

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 80 · 19. mai
Sesjonen 2021–2022

Møte torsdag den 19. mai 2022 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 80):

1. Stortingets vedtak til lov om endring i sivilombudsloven
(Lovvedtak 64 (2021–2022), jf. Innst. 247 L (2021–2022) og Dokument 8:59 L (2021–2022))
 2. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen og Sylvi Listhaug om å bygge ny E39-E136 Ålesund-Tresfjordbrua først
(Innst. 294 S (2021–2022), jf. Dokument 8:143 S (2021–2022))
 3. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering av Kvinnheradpakken i Vestland
(Innst. 301 S (2021–2022), jf. Prop. 100 S (2021–2022))
 4. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Revidert finansieringsopplegg for Askøypakken i Vestland
(Innst. 282 S (2021–2022), jf. Prop. 101 S (2021–2022))
 5. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering av prosjektet fv. 659 Nordøyvegen i Møre og Romsdal fylkeskommune
(Innst. 283 S (2021–2022), jf. Prop. 93 S (2021–2022))
 6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven mv. (oppheving av lovregel om godkjenningsmodell for fritt brukervalg m.m.)
(Innst. 296 L (2021–2022), jf. Prop. 63 L (2021–2022))
 7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i lov om endringer i helselovgivningen (oppheving av overføring av det offentlige tannhelsetjenesteansvaret)
(Innst. 295 L (2021–2022), jf. Prop. 64 L (2021–2022))
 8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Sigbjørn Framnes om å godkjenne leger utdannet i Danmark og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om å sikre godkjenning av medisinerutdanning fra EU- og EØS-land i Norge
(Innst. 297 S (2021–2022), jf. Dokument 8:98 S (2021–2022) og Dokument 8:128 S (2021–2022))
 9. Innstilling fra næringskomiteen om Noregs fiskeriatvatar for 2022 og fisket etter avtalane i 2020 og 2021
(Innst. 293 S (2021–2022), jf. Meld. St. 8 (2021–2022))
 10. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Grete Wold, Mona Fagerås og Freddy André Øvstegård om økt kvalitet i SFO
(Innst. 286 S (2021–2022), jf. Dokument 8:187 S (2021–2022))
 11. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Freddy André Øvstegård om å utvikle alternative sluttvurderingsformer til dagens eksamen i ungdomsskole og videregående opplæring
(Innst. 285 S (2021–2022), jf. Dokument 8:207 S (2021–2022))
 12. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Silje Hjemdal, Carl I. Hagen og Himanshu Gulati om en strategi for å sikre akademisk frihet
(Innst. 284 S (2021–2022), jf. Dokument 8:227 S (2021–2022))
 13. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i opplæringsloven, universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven (endring av NOK-UTs oppgaver, studentrettigheter mv.)
(Innst. 287 L (2021–2022), jf. Prop. 74 L (2021–2022))
 14. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen og Sofie Marhaug om å forby energiintensiv utvinning av kryptovaluta i Norge
(Innst. 291 S (2021–2022), jf. Dokument 8:153 S (2021–2022))
 15. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Audun Lysbakken, Kirsti Bergstø, Lars Haltbrekken og Andreas Sjalg Unneland om skatteplikt ved utflytting fra Norge
(Innst. 289 S (2021–2022), jf. Dokument 8:155 S (2021–2022))
 16. Referat
- Presidenten:** Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Kari *Henriksen* i dagene 24. og 25. mai for å delta på reise som spesialrepresentant for OSSEs parlamentarikerforsamling i Georgia.
- Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:
1. Søknaden behandles straks og innvilges.
 2. Følgende vararepresentant innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Vest-Agder: Birte *Usland*

Presidenten: Representanten Helge André Njåstad vil framsette et representantforslag.

Helge André Njåstad (FrP) [10:00:54]: På vegner av Silje Hjemdal og meg sjølv har eg gleda av å setja fram eit forslag om å sikra at innbyggjarane i Nordvik, Sømte-land og Kalandseid slepp å betala bompengar for ein veg dei ikkje nyttar.

Presidenten: Representanten Kathy Lie vil framsette et representantforslag.

Kathy Lie (SV) [10:01:21]: På vegne av representantene Lan Marie Nguyen Berg, Marian Hussein og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om å sikre migrenepasienter som har fått individuell refusjon ved bruk av CGRP-hemmere.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:01:51]

Stortingets vedtak til lov om endring i sivilombudsloven (Lovvedtak 64 (2021–2022), jf. Innst. 247 L (2021–2022) og Dokument 8:59 L (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:01:52]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Frank Edvard Sve, Morten Stordalen og Sylvi Listhaug om å byggje ny E39-E136 Ålesund-Tresfjord-brua fyrst (Innst. 294 S (2021–2022), jf. Dokument 8:143 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Inge Lien (Sp) [10:03:01]: (ordfører for saka): Først vil eg få takke komiteen for eit godt og konstruktivt samarbeid. Dette er eit representantforslag som er fremja av Frank Edvard Sve, Morten Stordalen og Sylvi

Listhaug, om å byggje ny E39–E136 Ålesund–Tresfjord-brua først.

Fleire statsråder har i ulike regjeringar beskrive at ein ferjefri E39 skal byggjast frå Ålesund til Molde. Til og med Framstegspartiets statsråd Solvik-Olsen avgjorde konseptet for strekninga Breivika–Digernes og Vik–Molde i 2014. Det har sidan då vore vurdert alternative trasear, men alle statsråder, inkludert statsrådene frå Framstegspartiet, har landa på den vedtekte traseen.

Fjordkryssinga Vik–Julbøen er ferdigregulert og er den delstrekninga som gjev størst samfunnsøkonomisk nytte. Når det gjeld strekninga Digernes i Ålesund kommune til Vik i Vestnes kommune, bad Samferdselsdepartementet Statens vegvesen om å gjere ei tilleggsutgreiing før ein kunne gjere eit konseptval. Utgreiinga vart lagd fram i 2018, og Samferdselsdepartementet avgjorde konseptet i 2019 – då med framstegspartistatsråd.

Statens vegvesen held no på med å regulere og planleggje for strekninga Ørskogfjellet–Vik i Vestnes kommune – og for strekninga frå Digernes i Ålesund kommune til Ørskogfjellet i Vestnes kommune.

Først kjem den nordlegaste delen av E39 Ålesund–Molde. Eit finansieringsopplegg for resten av strekninga vil verte utarbeidd så snart reguleringsplanen for den strekninga er vedteken. Strekninga E39 Ålesund–Molde må ha ferjefri fjordkryssing, altså Møreaksen, og er eit viktig prosjekt fordi det gjev betydelege reisereduksjonar og ein utvida bu- og arbeidsmarknad. Eg vil understreke at det er gjort eit viktig og godt arbeid med å optimalisere prosjektet sidan førre NTP. Arealbeslaget er redusert, samtidig er kostnaden redusert, og netto nytta har auka. Botnpunktet i tunnelen er no planlagt høgare enn tidlegare, noko som vil gje mindre energibehov og reduserte klimautslepp.

Valet av løysing for kryssing av Romsdalsfjorden er gjort, vi er godt fornøgde med det, og vi står fast på at vi startar i nordlegaste enden, som er ferdigregulert, og fortset sørover. Eg reknar med at dette prosjektet vil stå ferdig samtidig.

Kirsti Leirtrø (A) [10:06:07]: I forrige uke behandlet vi et forslag fra Fremskrittspartiet om å prioritere rv. 15 over Strynefjellet nå. Her fremmet også Fremskrittspartiet forslag om å prioritere delstrekninger på E134, E14, E39, rv. 13 og E16. I dag skal vi altså behandle et forslag om planlegging og utbygging av Ålesund–Tresfjord-brua som første delprosjektet av ny E39 mellom Ålesund og Molde nå, samt ha en ny utredning av kryssingsalternativ over Romsdalsfjorden.

Dette er, som representanten Lien sa, et prosjekt hvor det er laget en rekke utredninger som ble lagt fram i 2018, og konseptet ble avgjort i Samferdselsdeparte-

mentet mens Fremskrittspartiet fortsatt ledet det. Det pågår kommunedelfplanarbeid, og Statens vegvesen legger opp til at finansieringsopplegg blir lagt for den nordligste delen først, og for resten av strekningen når reguleringsplanen er vedtatt.

Vi minner om at det er fulgt vanlige prosedyrer, og at konseptet Møreaksen er valgt. Trasévalget ble utredet i 2010–2011 og trasévalg gjort basert på KVVU i 2014.

Så er det igjen gjort en ny vurdering for å få oppdaterte tall i NTP-arbeidet, i 2021, og fagetaten har konkludert med at løsningen som ligger i Nasjonal transportplan, er den beste. Det Fremskrittspartiet skriver i sine merknader om prosess, blir derfor ikke riktig. Fagetaten har konkludert etter grundige vurderinger og utredninger. Nok en omkamp vil sette hele prosjektet i fare. Regionen har behov for et utvidet bo- og arbeidsmarked, og slik prosjektet ligger nå, vil de få betydelige reisetidsreduksjoner mellom byer.

Vi har behov for, og også vedtatt, å få ned planleggingstiden for samferdselsprosjekter. Det hadde vært interessant å se nærmere på hvor mye midler som går med til planlegging før realisering, og hvor mange prosjekter det faktisk aldri har blitt noe av. Så jeg gjentar: Vi kan ikke ha flere omkamper, men må bygge vei – sånn som det er flertall for – for innbyggerne våre.

Erlend Larsen (H) [10:09:05]: Nye elferjer kan helt sikkert erstatte broer og tunneler mange steder i Norge. Det er veldig positivt at så mange ferjer har blitt elektrifisert i løpet av de siste årene. Det er på sin plass å vurdere fortsatt ferjedrift framfor fastlandsforbindelse på enkelte strekninger. I denne saken foreslår Fremskrittspartiet bl.a. å vurdere fortsatt ferjedrift framfor å bygge en fastlandsforbindelse over Romsdalsfjorden. Konseptet for strekningene Breivika–Digernes og Vik–Molde ble avgjort av Samferdselsdepartementet i 2014. For strekningen Digernes i Ålesund kommune til Vik i Vestnes kommune ble det gjort en tilleggsutredning som ble presentert i 2018. Utredningen førte til at Samferdselsdepartementet avgjorde konseptet for denne strekningen i 2019. Strekningen fra Ålesund til Molde har vært utredet flere ganger.

I denne saken forsøker Fremskrittspartiet seg på enda en omkamp. De har hatt flere forsøk på omkamp i denne regionen i flere andre saker vi har behandlet tidligere. Jeg synes det er litt underlig at Fremskrittspartiet kjører en rekke omkamper på saker som ble behandlet på den tiden Samferdselsdepartementet ble ledet av politikere fra det samme partiet. Det kan skape et inntrykk av at kommunikasjonen ikke var så god som den burde ha vært mellom statsråden og deres egne lokallag.

Veitbygginger engasjerer. Prioritering av strekninger engasjerer også. Noen ganger må en sette strek for

diskusjoner og ta en avgjørelse for å komme videre. Langvarige omkamper kan utsette viktige infrastrukturprosjekter i mange år. For denne sakens del er vi blitt informert om at utviklingen av strekningen fra Ålesund til Molde med ferjefri kryssing gir betydelige reduksjoner i reisetider, samtidig som det utvider bo- og arbeidsmarkedet. Dette er et poeng som gjerne vektlegges og verdsettes i Norge. Fjordkryssingen er komplisert, men det er samtidig den delstrekningen som er vurdert til å gi den største samfunnsmessige nytten. Fjordkryssingen vil naturlig gi føringer for hvor andre veistrekninger blir lagt. Som følge av fjordkryssingens kompleksitet er det naturlig at denne strekningen avklares før andre tilhørende strekninger detaljplanlegges.

I denne regjeringsperioden har vi sett en regjering som bare sitter og venter på lokal motstand og konflikt. Det er en drømmesituasjon for en regjering som skal kutte i samferdselsbudsjettet. Det enkleste av alle kutt er å utsette prosjekter, sette dem på vent. Også dette prosjektet vil utsettes en gang ut i evigheten dersom representantforslaget skulle bli vedtatt.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:11:35]: Regjeringa vurderer no å utgreie kva det skal byggjast firefelts motorvegar på, med tanke på trafikkgrunnlag. I denne saka ønskjer vi å byggje ny E39–E136 Ålesund–Tresfjordbrua fyrst, framfor å byggje ei fjordkryssing for 2 300 bilar over Romsdalsfjorden, ein firefelts undersjøisk tunnel 300–350 meter under havet. Det er så vanvitig med omsyn til trafikkgrunnlaget at eg reknar med at når regjeringa begynner å sjå på grunnlaget for å byggje firefelts motorveg, vert dette eit av dei prosjekta som må skrinleggjast fyrst.

Det merkelege er at det som er fullt mogleg i Vestland – å byggje Hordfast med flytebruer – er komplett umogleg i Møreaksen eller med tanke på å krysse Romsdalsfjorden. Statens vegvesen Region Midt berre flåsar det vekk ved å seie at det vert dobbelt så dyrt. Uansett kva slags prosjekt med flytebryggje som kjem på Møre, kjem den haldninga frå Statens vegvesen. Men i Region Vest fjernar dei undersjøiske tunnelar og skal byggje flytebruer – til halve prisen av kva det kostar å byggje undersjøisk.

Kva slags næringsliv skal sende varene sine frå Ålesund til Molde? Og kva slags næringsliv skal sende varene sine frå Molde til Ålesund? I Sunnmøre-regionen har no delar av næringslivet organisert seg gjennom organisasjonen Sunnmøre på rett vei. Dei peikar på at det er eksportvegen E136 Ålesund–Tresfjord–Bjørli som er den viktigaste vegen for den regionen – det er ca. 60 pst. av innbyggjarane i Møre og Romsdal. Dei vil byggje den vegen. Det er ikkje fjordkryssinga til Molde som møter behovet til den regionen. Næringslivet i Molde og på

Nordmøre vil heller ikkje ut på øyane. Dei vil køyre rett til Åndalsnes og bruke E136 ut av fylket.

Kva ønskjer så innbyggjarane i Møre og Romsdal? Dei ønskjer E136, og dei ønskjer å byggje Ålesund–Tresfjord, som har eit trafikkgrunnlag på 11 000–12 000 frå Ålesund til Digernes og 7 000–8 000 vidare. Det er der trafikkgrunnlaget er, ikkje over Romsdalsfjorden og til Molde.

Det er grunnen til at vi har fremja eit framlegg om å byggje strekninga Ålesund–Tresfjordbrua fyrst. Det er det som er prekært. Det er å byggje på land, mellom fjordane, som er det viktigaste – ikkje å byggje ut kryssinga over fjorden utan å utgreie flytebruer på ein skikkeleg måte eller framleis ferje, som Vestland og andre regionar gjer.

Eg tek med det opp framlegga frå Framstegspartiet.

Presidenten: Representanten Frank Edvard Sve har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:14:53]: Representantforslaget gjelder å bygge ny E39/E136 Ålesund–Tresfjordbrua først. Jeg har merket meg at det er et flertall blant medlemmene i transport- og kommunikasjonskomiteen som stiller seg bak innstillingen om at representantforslaget ikke vedtas.

Samferdselsdepartementet avgjorde, som flere også allerede har vært inne på, konseptet for strekningen Breivika–Digernes og Vik–Molde i 2014. Fjordkryssingen er det dyreste og mest kompliserte elementet i prosjektet. Samtidig er det denne delstrekningen som gir størst samfunnsøkonomisk nytte. Det kan legge store føringer på valg av løsning og traseer på land. Det er derfor viktig med en god kontroll på fjordkryssing før man starter planlegging av strekningene på land.

Planarbeidet her er lagt opp på den samme måten som det er gjort for ferjefri kryssing av Bjørnafjorden, Sulafjorden og Halsafjorden. Det ble ut fra dette startet planlegging, grunnundersøkelser og innsamling av miljødata for selve fjordkryssingen. Reguleringsplanen for fjordkryssing fra Vik i Vestnes kommune til Julbøen i Molde kommune ble vedtatt i 2016. Reguleringsplanene for strekningen nord for Romsdalsfjorden er under arbeid, og det er et mål at disse skal være vedtatt før sommeren 2022.

På strekningen Digernes i Ålesund kommune til Vik i Vestnes kommune ba Samferdselsdepartementet Statens vegvesen om å gjøre en tilleggsutredning for å kunne gjøre konseptvalg. Denne utredningen ble lagt fram i 2018, og Samferdselsdepartementet avgjorde konsept i 2019.

Statens vegvesen holder på med reguleringsplan for strekningen Ørskogfjellet–Vik i Vestnes kommune. Statens vegvesen holder også på med kommunedelplaner for strekningen fra Digernes i Ålesund kommune til Ørskogfjellet i Vestnes kommune. I en kommunedelplan

er det vanlig å utrede flere traseer og løsninger innenfor konsept som er vedtatt. Videre pågår forprosjekt på strekningen Breivika–Digernes for å finne løsninger som ivaretar drikkevannskilden Brusdalsvatnet.

Statens vegvesen legger opp til at det blir vedtatt et finansieringsopplegg for den nordligste delen av E39 Ålesund–Molde først. Et finansieringsopplegg for resten av strekningen vil bli utarbeidet så snart reguleringsplanene på denne strekningen er vedtatt. Disse fjordkryssingene krever stor innsats og lang planleggingshorisont, og det er også en omfattende byggetid.

Jeg har avslutningsvis en kommentar til utbyggingsansvaret for E136 Dombås–Vestnes. Det er lagt til Nye Veier AS. Selskapet vil se på prioritering av denne strekningen sammen med resten av strekningene i prosjektporteføljen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:17:55]: I grunnlaget for å prioritere ferjefri E39 var ein såkalla bu- og arbeidsmarknadsregion eit av kriteria som ein la mest til grunn når det gjeld kryssinga av Romsdalsfjorden. Statens vegvesen brukte veldig mange ressursar på å argumentere for at ein kunne bu i Ålesund og jobbe i Molde, og motsett. Bompengetaksten skulle vere ferjebilletten pluss maks 40 pst. I seinare tid har det kome nye anslag for bompengar, som viser at berre fjordkryssinga vil koste 348 kr for ein bil, med maksimal rabatt. Med bompengar både på nordsida og sørsida av fjorden vidare til Ålesund, ligg det an til at dette vil koste 500 kr tur-retur om ein skal pendle mellom byane.

Mitt spørsmål til statsråden er rett og slett: Vil ein bu- og arbeidsmarknadsregion vere realistisk med over 500 kr pr. dag i bompengekostnader?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:18:57]: Jeg forutsetter jo at alle våre veiprosjekter har grundig lokal- og regionalpolitisk forankring, og at det i konseptvalgutredninger og de planprosessene man har utført til nå, har blitt gjort ulike vurderinger av hvordan man får til bedre sammenhengende bo- og arbeidsmarkedsregioner. For denne strekningen, som for andre deler av ferjefri E39, er det jo den store samfunnsøkonomiske nytten som oppstår gjennom forkortet reisetid, som er hovedargumentet for at man får så stor nytte av prosjektene. Det vil jo gjelde også for dette prosjektet.

Så tror jeg at jeg skal være forsiktig med å gå inn i folks betalingsvilje til det, men slike momenter må man vurdere i de endelige beslutningsprosessene fram mot regjeringsbehandling og stortingsbehandling.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:19:44]: 2 500 kr i veka, 10 000 kr i månaden, er ganske betydeleg. Det seier seg

sjølv at ein bu- og arbeidsmarknadsregion eksisterer ikkje for dette prosjektet. Ein seier at ein skal korte ned reisetida. Eg er ganske kjent i området. Ferja tek no ein halv time over. Eit vogntog på 55 tonn køyrer om bord i ferja. Sjøføren et svele og drikk kaffi og bruker altså ein halv time over fjorden. Lastebilsjåførar og andre som skal køyre tunnel – 400 meter ned og opp igjen – vil bruke vesentleg lengre tid. Det er mange rundkøyningar inn mot Molde, og ein skal gjennom Molde by. Mitt spørsmål er: Kan statsråden forklare om det går an å køyre raskare med eit vogntog på den planlagde Møreaksen gjennom Molde by enn om ein køyrer ferje, som i dag?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:20:39]: Jeg er jo verken veiingeniør eller transportekspert, men jeg forutsetter at alle våre prosjekter blir grundig utredet, og at alle de parametere som må vurderes i en saksbehandlingsprosess, blir vurdert.

Jeg tror at jeg skal være forsiktig med å gå inn i og vurdere konkret kjøretid for lastebiler i de ulike størrelseskategorier, men jeg synes det er litt bemerkelsesverdig at vi fra Fremskrittspartiet får en del kjeft for at vi nå vil gå gjennom veiporteføljen og se på hvordan vi kan spare inn og sørge for at vi får miljøgevinster mv. I denne saken er tydeligvis Fremskrittspartiet helt beint imot at vi skal bygge vei. Det er jo litt spesielt.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:21:22]: Når det gjeld dette prosjektet, er vi veldig tydelege på at vi faktisk skal sjå på miljøaspekta. Vi er for så vidt ikkje mot det i andre prosjekt heller. Ein må sjå på og vurdere vegprosjekt. Ein skal ikkje sløse med pengane til skattebetalarene. Det har vi òg vore tydelege på i samband med kommentarar til leiaren for transportkomiteen, Erling Sande – vi må sjå på å byggje fornuftig og å bruke pengane fornuftig.

Når ein planlegg å nedskalere vegane, som leiaren for transportkomiteen har sagt, frå fire felt til tre felt til to felt, og ein skal sjå på trafikkgrunnlaget, er vi tydelege på at ein iallfall må gjere det når det gjeld Møreaksen. 2 300 bilar i døgeret vert frakta over fjorden i dag. Det er det ein skal erstatte. Ein skal på ruta kople på nokre øyar og kanskje doble talet på transporten. Uansett: Heile poenget er at ein må vurdere kost/nytte. Forureininga frå ein sånn tunnel er formidabel kontra at vogntog står med avslått motor på ei ferje eller rullar på ei flytebru. Er statsråden einig i det?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:22:29]: Vi har jo flere ganger her gjentatt budskapet om at Stortinget har bedt regjeringen om å ta en fullstendig gjennomgang av veinormalene våre – hvordan vi kan sikre at vi skal gjenbruke mest mulig vei, og se på om vi kan bruke to-

og trefeltsveier i større grad, se på om vi treffer riktig på innslagspunkt for bl.a. firefeltsveier, som jo også viser seg å være relativt lavt i Norge sammenliknet med andre land. Men det gjelder generelt alle prosjektene, og ikke spesifikt Møreaksen. Men det er med Møreaksen som med andre prosjekter, at vi skal gå gjennom totalporteføljen. Ambisjonsnivået på investeringsporteføljen vil jo være avhengig av det økonomiske handlingsrommet som vi til enhver tid har, og hvordan budsjettene framover utvikler seg.

Mona Fagerås (SV) [10:23:31]: Vi skal senere denne våren behandle et representantforslag fra SV om å utrede alternativer til fergefri E39. Jeg velger mine kamper og velger å ta min debatt om Møreaksen i den sammenheng.

Men jeg synes kanskje at Fremskrittspartiet har et lite poeng i denne saken, og det gjelder bruk av nullutslippsferger. Ser ministeren at visjonen om fergefri E39 er i ferd med å slå beina under livsgrunnlaget til de delene av norsk industri som ønsker å sitte i førersetet for å bygge nullutslippsferger? Burde ikke regjeringen heller legge forholdene bedre til rette for grønn skipsbygging ved norske verft?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:24:23]: Jeg tror ikke dette gjensidig utelukker hverandre. Dessuten vil det alltid være sånn at det vil kunne komme teknologiskifter. Det vil kunne komme ny investering og ny utvikling i samfunnet som gjør at vi går over fra én transportform til en annen. Så langt i Norge har det vært bred både lokalpolitisk, regionalpolitisk og nasjonal enighet om at det er en god idé å erstatte ferjestrekninger med veier.

Så er jeg selvfølgelig åpen for at debatter i framtiden kan ta oss i andre retninger. Men vi kan heller ikke se bort fra at det er grundig utredet hva slags samfunnsøkonomiske effekter vi får av disse investeringene, og det bidrar jo til regional utvikling og nasjonal utvikling. Det handler om å transportere varer/gods fram i samfunnet vårt, og det handler om å transportere personer, og det har jo også en verdi. Så må vi gjøre det på en så klimaa- og miljømessige riktig måte som overhodet mulig.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Inge Lien (Sp) [10:25:42]: Eg greidde ikkje å dy meg – etter at representanten Sve var framme her no – frå å halde eit innlegg til. Han har, for å seie det sånn, òg vore for Møreaksen – til å verte brått imot no. Kva som gjorde det, veit eg ikkje. Men eg har lyst til å understreke at Møreaksen-prosjektet står no oppført i NTP, i den

første seksårsperioden, klar til bygging, òg den første delen, den nordlegaste delen, som vi snakkar om.

Så har eg lyst til å presisere at i dette prosjektet har vi to øysamfunn, Aukra og Midsund, som får fastlandssamband. Det er 5 000 innbyggjarar som bur der, som får seg fastlandssamband i prosjektet Kjerringsundet, som er eit samarbeid med fylkeskommunen Møre og Romsdal. Det er ein utruleg stor innsats som er lagd ned frå øyfolket, og dei ønskjer no å kunne få ta del i og verte landfaste. Det betyr mykje for næringsliv og for utvikling. Det er fleire store næringsaktørar i fylket vårt som no peiker på at dette er eit kjempeviktig prosjekt. Vi snakkar om å transportere fisk, vi snakkar om den maritime biten her, at verftsindustrien vår er avhengig av å vere fleksibel når det gjeld å kome seg frå verft til verft. Dette er utruleg viktig for å skape ein synergi i forhold til nord-sør-aksen, som vil vere ein verdiskapingsakse. Næringslivet og mange i transportnæringa etterspør no denne fleksibiliteten som dette prosjektet vil gje. Ein kan køyre heile døgnet. Vi veit alle saman at det å stå på ei ferjekai å vente kostar pengar.

Vi har fleire prosjekt i Møre og Romsdal – og elles i landet – vi har Vigra-tunnelane, vi har Atlanterhavsvegen, og eg er sikker på at hadde vi spurt folk der om dei ville gå tilbake til å ta ferje, hadde svaret vore klinkande klart nei. Vegar og fastlandssamband skapar fleksibilitet, det skapar verdi. Vi vil ta del i det og står sjølvsagt fast på det som har vore, og ser fram til at prosjektet kan starte opp.

Helge Orten (H) [10:28:15]: Jeg er åpenbart i avdelingen for innlegg fra Møre og Romsdal.

Jeg har lyst til å starte med å gi litt ros til Fremskrittspartiet, først og fremst fordi de gjorde en rask avklaring av trasévalget i 2014 ved statsråd Ketil Solvik-Olsen fra Fremskrittspartiet. Det var helt avgjørende for at vi skulle få framdrift i dette prosjektet. Jeg vil gi ros til det arbeidet som Fremskrittspartiet gjorde for å få dette prosjektet inn i Nasjonal transportplan i 2017, også med en samferdselsminister fra Fremskrittspartiet. Det er et veldig godt arbeid, både i regjering og ikke minst på Stortinget, for å få dette på plass. Det er grunnlaget for at vi står her i dag og faktisk begynner å nærme oss en oppstart for et viktig prosjekt for Møre og Romsdal.

Så kan gjerne folk forandre mening, folk kan gjerne prøve på omkamper på forskjellige prosjekter, men da blir det ikke bygd mye vei. Derfor tenker jeg at det som er det aller viktigste her for vårt fylke, for Møre og Romsdal, er å få realisert denne forbindelsen: bygge sammen regionen helt fra Nordmøre via Romsdal til Sunnmøre og Søre Sunnmøre på sikt, bygge sammen dette i ett bo- og arbeidsmarked på samme måte som vi ser nå i Hordaland og Rogaland. Det vil være med på å utvikle Vest-

landet og skape grobunn for ny verdiskaping og et mye bedre og mer utviklet bo- og arbeidsmarked framover. Det er det som er visjonen – ikke bare for fergefri E39, men for disse prosjektene som er prioritert i Nasjonal transportplan.

Så kan representanten Sve gjerne prate ned dette med trafikkgrunnlag og så videre, men da tror jeg at jeg skal sende over en lenke til den trafikkanalysen som er gjort. Trafikkgrunnlaget er noe helt annet enn det som vi i dag ser på fergene, og det viser bare hvilket potensial det er i å utvikle dette som et bo- og arbeidsmarked.

Noen vil også gjerne beholde fergene og lage det til en framtidig løsning. Ferge kan aldri erstatte et fast samband der en kan kjøre fergefritt. Fergene har åpningstider over denne fjorden tre ganger i løpet av en time – i beste fall. Det gjør at et fast samband vil åpne helt andre muligheter for samhandling i regionen enn det vi har sett så langt. En ferge kan aldri erstatte et fast samband, uansett om den er elektrisk, autonom eller på noen annen måte beveger seg over den fjorden. Det tror jeg også er viktig å ha med seg i dette. Vi må ha visjoner som er større enn som så.

Til den bekymringen som gjelder den maritime næringen: Jeg tror det er mer enn nok fergesamband å ta av for å bygge ferger framover, og gjerne også elektrifisere og lage autonome løsninger. Men på noen samband har det en så stor nytte å erstatte disse fergene med et fast samband, at vi bør gjøre det. Derfor ligger dette prosjektet her i NTP, og nå må Statens vegvesen og forhåpentligvis også regjeringa legge penger på bordet slik at vi kan komme oss videre. Det er det aller viktigste nå, det er der flaskehalsen er. Vi må ha penger til å bygge for, og det er det vi må jobbe for.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:31:30]: Det er mørebenken som er aktiv i dag!

Både representantane Orten og Lien snakka om at ein ikkje kan ha omkampar, for då får ein ikkje bygd noko. Winston Churchill uttalte at den som ikkje evnar å skifte meining, evnar ikkje å utrette noko som helst. Det er grunnlaget for at Framstegspartiet skifta meining i 2017, når vi såg konsekvensane og effekten av bl.a. flytebruer på Hordfast – at det i det prosjektet var mogleg å byggje flytebruer billegare, at det var mykje betre miljømessig og ikkje minst vesentleg betre for spesielt tungbiltrafikken.

Det vert så gjort eit nummer av at ein har skifta meining, og kva statsrådene våre gjorde i 2014 eller 2017. Dei har også skifta meining, for dei er framleis ein del av Framstegspartiet. Det er stortingsgruppa til Framstegspartiet og partiet som har slått fast at vi er mot Møreaksen, og at vi ønskjer flytebru eller framleis ferje over Romsdalsfjorden. Så det er ikkje noko enkelte berre har

kome på eller forfektar. Sånn er systemet, rett og slett fordi vi er valde av folket, og folket i Møre og Romsdal vil ikkje ha Møreaksen og undersjøisk tunnell, det gigantiske der. Det er store meningsmålingar med over 3 000 spurde som er klokkeklare på at dei ikkje ønskjer det alternativet, dei ønskjer flytebruer. Men eit stort fleirtal ønskjer ferje.

Så ønskjer ein å diskutere bu- og arbeidsmarknadsregion, som representanten Orten var inne på. Kven kan betale over 500 kr per dag i bompengar? Det er faktatala som Statens vegvesen la fram for eit par veker sidan: 348 kr i bompengar, med all rabatt på bil, tur-retur over Romsdalsfjorden. I tillegg kjem Julsundet forbi Molde og frå Vik sør om fjordane til Ålesund. Det er snakk om meir enn 500 kr tur-retur. Det er 2 500 kr i veka. Det er 10 000 kr i månaden. Kven snakkar om bu- og arbeidsmarknadsregion frå Nordmøre til Ålesund eller omvendt? Det er berre å gløyme. Det er ikkje realistisk, og det er ikkje mogleg.

Ein snakkar òg om at det er så viktig å realisere prosjekta etter kostnadene. Ein puttar på ein milliard til Møreaksen. I alle andre prosjekt i Noreg snakkar ein om 50, 70, 100 pst. prisvekst på stål og betong, men når det gjeld Møreaksen, der skal ein halde det nede, der har ikkje prisutviklinga i bygg- og anleggsbransjen i Noreg noko å seie i det heile.

Møreaksen kjem garantert til å koste over 30 mrd. kr, sannsynlegvis nærare 40 mrd. kr, og han vil mest truleg aldri bli bygd.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:34:36]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering av Kvinnheradpakken i Vestland (Innst. 301 S (2021–2022), jf. Prop. 100 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Liv Kari Eskeland (H) [10:35:21] (ordfører for saka): Eg ser ikkje bort frå at flagga i dag kjem til å gå til topps i Kvinnherad, ettersom me no skal få eit stortingsvedtak på Kvinnheradspakken, ein pakke som det frå kommunen og fylket si side er vorte jobba med i fleire år. Tusen

takk til komiteen for ei god handsaming av denne proposisjonen.

Pakken omfattar i alt seks utbyggingsprosjekt og ei ramme til mindre tiltak på fleire fylkesvegstrekingar i Kvinnherad kommune. Føremålet for dei fleste strekka er å utbetra standarden på eksisterande veg samt å byggja gang- og sykkelveg i tettbygde område, i tillegg til to skredsikringsprosjekt. Bompengandelen er sett til 24 pst., noko som gjev pakken ein høg eigenandel.

Pakken vart starta opp allereie i 2018 med fylkeskommunale midlar, og ein ser føre seg å fullføra prosjekta innan 2025. For å redusera kostnadane som bomstasjonane utgjer, vil innkrevjinga skje på ferjesambanda som m.a. knyter Kvinnherad saman med nabokommunane.

Ettersom Sunnhordland er ein bu- og arbeidsregion, er det uvisst kor stor avvisningseffekt ein auke i ferjebilletten vil ha, då det i stor grad er jobbrelatert trafikk og næringstrafikk som nyttar ferjetilbodet. Solberg-regjeringa og sitjande regjering sitt arbeid med å redusera andre ferjekostnadar er derfor eit viktig bidrag for at ferjeturen ikkje vert eit hinder for samkvem kommunane imellom.

Både næringsliv og innbyggjarane ser at det er naudsynt med betre vegar for å få varer og tenester fram, og det er stor lokal vilje til å ta desse ekstra kostnadane, noko eit breitt fleirtal i kommunestyre og fylkesting har konkludert med. Kvinnheradspakken skal bidra til ny vekst og utvikling i Kvinnherad, noko som vil styrkja heile regionen. Sunnhordland er ein vekstregion, og eit trygt, godt og framkomeleg vegnett er heilt nødvendig for å halda på gode arbeidsplassar og utvikla næringslivet vidare.

Det er verdt å merka seg at pakken vert styrt i samsvar med dei nye føringane for porteføljestyling på bompengepakkar, noko som inneber at ein eventuell kostnadsauke eller inntektssvikt må handterast gjennom porteføljestyling, ikkje gjennom auka takstar eller forlenging av bompengeperioden. Det betyr stram styring for at ikkje fylkeskommunale garantiar skal verta løyste ut.

Me ønskjer Kvinnherad lykke til med det arbeidet som står igjen, og gler oss til å kunna køyra på oppgraderte og trafikksikre vegar i Kvinnherad. Det vil gagna heile regionen. Med det anbefaler eg innstillinga.

Kirsti Leirtrø (A) [10:38:36]: Her legger vi fram en proposisjon med forslag til finansiering av Kvinnheradpakken i Vestland fylke, til sammen sju tiltak/prosjekter, som har en samlet økonomisk ramme på 846 mill. kr. Det er lokalpolitisk enighet om prosjektene. En vil med disse tiltakene og prosjektene gjøre helt nødvendige utbedringer for å tilpasse veinettet til da-

gens krav til standard. Det vil bedre framkommeligheten og tryggheten for myke trafikanter.

Veistrekningene har en svært høy ulykkesbelastning, og fylkeskommunen vil garantere for bompengelån. Arbeidet er allerede i gang, med fylkeskommunale midler, på byggetrinn 1, Furebergfossen bru.

Det å ha bompengeinnkreving på ferje, slik som det legges opp til her, reduserer innkreivingskostnadene. En nedgang i ferjekostnadene nå i år med 30 pst. fra i fjor, og med forventninger om ytterligere nedgang på 20 pst. fra fjorårets nivå, vil bidra til at de totale ferjekostnadene ikke vil stige til det uoverkommelige.

Fremskrittspartiet skriver at de mener at bygging skal skje uten bompenger. Men i posisjon er det vel ingen som har krevd inn mer bompenger enn dem. Til tross for dette har vedlikeholdsetterslepet på fylkesveier økt med mellom 2 og 3 mrd. kr hvert år de satt i regjering.

Vi har store utfordringer foran oss på fylkesveier. Men nå får Kvinnherad sårt tiltrengt utbedring av sin infrastruktur, og dette er særdeles både gledelig og viktig.

Erling Sande (Sp) [14:41:01] (leiar i komiteen): Dei lokale vegane er viktige for utviklinga av lokalsamfunna våre – tryggleik for at ein kan kome seg fram utan skade på seg sjølv eller køyretøyet sitt, tryggleik for at ein kan sende ungane sine langs trygge sykkelvegar, og tryggleik for at ein kan ferdast utan å få stein eller snørås i hovudet.

Kvinnherad er av dei mange plassane i landet som har utfordringar med standarden på vegane sine. Det er dei ikkje åleine om, men i Kvinnherad og enkelte andre plassar blir løysinga denne typen pakkar, som gjer at ein kan oppnå betre standard på vegane og oppnå den utviklinga ein ønskjer i lokalsamfunna sine. For Kvinnherad sin del vil dette både gjelde mjuke trafikantar og bilistar, som får betre vegar å køyre på, og det vil handle om rassikring.

Arbeidet med tiltaka i pakken har allereie starta, med fylkeskommunale midlar. Det viser, som også saksordføraren presenterte på ein veldig god måte, at det er ein viktig pakke for lokalsamfunnet, og pakken har støtt politisk, både lokalt og frå fylket.

For Senterpartiet, som er oppteke av å ta heile landet i bruk, er det viktig å peike på den store verdiskapinga og aktiviteten som skjer i Kvinnherad. Ønskjer vi busetjing, aktivitet og verdiskaping til fellesskapa rundt i lokalsamfunna våre – ja, så må vi vere med og tilrettelegge for det. Vi har ikkje nokon lidenskapeleg godhug for bompengar, men vi ser at mange plassar er det lokal aksept for bompengar dersom ein ser at dette går til konkrete prosjekt som løftar fram utvikling i lokalsamfun-

net, og då synest vi det er rett og riktig å leggje til rette for det.

Vi håpar dei vegforbetringane som denne pakken medfører, bidreg til ei positiv utvikling i Kvinnherad, og at innbyggjarane om nokre år opplever ein annan standard på vegane enn den dei må leve med i dag.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:43:29]: La det vere klart: Prosjektet er viktig, det er viktig at det vert bygt veg, men ein kan byggje veg utan bompengar. Det er ikkje slik som representanten frå Arbeidarpartiet seier, at det aldri har vore brukt så mykje bompengar som då Framstegspartiet var i regjering. Nei, det har heller aldri vore bygt så mykje veg som med Framstegspartiet og Høgre i regjering, for vi bygde altså vesentleg meir veg, og då vart det bompengaeauke. Andelen bompengar gjekk frå litt over 40 pst. med dei raud-grøne i regjering og ned til ca. 20 pst. med den borgarlege regjeringa. Så vi bygde meir veg, det vart mykje, mykje meir veg – 280 km med firefelts veg, bl.a. Det er litt viktig å få med seg.

Og så er det ikkje slik at vi i Framstegspartiet brukar bompengar slik som dei raud-grøne partia gjer, for å finansiere andre område som faktisk bilistane og transportnæringa ikkje skal bruke, f.eks. planane om å auke bompengandelen inn mot Oslo til himmels, 70 pst. er nemnt, for å finansiere ein gedigen kjempebrølar gjort av bystyregjengen og dei som jobbar med Fornebubanen. Kva hjelper det bilistane og næringslivet som skal betale det – eller alle dei bypakkane rundt omkring i landet, der ein skal finansiere gang- og sykkelvegar og kollektivtrafikk, som ikkje ein einaste bilist eller eit einaste vogntog skal bruke? Det er på mange måtar ein heilt openberr bompengepolitikk som vi i Framstegspartiet er sterkt imot. Difor er vi også imot å bruke bompengar på dette prosjektet, og vi har bedt om at ein ser på moglegheita for å byggje utan bompengar.

Då er framlegget frå Framstegspartiet fremja.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:45:39]: Prop. 100 S for 2021–2022 gjelder bompengefinansiering av Kvinnheradpakken i Vestland. Jeg har merket meg at det er et bredt flertall blant medlemmene i transport- og kommunikasjonskomiteen som i innstillingen stiller seg bak dette forslaget. Jeg er også glad for at Kvinnheradpakken legger til rette for at det nå kommer på plass utbedringer på fylkesveier og trafikksikkerhetstiltak i Kvinnherad kommune.

Kvinnheradpakken omfatter seks utbyggingsprosjekter og har en ramme til mindre tiltak på fylkesveistrekninger i Kvinnherad kommune. Arbeidet er startet på deler av pakken. Vestland fylkeskommune har bedt om at det blir lagt fram en proposisjon om delvis bompengefinansiering av Kvinnheradpakken.

Det er lokalpolitisk enighet om opplegget som er foreslått for utbygging og finansiering av pakken, og Vestland fylkeskommune har vedtatt å stille garanti for låneopptaket. Finansieringen kommer for øvrig fra kommunale og fylkeskommunale midler. Og så er det jo, som flere har vært inne på, lagt opp til at innkrevingen av disse bompengene skal skje på de tre ferjestrekningene Gjermundshamn–Varaldsøy–Årsnes, Ranavik–Skjersholmane og Utåker–Skånevik–Matre. Innkrevingen av bompenger skal skje over en periode på 15 år og kan starte allerede i år.

Presidenten: Representanten Frank Edvard Sve tok opp forslaget fra Fremskrittspartiet i sted. Stortingspresidenten fulgte ikke med i timen akkurat da.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [10:47:31]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om Revidert finansieringsopplegg for Askøypakken i Vestland (Innst. 282 S (2021–2022), jf. Prop. 101 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Erling Sande (Sp) [10:48:17] (leiar i komiteen og ordførar for saka): Proposisjonen om revidert finansieringsopplegg for Askøypakken ber Stortinget tilrettelegge for fullføring av prosjekt og tiltak i Askøy kommune i Vestland fylke.

Stortinget slutta seg til Askøypakken gjennom handsaming av Prop. 197 S for 2012–2013. Askøypakken har omfatta ti prosjekt i fylkesvegnettet i tillegg til ei ramme for kollektivtiltak. Dei tiltaka som har kome så langt, har bidrege til både betre vegstandard, styrkt framkome og høgare trafikktrygging.

Det har ikkje late seg gjere å realisere alle tiltaka innanfor gjeldande finansiering. Grunnen er lågare inntekter fordi trafikken har vore mindre enn ein føresette, andelen elbilar har vore høgare, og kostnadene i nokre av prosjekta har auka.

Fordi det er brei lokalpolitisk semje om at ein ønskjer å fullføre dei resterande tiltaka, har Askøy kommune og fylkeskommunen saman gått inn for eit revidert finansieringsopplegg for å sikre fullfinansiering av tiltaka

i pakken. Dei auka inntektene skal kome gjennom ein ekstra bomstasjon og forlenging av innkrevjingsperioden fram til 2033.

Samferdsledepartementet varslar at dei sluttar seg til målsetjingane, og viser til dei positive gevinstane Askøypakken har ført med seg og at dei endringar som her er føreslåtte, har brei lokalpolitisk støtte.

På bakgrunn av desse elementa har òg Vestland fylkeskommune stilt garanti for bompengelånet.

Eg vil òg nemne at departementet peikar på at i retningslinjene for bompengefinansierte bypakkar er det gjort endringar som medfører at det ikkje lenger er aktuelt å leggje fram reviderte pakkar for Stortinget utelukkande for å dekkje kostnadsauke i prosjekta eller sviktande inntekter. Departementet viser til at ein likevel vil gjere dette, i og med at vedtaket om utvida bompengeinnkrevjing er gjort av lokale styresmakter før dei nye retningslinjene var innførte, og difor ikkje skal ha tilbakeverkande kraft.

I dei nye retningslinjene er det òg lagt til grunn ein eigendel på 20 pst. for dei kommunale prosjekta som ikkje har vore lagde fram for Stortinget som ein del av bypakken tidlegare, men at porteføljen i denne saka ikkje er omfatta av dette kravet fordi prosjektporteføljen er den same som Stortinget handsama i Prop. 197 S.

Fleirtalet i komiteen deler målsetjinga dei lokale styresmaktene har om å realisere Askøypakken og sluttar seg difor til den reviderte finansieringa. Askøypakken har bidrege til betre samferdsle og betra trafikktryggleik i kommunen. Det er bra, og vi ønskjer at det arbeidet skal halde fram.

Eg legg til grunn at mindretalet i komiteen vil gjere greie for sitt syn.

Liv Kari Eskeland (H) [10:51:31]: Som saksordføraren gjorde greie for, treng Askøy-pakken å få utvida bompengeperioden for å koma i mål med dei ti prosjekta som ligg i pakken. Lågare trafikk og auka kostnader er to av faktorane som har gjort ei slik utviding naudsynt. Den tredje faktoren er ein stor auke i andelen elbilar i kommunen. I Askøy køyrer no kvar tredje bilist rundt med ein elbil, og det viser at Askøy er den kommunen i verda som har høgast tettleik av elbilar. Dette er resultat av ein vilja politikk, men like fullt eit ansvar me må vera oss bevisst – med elbilfordelane gjennom bomringar vil bompengegrunnlaget gå ned.

Samtidig er det greitt å konstatere at politikk og verkemiddelbruk verkar, og at lågare avgiftsnivå på elbilar både i form av moms, energikostnader, avgifter og bominntekter fører til at folk endrar kjøpemønsteret sitt.

Politisk har ein fått brei støtte frå næringslivet for å forlengja bompengeperioden. Dette er eit næringsliv som ser nytten av å få på plass gode og trygge vegar, slik at

varer og tenester kjem fram fort og trygt. Bompengar vil sjølvstøtt vera ei ekstra byrde for private og næringsliv. Samstundes vil ei prioritering av viktige vegprosjekt der ein sjølv skal vera med på delar av finansieringa, leggja ein dempar på iveren etter å inkludera fleire prosjekt utover dei ein ser som strengt nødvendige og som samfunnsmessig vil vera gode investeringar, anten det handlar om framkomelegheit eller auka tryggleik langs vegane våre.

Difor er Høgre trygg på at det er rett å gå for den forlenginga av bompengerperioden som det her vert bedt om, nettopp fordi det er stor samstemmighet lokalt for å få på plass midlar til å starta opp, ferdigstilla og slutføra dei siste fem prosjekta som ligg i den opphavlege Askøypakken. Så er det viktig at departementet i framhaldet tek inn over seg konsekvensane av at elbilandelen går opp, ikkje berre for denne pakken, men generelt for alle pakkar, og at ein difor må vurdere finansieringsnøkklane som ligg til grunn.

Me ønskjer Askøy lykke til med resten av prosjekta som ligg i pakken, og gler oss til å kunna køyra på oppgraderte og trafikksikre vegar i Askøy. Det er eg sikker på at alle som ferdast langs vegane i Askøy, også vil setja pris på.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:54:19]: Vi har hatt ein grundig bompengedebatt på fleire område i dag, så eg vil berre fremje vårt framlegg, som går ut på å finansiere dette utan bompengar. Prosjektet er viktig, og det er mogleg å finansiere meir vegbygging utan bompengar. Og med det er dette framlegget fremja.

Presidenten: Representanten Frank Edvard Sve har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:54:57]: Askøypakken er, som flere har vært inne på, en rent fylkeskommunal veipakke. Den omfatter ti prosjekter og tiltak, i tillegg til en ramme til kollektivtiltak. Denne pakken har også, som flere har vært inne på, vært behandlet i Stortinget tidligere. Den var til behandling i 2013, og bompengennekningen startet i 2014.

Det har vært kostnadsøkninger i prosjektene og lavere bompenginntekter enn forutsatt. Lokale myndigheter har derfor over tid ønsket å revidere finansieringsopplegget med et økt bompengetilskudd. Med det reviderte finansieringsopplegget, som blir behandlet her i dag, vil det, i tråd med lokale ønsker, være mulig å finansiere de fem prosjektene som gjenstår i pakken. Det vil bidra til bedre veistandard, bedre framkommelighet og bedre trafikksikkerhet på Askøy. Det økte bompengetilskuddet vil komme gjennom etablering av fem nye bomstasjoner og en utvidet innkrevingstid på fem år, fra 2028 til 2033.

I utgangspunktet, som også komitélederen var inne på, gjennomføres bompengefinansierte bypakker innenfor fastsatte økonomiske rammer. Det legger til rette for at man velger de mest kostnadseffektive løsningene, og det gir forutsigbarhet og forutsigbare rammer for bompengennekningen. Men i denne konkrete saken har lokale myndigheter arbeidet med en revidering av bompengetilskuddet over lang tid, også før Samferdselsdepartementet skjerpet inn kravene til finansiering av bypakken. Derfor har vi valgt å følge opp det lokalpolitiske vedtaket i saken. Så jeg er glad for innstillingen og håper at den blir vedtatt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [10:57:04]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering av prosjektet fv. 659 Nordøyvegen i Møre og Romsdal fylkeskommune (Innst. 283 S (2021–2022), jf. Prop. 93 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:57:53] (ordfører for saka): Prop. 93 S for 2021–2022 omhandlar, som vart sagt av presidenten, eit nytt finansieringsopplegg for fv. 659 Nordøyvegen, som går til Nordøyane i Møre og Romsdal, med bakgrunn i ein kostnadsvekst undervegs i anbudsprosessen, som gjorde at ein måtte inn med ein ny bompengeproposisjon.

Når det gjeld finansieringsdelen av prosjektet, er det lagt inn 134 mill. kr ekstra i bompengandel, og ein har lagt til grunn dagens prisar. Det er eit fleirtal i komiteen, utanom Framstegspartiet, som fremjar framlegget i saka.

Så til sjølve innhaldet og debatten som er rundt Nordøyvegen og finansieringsopplegget. Det som er sikkert, er at Nordøyvegen kan risikere å bli eitt av dei einaste øysamfunna i Noreg utan kutt i ferjebillettene. Liknande øysamfunn i Noreg får no truleg, når RNB vert behandla, gratis ferje på strekningar der det er færre enn 100 000 reisande. Det vil ein ikkje kunne få på Nordøyane. Som det er sagt i ein leiar i Sunnmørsposten: Viss ein kjøper ei vaskemaskin dagen etter at det var sal, var det på mange måtar uflaks. Men dette er ikkje uflaks, her er

det politisk vilje det står på, og om ein ønskjer det, har ein moglegheit til å gje også desse øysamfunna det same kuttet i ferjebillettene som små, sårbare øysamfunn i resten av landet får.

Det er det som er grunnlaget for at ein har ein brei debatt i Møre og Romsdal rundt det. Engasjementet blant befolkninga er formidabelt. Folk må betale opp mot 7 000–8 000 kr per måned, kanskje meir enn huslånane sine, for å pendle til og frå øyane, og det var ikkje intensjonen då vi fekk prosjektet, der ein skulle betale ferjebillettene pluss 40 pst. Det var underskrive av alle innbyggjarane og næringslivet, som ønskte bompengar til svarande ferjebillettene. Det var aksept rundt det. Det er fylkestinget som har bestilt proposisjonen og aukinga i bompengetaksten, men ein har ikkje gjort det ut frå det som låg til grunn.

Difor har Framstegspartiet eit framlegg om å kutte bompengetakstane tilsvarende ferjebillettene. Vi ser også at det er eit anna framlegg, frå Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Vi signaliserer at vi støttar det opphavlege lause forslaget frå Høgre, forslag nr. 1, i tillegg til vårt eige lause forslag.

Presidenten: Dermed har representanten Frank Edvard Sve tatt opp det forslaget han refererte til.

Kirsti Leirtrø (A) [11:01:04]: I 2018 vedtok fylkestinget i Møre og Romsdal et nytt finansieringsopplegg for prosjektet Nordøyvegen. Det krever en ny stortingsbehandling. Den sørlige delen av prosjektet er allerede åpnet for trafikk, og siste del av prosjektet forventes åpnet allerede til sommeren.

Fem øysamfunn vil få fastlandsforbindelse. Det betyr utrolig mye, både for næringsliv og ikke minst for innbyggerne.

Det er gjennomført en ekstern kvalitetssikring av bompengeprognet, som ble ferdig i februar i år. For oss er det viktig at framdriften blir holdt, og at en unntaksvis for dette prosjektet forlenger bompengeperioden til 25 år. Så vil det for nye prosjekter og nye søknader om ferjeavløsning ligge helt andre ferjetakster til grunn når ferjeavløsningsmidler skal beregnes.

Nordøyvegen er snart ferdig. En ny beregning av ferjeavløsningsmidler kan gjøre at kostnadene til f.eks. en undersjøisk tunnel blir et helt annet tall enn da beregningene ble gjort i 2016 og sist Stortinget behandlet saken. Vi ser at det kan føles veldig urettferdig for innbyggerne når bompengenivået ble satt før ferjetakstene ble redusert. Det å få en fastlandsforbindelse vil likevel bety så mye at det å betale bompenger er verdt det. Vi ber derfor om en vurdering av hva som kan være akseptabelt nivå.

Fremskrittspartiet har i et eget Dokument 8-forslag fremmet forslag om å kutte bompengenivået. Det burde vært behandlet samtidig med at vi behandler denne sa-

ken. Nå fremmer Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og SV et forslag i denne saken, sånn at det henger sammen med den proposisjonen som blir lagt fram.

Erlend Larsen (H) [11:03:46]: Denne saken dreier seg altså om revidert bompengeprognet og finansieringskrav for strekningen Skjeltene–Harøya, også kjent som Nordøyvegen, i Ålesund kommune.

Stortinget vedtok bompengefinansiering av utbyggingen for fem–seks år siden, men stor kostnadsøkning førte til at fylkestinget i Møre og Romsdal fylkeskommune i 2018 vedtok et nytt finansieringsopplegg for prosjektet. De økte kostnadene er foreslått finansiert med fylkeskommunale midler og økte bompengebidrag. Etter at anbudsrunderen for hoveddelen av prosjektet var ferdig, viste det seg at tilbudet ble langt dyrere enn forutsatt. Det beste tilbudet på hovedkontrakten var 1,2 mrd. kr høyere enn overslaget som var laget i forveien. I 2020 vedtok fylkesutvalget å øke styrings- og kostnadsrammen for å forsere åpningen av deler av prosjektet.

Den store prisveksten i prosjektet fører til at innkrevingsperioden for bompenger må forlenges. Hovedregelen for innkreving er nedbetaling etter 15 eller 20 år, men i dette prosjektet foreslo departementet en innkrevingsperiode på 25 år for å holde bompengesatsene på et så lavt nivå som mulig. Dette er å anse som en ekstraordinær situasjon. Å utvide innkrevingsperioden vil føre til at en langt større andel av bompengene går til å betale renter på byggelånet. Derfor mener vi at dersom inntektene fra bompenger blir høyere enn forutsatt, må overskuddet brukes til raskere nedbetaling av lånet for å holde rentekostnadene så lave som mulig.

Jeg skulle gjerne ha sett at vi hadde klart å bygge vei-er uten bompenger, men det er dessverre ikke gjennomførbart. Vi er et lite land i antall innbyggere og et stort land med tanke på antall kilometer vei. Lokalpolitisk enighet er en viktig del av våre vurderinger av om vi skal støtte prosjekter eller ikke, slik det er i denne saken.

Høyre støtter proposisjonen i justering av kostnad for passering av bommene og forlenget innkrevingsperiode. Vi har sendt inn et løst forslag, men dette forslaget tar vi ikke opp. Det er kommet et nytt fellesforslag, som ble nevnt av forrige taler, hvor vårt løse forslag er bakt inn. I forslaget ber vi regjeringen gjøre en vurdering av om statens bidrag gjennom fergeavløsningsmidlene til Nordøyvegen bør beregnes på nytt, basert på dagens ferjetakster. Vi mener at et eventuelt økt bidrag bør benyttes til å redusere bompengesatsene i prosjektet.

Geir Inge Lien (Sp) [11:06:11]: Møre og Romsdal fylkeskommune gjev i løpet av sommaren Lepsøya, Haramsøya, Flemsøya, Fjørtofta, Harøya og Finnøya veg, eit fastlandssamband – det er viktig. Prosjektet er no under bygging, og optimismen er stor der ute. Ferjeav-

løysingsmidlar inngår i finansieringsopplegget til fylkeskommunen. Fylkeskommunen er difor ansvarleg for nødvendig låneopptak og for å finansiere prosjektet uavhengig av storleiken på framtidige tilskot, kompensasjonar og ferjeavløysingsmidlar.

Men ferjene på delar av Nordøyane går framleis, og prosjektet er ikkje heilt ferdigbygd. Dette set prosjektet i ei særstilling. Når regjeringa no har presentert ei storstilt satsing på å redusere ferjeprisar og gratisferje til øysamfunn, er dette noko som øysamfunnet der ute også ønskjer å ta del i – og det er forståeleg. Då er det vanskeleg ikkje å la dei få ta del i det, og difor har vi, Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet og SV, fremja følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en vurdering av om statens bidrag gjennom fergeavløsningsmidlene til Nordøyvegen bør beregnes på nytt basert på dagens fergetakster, og at eventuelt økt bidrag benyttes til å redusere bompengesatsene i prosjektet. Før stortinget får vurderingen tilbake kan bompengerekravet starte i tråd med vedtatt Prop. 93 S (2021-2022).»

Vi merkar oss prisveksten i prosjektet og at dette medfører eit behov for ein lengre innkrevjingsperiode for bompengar. Hovudregelen for innkrevjing er nedbetaling etter 15–20 år, men i dette prosjektet foreslår departementet ein innkrevjingsperiode på 25 år.

Prosjektet går no betre, og det vert billegare enn planlagt, ut frå dei siste tala, og ein ligg an til å spare om lag 200 mill. kr. Det er gledeleg, og eg håper at det òg kan bidra til å senke takstane meir, slik at pengane kan brukast der.

Presidenten: Da har representanten Geir Inge Lien tatt opp det forslaget han refererte.

Mona Fagerås (SV) [11:09:12]: Dette er en meget spesiell sak, og ingen av oss i komiteen har kunnet unngå å få med seg hvor høye takster øysamfunnene nå har fått. Dette er et øysamfunn som havner mellom to stoler på grunn av en ren tilfeldighet. Hadde det ikke vært for at fylkeskommunen allerede har bygd veien, hadde øyene hatt gratis eller halvert ferjetakst etter vedtatt politikk, noe som hadde gitt større kostnader enn det å øke ferjeavløsningsmidlene noe for å komme den vanskelige situasjonen i møte.

Det er verdt å nevne at SV i Møre og Romsdal fylkesting i utgangspunktet ikke ville bygge denne veien, da den ble behandlet der. Hadde flertallet der fulgt SV, hadde vi ikke sittet i denne vanskelige situasjonen. Men nå er vi der vi er.

Jeg tror ikke at staten risikerer mange andre slike saker, men en risikerer at kostnadene for storsamfunnet kan øke på grunn av at unge familier velger å bosette seg et annet sted om vi ikke får gjort noe – direkte eller indi-

rette – med takstene. Så la ikke dette bli historien om den veiløse bygda som ble avfolket da de endelig fikk vei, for da hadde de jo fått en vei å dra av gårde på.

Jeg er fornøyd med at partiene – unntatt Fremskrittspartiet, selvfølgelig – i dag tidlig kunne samle seg om et forslag om at regjeringen skal gjøre en vurdering av statens bidrag gjennom fergeavløsningsmidlene på Nordøyvegen. Jeg tror det er viktig for samfunnet i Møre og Romsdal at vi på Stortinget står samlet om dette. Jeg vil også berømme komitéleder Sande for hektisk, men effektiv koordinering tidlig på morgenen i dag.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:11:36]: Prop. 93 S gjelder revidert bompengelopplegg og finansieringsplan for fv. 659 på strekningen Skjeltene–Harøya i Ålesund kommune, altså Nordøyvegen, i tidligere Haram og Sandøy kommuner i Møre og Romsdal. Det er Møre og Romsdal fylkeskommune som har ønsket og fremmer en revidert proposisjon, der de selv har vedtatt å øke bompengetakstene som følge av kostnadsøkningen i prosjektet. Så har jeg merket meg at det i innstillingen er et bredt flertall blant medlemmene i transport- og kommunikasjonskomiteen som stiller seg bak forslaget.

Videre ser vi at det er et flertall bak at vi skal vurdere å gjøre en ny beregning. Det skal vi selvfølgelig gjøre, men det er viktig for meg allerede nå å si at det er ikke gitt at det vil føre til økt statlig bidrag, at det blir større. For her er beregningsmetodikken og teknikalitetene sånn at det ikke er gitt at en slik ny beregning vil tikke ut som et større beløp for dette prosjektet. Videre er det også viktig at man er klar over at en økning i bidrag til Nordøyvegen vil kunne redusere overføringene til resten av fylkeskommunen, fordi dette dekkes innenfor den fylkeskommunale rammen, altså rammetilskuddet.

Men tilbake til dette prosjektet: Nordøyvegen består av tre undersjøiske tunneler, en landtunnel og tre bruer, og vil gi fast veiforbindelse til Lepsøya, Haramsøya, Flemsøya, Fjørtofta og Harøya/Finnøya. Disse øyene blir også omtalt som Nordøyene. Hovedarbeidet startet tidlig i 2019, og den sørlige delen av prosjektet ble åpnet for trafikk i desember 2021. Siste del av prosjektet er ventet åpnet for trafikk sommeren 2022.

Møre og Romsdal fylkeskommune har bedt om at det blir lagt fram en proposisjon om revidert bompengelopplegg og finansieringsplan for fv. 659, Nordøyvegen. Finansieringen kommer for øvrig fra fylkeskommunale midler og bompengebidrag. Ferjeavløsningsmidler inngår også i fylkeskommunens finansieringsopplegg. Disse ferjeavløsningsmidlene utbetales over rammetilskuddet til fylkeskommunen fra staten og utgjør for dette prosjektet til sammen 4,5 mrd. kr. Dette er mer enn en fordobling sammenlignet med det opprinnelige til-

skuddet, som ble beregnet i 2018. Fylkeskommunen er ansvarlig for nødvendige låneopptak for å finansiere framtidige fylkeskommunale tilskudd tilknyttet prosjektet.

Så er det også, som flere har vært inne på allerede, et forslag her om å utvide innkrevingsperioden fra 20 til 25 år. Det innebærer altså at man da vil få innkreving fram til 2047.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:14:42]: Statsråden har sikkert fått med seg at ein har vore veldig tydeleg i Møre og Romsdal på at det å bygge Nordøyvegen er billigare enn å fortsetje med ferje. Fylkeskommunen kan faktisk spare mange titals millionar kroner ved å bygge Nordøyvegen, kontra det å fortsetje med ferjer – med nullutslepp, nye ferjekaiaer, straum og kostnadene som er med ferjedrifta generelt. Det er lagt til grunn.

Så er det sånn at regjeringa legg opp til å kutte i ferjetakstane i heile landet, det vert sagt 30 pst. frå 1. januar 2021. Ein skal kutte 100 pst. på mindre øysamfunn. Ser ikkje statsråden at det vert utruleg merkeleg at det einaste prosjektet i Noreg som dett mellom to stolar i det systemet, ikkje får effekt av kutta ferjeprisar og ei heller får effekt av gratis ferje til små øysamfunn? Ser statsråden at dette er djupt urettferdig for befolkninga på Nordøyane?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:15:43]: For det første: Det stemmer at ferjesambandet faller inn under målsettingene i Hurdalsplattformen hva gjelder øyer, men ferjesambandet Brattvåg–Dryna–Fjørtofta–Harøya hadde langt over 100 000 passasjerer i 2019, så det kommer derfor ikke inn under den ordningen med gratis ferje i trafikksvake samband. Det er også viktig å korrigere det inntrykket som skapes i så måte.

Så er det jo sånn med dette prosjektet at det er et fylkeskommunalt prosjekt. Det er tatt et fylkeskommunalt valg om å bygge dette prosjektet, og jeg forutsetter at lokale myndigheter har gjort fullstendige og gode vurderinger av behovet, og at det har vært riktige prioriteringer. Og så har vi nå fått oss forelagt – etter ønske fra Møre og Romsdal – en ny proposisjon for å finansiere det mer behovet som har oppstått. Jeg tenker at lokale politikere må da svare for de tingene som har oppstått, men det er nå sånn at ferjetakster har ingen direkte kobling til disse midlene (presidenten klubber) – ja, jeg kan fortsette i neste runde.

Presidenten: Tiden er ute, men det blir en ny mulighet.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:16:48]: Statsråden har heilt rett i at det er eit fylkeskommunalt prosjekt, og ein

kan på mange måtar seie at fylket også må ta eit ansvar – dei har søkt om den bompengeproposisjonen. Men undervegs har det skjedd ting som har gjort at det vert ganske skeivt. Berre frå 2017 til 2021 har AutoPASS-ordninga ført til ein 32 pst. auke for bil. I tillegg auka ein ferjetakstane med to takstsoner i området. Så ein har fått ein ganske kraftig prisvekst på ferjene. Så har kutta kome frå 1. januar 2021, med 30 pst. fram til i dag, og regjeringa har varsla ytterlegare kutt.

Ser ikkje statsråden – uansett korleis han måtte sjå på det – at dette er eit prosjekt som har falle mellom to stolar? Ser statsråden likevel ei moglegheit for å kunne kutte bompengane gjennom å kunne auke ferjeavløysingsmidlane?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:17:45]: Nå får vi en bestilling fra Stortinget, som vi selvfølgelig skal ta på alvor, og vi skal gjøre de vurderingene. Det vil jeg understreke først. Men det er ikke slik at man kan tenke seg at disse ferjeprisene får tilbakevirkende kraft. Det ville vært litt underlig hvis vi hadde en kobling som tilsa at hvis vi hadde vært i motsatt situasjon, at hvis vi hadde hatt sterke prisøkninger, skulle man ha økt bompengetakstene. Så den koblingen er ikke helt logisk, selv om jeg skjønner at man fokuserer på det, for man ser på hva man betaler i dag, og hva man eventuelt må betale i framtiden.

Vi skal gjøre nye vurderinger, men det er, som sagt, heller ikke gitt at en ny beregning vil tilsi at det blir mer penger inn i prosjektet fra statens side med ferjeavløsningsmidler, men det får vi komme tilbake til.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:18:35]: Det siste kan det hende at statsråden har rett i, for takstane auka ganske kraftig frå 2017 til 2021, og så har det gått kraftig ned. Det kan fort verte «break even», ganske likt. Det vert spennande å sjå. Uansett har dette samfunnet fått eit fastlandssamband i ein periode når ferjeprisane skal gå ned og ein skal gjere det betre for både øysamfunn og ferjedrift i heile landet. På den bakgrunn må det jo vere rettferdig at ein får ned bompengepreisen, som var intensjonen – ferjebillettene som grunnlag. Det er heile grunnlaget for rettferdsdelen i grunnlaget for Nordøyvegen, der ein må få kutta bompengane.

Ser statsråden at logikken der er til stades?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:19:26]: Nei, ikke uten videre. Det må jo være andre gode grunner til å bygge ut et slikt prosjekt. Man har tross alt tatt et valg om å avløse ferjene, og det tror jeg man har gjort på bakgrunn av at det gir merverdier. Det gir selvfølgelig en større grad av samfunnssikkerhet og beredskap. Det gjør, som representanten Orten var inne på tidligere, at man kan transportere ut og inn hele døgnet på disse øyene. Man

binder da også disse øysamfunnene tettere sammen med resten av regionen. Det er disse argumentene som til sammen må legges i vektskålen når man har valgt å gjennomføre et slikt prosjekt.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [11:20:25]: Nordøyvegen har vore ein draum for oss øyfolk i over ein mannsalder, vil eg seie. Eg trur nok lite har skapt like mykje engasjement og samla eit heilt øyfolk slik denne saka har gjort. Eg er så heldig at eg er frå Harøya og har fått lov til å vekse opp der. Vi som er derifrå, veit korleis det er å vekse opp på ei øy der ein er avhengig av ferje for å kunne kome seg til og frå fastlandet.

Det har vore ein lang veg for å få realisert Nordøyvegen. Det har vore både mange feiringar og mange skuffelsar på vegen for å kome dit vi er i dag. Difor er det òg på sin plass i denne salen å takke alle dei som har gått vegen føre for å få til det vi gjer i dag. Endeleg er prosjektet nesten ferdig bygd. Eg ser fram til opninga på seinsommaren, når me endeleg kan køyre mellom øyane og til fastlandet utan å måtte bruke fleire timar i ferjekø eller taime alt etter ferjetidene, som eg er ganske van med å gjere.

For folk på øyane betyr dette utruleg mykje. Samtidig har vi eit formidabelt næringsliv ute på øyane som både sikrar arbeidsplassar og eksporterer for enorme verdier som kjem fellesskapet til gode. Kort sagt er Nordøyvegen gull for både folk og næringsliv.

I mitt forholdsvis korte liv har eg fått vore med på ein del av denne reisa, både som varaordførar i Sandøy kommune, no Ålesund kommune, og no behandlar vi saka her i dag. Alt arbeidet som ligg bak, frå då øyfolket samla seg, tok tak og byrja med ideen til ein nordøyveg og til at vi skal opne han til seinsommaren i år, har vore ei lang reise.

Dette er ei litt spesiell sak, som talarane før meg har teke opp. Vi er utruleg glade for at Nordøyvegen kjem og vi får fastlandsforbindelse, men samtidig er det sjølv sagt dyrt å skulle vere avhengig av å betale bompengar for å kome seg til og frå i det daglege. Difor er eg utruleg glad for at det er vilje i Stortinget – med det forslaget som har fleirtal, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet, SV og Høgre – til å vurdere om og korleis ein eventuelt kan få redusert bompengesatsane i prosjektet. Det gjer meg fole glad!

Helge Orten (H) [11:23:17]: Det blir fra én øyboer til en annen – riktignok naboøya.

Først og fremst vil jeg si at dette er et utrolig positivt prosjekt for utvikling av disse øysamfunnene. Det å kunne bygge og få 24-timers åpningstid for denne typen øysamfunn betyr ekstremt mye. Det betyr mye for boset-

ting, det betyr mye for utbygging av næringslivet, og det betyr mye for friheten og muligheten for folk til å bevege seg i hverdagen. Så det er et positivt – et veldig positivt – prosjekt i utgangspunktet.

Så har vi fått noen utfordringer knyttet til finansieringen. Dette er et fylkeskommunalt prosjekt. En stor del av finansieringsgrunnlaget for dette prosjektet er ferjeavløsningsmidler, dvs. at en bruker det vi sparer i ferjesubsidier, til å finansiere store deler av et fastlandssamband – en veldig god ordning som vi har fått etablert, og som er et helt nødvendig grunnlag for at denne typen prosjekter kan realiseres. Og fra ferjeavløsningsmidlene ble beregnet på dette prosjektet og fram til nå, har Stortinget sagt noe om at vi skal redusere ferjeprisene ganske betydelig, og de skal reduseres betydelig gjennom at det finansieres med statlige midler. Det betyr at den statlige subsidieandelen for drift av denne typen ferjesamband øker, fordi vi skal ha ned ferjeprisen. Derfor mener vi at det er fornuftig å ta en ny runde på beregningen av ferjeavløsningsmidlene for å se om det er et potensial der som kan bidra til at grunnlaget kan være noe bedre nå enn det var da beregningen ble gjort, og at det kan være et grunnlag for fylkeskommunen til å redusere bompengandelen i dette prosjektet, og ikke minst redusere bompengetakstene.

Jeg er veldig glad for at det er et bredt flertall som står bak det, at det faktisk er et flertall bak det, og at også regjeringspartiene har jobbet hektisk i dag tidlig for å bli med på det flertallet. Det synes jeg er flott, for det gir et grunnlag for at vi nå kan få en oppdatert beregning på det.

Så er det nå engang sånn, som også statsråden var inne på: Dette er et fylkeskommunalt prosjekt, så hvis vi ikke finner midler gjennom de etablerte finansieringsordningene, f.eks. gjennom ferjeavløsningsordningen, er det også fylkeskommunens ansvar å sørge for finansieringen. Så alternativet, hvis ikke dette gir et positivt resultat, må være at fylkeskommunen går tilbake og ser på om de kan bidra noe mer til å redusere takstene. Jeg tror vi skal være såpass tydelige på det også fra Stortingets side. Vi kan ikke begynne med, hver gang et prosjekt blir noe dyrere enn det vi forutsatte, å fylle på med penger herfra knyttet til fylkeskommunale prosjekter, for da lager vi en helt ny praksis og en helt annen måte å finansiere denne typen prosjekter på. Det tror jeg vil være et feil signal å gi.

Men for all del, er det flere midler å hente på ferjeavløsningsordningen, synes jeg det er bra at vi nå får et flertall som pålegger regjeringen å beregne det. Hvis ikke håper jeg at fylkeskommunen også kan ta en ny vurdering.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:26:31]: Framstegspartiet ønsker gratis ferjer. Senterpartiet har signalisert at dei ønsker gratis ferjer. Arbeidarpartiet snakkar om 50 pst.

kutt i ferjeprisane, og ein av representantane frå Møre og Romsdal har til og med ei T-skjorte som viser til dette. Og næringslivet har sagt at viss ein ikkje gjennomfører desse 50 pst., kan det hende ein vert våt. Men vi får sjå.

Men iallfall: Det er ei brei einigheit i dei store partia i Noreg om at ferjetakstane skal ned. Då er det slik at ferjeavløysingsordninga er ei ordning for å avløse ferjetrafikken med fastlandssamband. Prinsippet med ferjeavløysingar er at det skal finansiere den delen som ferjene kostar, for å få eit fastlandssamband. Då er det logisk at når ferjeprisane går ned, må det også kome ferjeavløysingsprosjekta til gode.

Så høyrer vi kva statsråden seier til det forslaget som fleirtalet no i dag har snikra i hop. Der skal ein altså berre fortsetje med bompengar, ein skal godkjenne proposisjonen – ein skal køyre på med bompengane, og så skal ein vurdere å kutte ferjeavløysingsmidlane. Så når ein ser på tala, er det mykje som tyder på at det ikkje vert det heilt store, og det er jo sikkert det også statsråden har gjort – eg såg at statsråden var ganske lunken i framføringa si av det. Vi får sjå kva som kjem ut av det.

Uansett er det slik at det einaste rette Stortinget kunne ha gjort no, var å kutte i bompengane i behandlinga i dag. Viss ein ikkje gjer det, tek ein ikkje øysamfunnet på Nordøyane på alvor, fordi det vil gå utover hausten, det vil gå til våren, og viss ein må ha stortingsbehandling, vil det kanskje gå endå lengre tid før ein kan få på plass noka ny ordning. Det er uansett tid som innbyggjarane der ute ikkje har.

Så er det riktig at det er eit fylkeskommunalt prosjekt – ja – og det ligg an til at prosjektet vil gå med 200 mill. kr i overskot. Det er openbert at fylkeskommunen må bruke dei midlane til å kutte i ferjetakstane. I tillegg er det slik at fylkeskommunane lever i sus og dus. Dei går med 392 mill. kr i overskot i år, dei har hatt 313 mill. kr i overskot tidligare, og dei har over 1 mrd. kr på bok. Så fylkeskommunen har faktisk moglegheit til å tilføre midlar til sitt eige prosjekt – det har faktisk statsråden rett i. Det er også litt slik at dei må ta ansvaret, dei som har ansvaret, så fylkeskommunen kan gjere noko med det.

Men vi i Stortinget må også vere tydelege når vi har ein slik proposisjon, og difor burde ein ha stemt for Framstegspartiets framlegg om å kutte det ned til det nivået som andre samfunn faktisk kjem til å ha i ferjedrifta framover.

Presidenten: Ingen flere har bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:29:37]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven mv. (oppheving av

lovregel om godkjenningsmodell for fritt brukervalg m.m. (Innst. 296 L (2021–2022), jf. Prop. 63 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutt-er til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:30:28] (ordfører for saken): Først vil jeg få takke komiteen for arbeidet som er gjort i denne saken. Det har blitt gjennomført både skriftlig og muntlig høring. Som det kommer fram av innstillingen fra komiteen, er det også ulike meninger om saken, og jeg regner med at partiene selv i løpet av debatten vil redegjøre for sine standpunkter og ta opp sine forslag.

Høyre mener helse- og omsorgstjenestene alltid må organiseres og utvikles med bakgrunn i hva som er pasientenes behov. Derfor er Høyres fremste visjon å skape pasientens helsetjeneste. En viktig del av det er at folk skal få bestemme mest mulig over sin egen hverdag. Valgfrihet gir både mangfold og muligheter for pasienter, brukere og pårørende.

Godkjenningsmodellen for fritt brukervalg som Solberg-regjeringen innførte i fjor, skal gjøre det raskere og enklere for kommunene å innføre fritt brukervalg i helse- og omsorgstjenesten. Kommunene velger selv om de vil benytte seg av godkjenningsmodellen eller ikke.

Godkjenningsmodellen gir et juridisk rammeverk i helse- og omsorgstjenesteloven som kommunene kan ta utgangspunkt i når de skal innføre fritt brukervalg. Et felles rammeverk for fritt brukervalg gjør at hver enkelt kommune slipper å måtte bruke masse tid og store ressurser på å utrede og lage disse rammene selv. Eller for å si det litt enklere: Med godkjenningsmodellen slipper hver kommune å finne opp igjen fritt brukervalg på nytt.

Et godt eksempel på det er min egen hjemkommune, Tromsø. I 2012 fattet kommunestyret der et intensjonsvedtak om å innføre fritt brukervalg i hjemmetjenesten, men fritt brukervalg ble ikke tilgjengelig for innbyggerne i Tromsø før i 2015, altså tre år etterpå. Grunnen til det var at det tok lang tid å utrede og få på plass gode rammer som muliggjorde fritt brukervalg i kommunen. Godkjenningsmodellen for fritt brukervalg ville i dette tilfellet ha bidratt til at fritt brukervalg ble innført enklere og raskere for innbyggerne.

Folk vil bestemme mer over egen hverdag. Folk trenger ikke rød-grønne politikere til å fortelle hva som er best for en selv. Når den rød-grønne regjeringen nå opphever godkjenningsmodellen for fritt brukervalg, bidrar det til at folk får mindre mulighet til å bestemme over egen hverdag, og det gjør at kommunene må bruke masse tid og store penger på å utrede og lage sine helt egne rammer for fritt brukervalg. Det er tid og ressurser som heller kunne blitt brukt på å skape en enda bedre helse- og omsorgstjeneste for folk.

Høyre vil at folk skal få bestemme mer selv, og Høyre vil ha gode rammer for at kommuner som vil det, kan innføre fritt brukervalg. Derfor stemmer vi imot å oppheve godkjenningsmodellen for fritt brukervalg.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Tove Elise Madland (A) [11:33:39]: Fritt brukarval er både unødvendig og ikkje minst feil vektlegging av private tilbod som eit forsøk på å løyse dei utfordringane som er i den kommunale helse- og omsorgstenesta. Det er viktig å leggje merke til at det har vore lite støtte til denne lovfestinga, og KS var tidleg ute med at dette ville innskrenke handlefridomen til kommunane. Arbeidarpartiet og Senterpartiet var tydelege gjennom heile valkampen, og i Hurdalsplattforma står det tydeleg at regjeringa vil oppheve godkjenningsordninga i fritt brukarval.

Regjeringas mål med helse- og omsorgspolitikken er å skape ei sterk offentlig helseteneste som er styrt av fellesskapen og ikkje av lommeboka. Denne tenesta skal vere styrt over skattesetelen. Dette er den beste måten å hindre ei todeling av vår felles helseteneste og heilt avgjerande i kampen mot sosiale og geografiske forskjellar. Å sikre tryggleik i kvardagen og tilgang til helsehjelp av høg kvalitet ut frå behov er god politikk i samfunnet, der alle skal ha like moglegheiter til helsehjelp, uansett kva lommeboka inneheld, og kvar i landet ein bur. Gode offentlege tenester nær folket gjev tryggleik i kvardagen.

Det er valfridom for kommunane i dag. Dei kan ha interkommunalt samarbeid, dei kan sjølsagt drive det i eigen regi eller etter § 3-1 i helse- og omsorgslova. Denne godkjenningsmodellen var ei av dei heilt unødvendige privatiseringsreformene til Solberg-regjeringa. Denne reforma støttar nemleg ikkje opp om alle innbyggjarane. Den vil ikkje gje alle innbyggjarane moglegheit, f.eks. dei som har kognitiv svikt. Tal frå Nasjonalforeninga for folkehelsen viser at over 40 pst. av dei over 70 år som tek imot heimetenester, har eksempelvis demens.

Eg har sjølv i mange år jobba med menneske med demens, og eg veit at ingen av dei vil kunne nytte seg av denne såkalla valfridomen. Dei treng velkvalifisert helsepersoneell som tek dei gode vala for dei. Personsentrert

omsorg med kjennskap til livshistoria er det dei treng – ro, tryggleik og føreseielege forhold i det som kan vere ein krevjande kvardag for eldre. Dei så mykje omtalte vala vil berre forsterke uro og usikkerheit, og det er det siste våre eldre treng.

For regjeringa er det svært viktig å hindre marknadsstyring i eldreomsorga. Helse- og omsorgstenestene som dei eldre tek imot, skal vere prega av openheit og tillit. Våre eldre treng saumlause, stabile og føreseielege tenester, ikkje oppstykking. Det har òg vist seg, eksempelvis frå Sverige, der det har vore konkursar, at kommunar plutseleg, på veldig kort varsel, har måtta skaffe dei eldre eit nytt tilbod. Dette skaper utryggleik og gjer det svært lite føreseieleg for innbyggjarane som tek imot helse- og omsorgstenestene. Eg er difor veldig glad for at helse- og omsorgspolitikken til regjeringa er både trygg og føreseieleg.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [11:36:56]: Opphevinga i dag handlar om å ta helsehjelp, tryggleik og omsorg på alvor. Denne såkalla valfridomen fungerer dårlegast for dei som treng hjelpa mest. Det fine med vår felles helseteneste, den offentlege helsetenesta, er at dei som treng hjelp mest, skal få hjelp først, uavhengig av personlege føresetnader, sosioøkonomiske forhold og bustad. Den som ikkje sjølv kan uttrykke behova sine, har same rett til helsetenester som den som kan stå på krava. Fritt brukarval kan gje meir ressursar til dei som allereie er mest ressurssterke. Mange av dei som treng omsorgstenester, er i ein situasjon der dei ikkje kan vere kundar i ein marknad.

Ei av dei store utfordringane i dag er samhandling. Meir fragmenterte tenester vil gjere koordinering, samhandling og samarbeid vanskeleg. Kvalitetskontroll blir vanskeleg. I verste fall vil ei vidareføring av fritt brukarval trekkje kompetanse og faglege ressursar frå distriktskommunar og bydelar til sosioøkonomisk sterke delar av byane. I tillegg er det slik at kommunen framleis har lovensvaret. Det vil seie at viss den private tilbydaren ikkje klarer å tilby gode nok tenester, må kommunen inn og bidra. Det blir òg lite føreseieleg for både brukar og kommune. Me i Senterpartiet ønskjer føreseielegheit. Det kan ein få til gjennom langvarige kontraktar med kommunen.

Fritt brukarval handlar om fridomen til å velje kva logo det skal stå på uniforma til pleiaren din. Det handlar ikkje om ei forbetring av tenesta eller innhaldet i tenesta, men om høgrepertia si forvridde forståing av verkelegheita – at private moglegheiter og val er best.

Me i Senterpartiet trur at dei beste tenestene er dei som blir skapte nær der du bur, av ein kommune som kjenner behova dine.

Morten Wold (FrP) [11:39:20]: Et godt utgangspunkt for helsetjenestene våre er at de er tilpasset pasi-

entene – ikke systemet. Når man fjerner godkjenningsmodellen for fritt brukervalg, gjør man det motsatte.

For Fremskrittspartiet er det likegyldig hvem som tilbyr tjenestene til folk, så lenge de er av god kvalitet og brukerne er fornøyde. For venstresiden kan det synes som det er motsatt. Og det dreier seg utelukkende om ideologi, om troen på systemet fremfor enkeltmennesket.

Skal vi ha en helsetjeneste som er tilpasset pasientene, er vi avhengig av valgfrihet. Det er gjennom valgfrihet vi sikrer mer styring og makt til brukerne, samtidig som man styrker innovasjon og nytenkning. Smak på ordet, eller del det i to: valgfrihet – eller valg og frihet. Man er altså fri til selv å gjøre et valg.

Jeg må si at jeg synes det er ganske utrolig at man går inn for å fjerne valgfriheten i hjemmetjenesten. Dette er snakk om folk som kommer hjem til brukerne, eller pasientene om man vil, og det skulle bare mangle at man ikke selv får bestemme hvem man ønsker inn i sitt eget hjem i en situasjon der man trenger pleie, hjelp og omsorg.

Dagens godkjenningsmodell gir mulighet for de kommunene som ønsker det, til å gi mer valgfrihet i hjemmetjenestene. Det er ingen kommuner som er pålagt å benytte seg av godkjenningsmodellen, men den gir gode muligheter for å nyttiggjøre seg en infrastruktur som kan tilrettelegge for mer valgfrihet. Å fjerne hele ordningen vil gi utfordringer for både brukere og kommunene. Mindre kommuner har ikke ressurser til å lage egne godkjenningsmodeller for fritt brukervalg, men kan ha god nytte av godkjenningsmodellen, som flertallet går inn for å avvikle.

Det er helt lov å mene at det finnes utfordringer med godkjenningsmodellen, og jeg kan si meg enig i at den ikke er perfekt, men da må man heller gå inn for å rette opp i de utfordringene man ser, i stedet for å fjerne hele ordningen.

Fremskrittspartiet er redd for at dette vil gi store konsekvenser for brukerne. Valgfrihet må stå helt sentralt i helsetjenestene, og for Fremskrittspartiet vil valgfrihet og makt til pasientene være blant våre fremste prioriteringer. Det fortjener vanlige folk. Og det er visst nok deres tur nå, ifølge regjeringen. Det virker bare ikke sånn.

Marian Hussein (SV) [11:42:11]: Vi i SV er svært positiv til at regjeringen følger opp og opphever lovbestemmelsen om godkjenningsmodell for fritt brukervalg. Dagens stortingsflertall var imot loven da den ble innført, og det er positivt at vi nå får gjennomført opphevelsen.

Denne loven var ikke, slik medlemmene fra høyresiden liker å framheve det, til det beste for verken brukerne eller ansatte i kommunene, og i høringsinstansenes

uttalelser var det lite støtte for å lovfeste en slik modell. Flere av høringsinstansene, bl.a. KS og Helsedirektoratet, mente en lovendring ikke vil være den beste måten å få flere kommuner til å innføre fritt brukervalg på. Det ble pekt på at kommuner allerede hadde tilstrekkelig handlingsrom i eksisterende lovverk til å gjennomføre fritt brukervalg etter den modellen som passer den enkelte kommune best, for ingen kommuner er like, og at informasjonen og erfaringene fra andre kommuner som hadde tatt i bruk fritt brukervalg, kurs og gode veiledere, ville føre til bedre måloppnåelse.

Vi i SV kan ikke se at det bør være et mål at flere kommuner innfører ordningen med fritt brukervalg. Proposisjonen begrunnet ikke hvorfor såkalt fritt brukervalg var et godt supplement eller et godt tillegg for omsorgstjenestene. Solberg-regjeringen skrev selv i sin lovproposisjon at det har vært

«vanskelig å dokumentere endring i kvalitet for brukerne og hva endringene evt. skyldes, men erfaringene synes likevel å være at de brukerne som er i stand til å treffe beslutninger er fornøyd med å ha valgmuligheter».

Vi kan ikke ha en omsorgstjeneste som først og fremst fungerer for dem som er i stand til å treffe beslutninger. Vi må ha omsorgstjenester i fellesskapets regi som er til det beste for alle sammen, alle innbyggerne i en kommune. De fleste mottakerne av helse- og omsorgstjenester i kommunene, eldre og pårørende, ønsker større innflytelse på innholdet, ikke på logoen på de ansattes klær. Det sikres ikke gjennom valg av leverandører, men gjennom større rom i budsjettene til å ha flere ansatte og bedre arbeidsvilkår for de ansatte. Privatisering gir dårlige lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte, og det har vi ikke råd til å kaste bort til selskaper.

Jeg tar opp det forslaget SV har fremmet sammen med Rødt.

Presidenten: Representanten Marian Hussein har teke opp det forslaget ho viste til.

Seher Aydar (R) [11:45:23]: I dag har vi en helseminister som viser at hun er villig til å gjøre det hun sa også da hun var opposisjonspolitiker, og det synes jeg er fint. Jeg synes det er et godt eksempel, og jeg håper at det er det vi ser mer av fra regjeringen framover også.

Dette er viktig, for i motsetning til det som høyresiden kom med lovnader om, som f.eks. at det skulle være mer mangfold og valgfrihet, har vi sett at realiteten ikke er helt slik. Egentlig er begrepet «fritt brukervalg» ganske misvisende, for det kan ikke bare være pasientens ansvar å kvalitetssikre tjenestene. De aller fleste har faktisk ikke alle forutsetningene de trenger for å kunne gjøre det heller. Ganske omfattende forskning fra Sverige vi-

ser også at dette kan funke for de aller mest ressurssterke, men for ganske mange funker det ikke.

Så er det viktig i alle slike debatter alltid å påpeke – fordi vi ser behovet for det – at det er et skille mellom ideelle og kommersielle. Mangfoldet er det de ideelle som står for. Det mangfoldet skal vi ta vare på. Så er det heller ikke slik at offentlige tjenester ikke kan by på mangfold, men for at de skal kunne gjøre det, må f.eks. kommuneøkonomien styrkes, og kommunene må i større grad være i stand til å levere et større mangfold. De kommersielle er i velferden for å tjene penger, og vi har sett at det fører til en kommersiell ensretting, der de kjøper opp små, slik at de store bare blir større og større og tjener mer og mer penger. Det har ingenting i velferden vår å gjøre.

Denne ordningen handler om at de kommersielle, eller f.eks. ideelle, skal tilby tjenester til samme pris som kommunen. Når de kommersielle har pengemotiv – de skal tjene penger, det er jo hele poenget med å være kommersiell – må de jo kutte et sted. Det kan være bemanning, det kan være pensjonskostnader, det kan være mye annet. Men det vi ser, både i Norge og i Sverige, er at de gjør nettopp det, for skal de hente ut penger, må de kutte et sted.

Det er også viktig å påpeke at det er det offentliges ansvar å sikre gode og trygge tjenester til hele befolkningen. De private kan velge hvilke tjenester de vil gi, og hvor store de skal være, mens det er kommunen som skal sørge for, og ha ansvaret for, at alle får den hjelpen de trenger.

Brukermedvirkning ivaretas best ved å styrke kommunale tjenester og sikre forutsigbarheten og rammebetingelsene slik at alle innbyggerne kan få fullverdige tjenester, og det tror jeg vi er på vei til å gjøre.

Irene Ojala (PF) [11:48:32]: Sist uke redegjorde kultur- og likestillingsministeren om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer. Det må bety at likestilling også skal gjelde for dem som har behov for fritt brukervalg.

Jeg er svært bekymret for at en svekkelse av ordningen med fritt brukervalg vil ramme både dem som har behov for en personlig assistent, og også deres familie. For familier med et familiemedlem med store pleie- og omsorgsbehov kan ikke velge om de vil ha hjelp eller ikke. Disse familiene, med mamma, pappa og søsken, er helt prisgitt tjenestetilbudet og må ofte ta til takke med det de får, og ikke det de har behov for.

Vi snakker om familier som har store utfordringer med å få dagene til å gå rundt. Det er barn som har særlige behov, og søsken med sine behov. Foreldrene blir dratt mellom sine barns ulike behov, de driver opplæring av assistenter, mens de også skal finne tid til å pleie

kjærligheten i en krevende livssituasjon. En ung pappa sa det slik: Hvis kommunen skal velge ansatte, kan vi fort få noen som vi ikke har god kjemi med, men vi får ikke byttet, fordi den ansatte har oppsigelsesvern i kommunen. I tillegg kommer det vikarer for dem, som ikke kjenner vårt barn. Det er ikke bra.

En mamma som har prøvd både private og kommunale løsninger, sa det slik: Vi har erfart at når kommunen har ansatt noen som skal ta vare på vårt barn, blir det et større gap i relasjonene og samarbeidet mellom de ansatte og oss foreldrene. Det betyr at oppdragelse, omsorg og pleie skjer i mindre grad i tråd med familiens verdier i en kommunal ordning enn når vi selv har ansatt brukerstyrte personlige assistenter. Sønnen vår og vi foreldre er avhengig av å vite hvem som kommer på jobb. Vi er avhengig av at de snakker norsk og har erfaring fra vårt barn, som har behov for en svært spesiell oppfølging.

«Selvstyrt er velstyrt» går som en rød tråd gjennom utredningen om forbedringer i ordningen med BPA. Utvalgets flertall mener at argumentene for fritt brukervalg er mer tungtveiende enn argumentene imot, men utvalget fremmer allikevel ikke et forslag om rett til fritt brukervalg. Det heter videre at

«dersom selvstyrt personlig assistanse skal bli et reelt likestillingsverktøy» – merk dere: likestillingsverktøy – «med stor innflytelse over egen situasjon for dem det gjelder, så bør kommunene legge til rette for fritt valg av tjenesteyter».

Hvis kultur- og likestillingsministerens mål om likestilling og mangfold i alle sektorer skal innfris, kan ikke staten sette kommunen i en økonomisk skvis. Staten må gi kommunene en økonomisk kompensasjon, slik at de med behov for fritt brukervalg ikke må vike for andres behov. Vi må huske på at ingen pasienter er like. Hvorfor skal de da behandles likt?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:51:31]: Bestemmelsen om godkjenningsmodell for fritt brukervalg trådte i kraft i fjor. Eldre og andre brukere av helse- og omsorgstjenester kan velge mellom leverandører som er godkjent av og har kontrakt med kommunen.

Godkjenningsmodellen er en av flere privatiseringsreformer som var initiert av den forrige regjeringen. Bestemmelsen gir feil signaler om hvordan kommunene skal organisere tilbudet. Derfor er opphevelsen av bestemmelsen et eget punkt i Hurdalsplattformen.

Målet for denne regjeringen er nettopp trygge, stabile og forutsigbare helse- og omsorgstjenester i alle landets kommuner. Dette oppnår vi ikke gjennom privatisering, markedsstenkning og kommersialisering som selges inn som valgfrihet for brukerne. Dessverre for mange eldre har valgfrihet begrenset verdi hvis man ikke klarer å orientere seg i de mange tilbudene.

Lovfesting av godkjenningsmodell for fritt brukervalg er en feil vektlegging av private tilbud som løsning på utfordringene i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Trygge tjenester skal sikres av det offentlige, gjerne i samarbeid med private aktører gjennom langsiktige avtaler. Tjenestene må være uavhengige av brukerens økonomi og bakgrunn og evne til å orientere seg blant en rekke aktører. Kommunene har allerede i dag mulighet til å velge ulike måter å drifte helse- og omsorgstjenesten på, det være seg i egen regi, i interkommunalt samarbeid eller med private leverandører.

Regjeringen ønsker en tydelig hjemmel til å fastsette forskrifter om etterutdanning for helsepersonell med spesialistgodkjenning. Vi har derfor foreslått en endring i helsepersonelloven som særlig vil ha betydning for fastleger som skal være spesialister i allmennmedisin. Med den reviderte forskriftshjemmelen vil vi få et bedre verktøy til å kunne organisere og stille krav til etterutdanning av fastleger. Fastleger arbeider ikke i store faglige miljøer til daglig slik som sykehusleger gjør. Derfor er etterutdanning særlig viktig for fastlegene for å sikre oppdatering av kompetanse og dermed kvalitet i tjenestene.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:54:12]: Dette forslaget fjerner ikke muligheten for kommunene til å innføre fritt brukervalg i kommunen, for det kan de fortsatt gjøre. Men godkjenningsmodellen skal være en ordning for at de kommunene som har bestemt seg for at de vil ha fritt brukervalg, raskere og enklere kan gjøre det. På mange måter er godkjenningsmodellen et veldig godt lokalpolitisk verktøy, for kommunene slipper å bruke masse tid, store penger og store ressurser på å utrede disse tingene selv. Jeg og statsråden kan godt være uenige i sak, men mitt spørsmål til statsråden er: Hvorfor er det så viktig for regjeringen å fjerne et verktøy for lokaldemokratiet til å kunne innføre fritt brukervalg for dem som ønsker å gjøre det?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:54:57]: Jeg er enig i representanten Svardal Bøes beskrivelse av at de kommunene som kanskje er styrt av Høyre og ønsker å bruke private i sine tjenester, har mulighet til det. Vi mener det er feil å legge til rette for en «fast track» for disse kommunene. De har selv muligheten til å vurdere det. I motsetning til den forrige regjeringen mener vi at dette er vurderinger som tilligger det lokale nivået, og egentlig at denne loven bedre kan beskrives som en slags «fast track»-løsning til privatisering. Det reflekterer ikke prioriteringene eller verdigrunnlaget til denne regjeringen og denne regjeringsplattformen.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:55:51]: Jeg hører at statsråden ikke svarer på spørsmålet mitt, for jeg spør hvorfor det er så viktig for regjeringen å fjerne et lokaldemokratisk verktøy for kommuner som allerede ønsker å innføre fritt brukervalg, og har tatt et aktivt valg om å gjøre det. Det er klart at hvis man skulle tatt utgangspunkt i retorikken fra statsråden og andre fra regjeringspartiene om at dette handler om marked, privatisering og private aktører, burde en heller fjernet muligheten for kommunene til å ha fritt brukervalg, men det velger en altså ikke å gjøre. En velger heller å fjerne et verktøy for at lokaldemokratiet kan innføre dette på en god måte.

Så jeg vil bare spørre statsråden igjen: Hvorfor er det så viktig for regjeringen å fjerne og gjøre det vanskeligere for kommuner som ønsker fritt brukervalg, og som ønsker å få det innført raskere og enklere med den godkjenningsmodellen som det legges opp til? Det er klart at de kommunene som nå ikke kan bruke godkjenningsmodellen, må bruke mer tid og flere ressurser i kommunen på å innføre det, i stedet for å kunne ta utgangspunkt i et felles rammeverk, som en her har lagt opp til.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:56:52]: Jeg svarte på spørsmålet til Svardal Bøe, og i respekt for denne talerstolen skal jeg svare på det igjen: Godkjenningsmodellen er en av flere privatiseringsreformer som var initiert av den forrige regjeringen, og denne regjeringen mener at bestemmelsen gir feil signaler om hvordan kommunene skal organisere tilbudet. Derfor er opphevelsen av denne bestemmelsen et eget punkt i Hurdalsplattformen. Vi mener det er viktig at kommunene gjør disse vurderingene selv, og det har de alle muligheter til. Det hadde de før denne ordningen trådte i kraft, og det vil de også ha når denne oppheves etter Stortingets voting.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:57:35]: Kantar gjennomfører et helsepolitisk barometer hvert år. Det barometeret er ganske interessant, for der kommer det fram at befolkningen er gjennomgående positiv til brukermedvirkning i de kommunale tjenestene. Ved behov for hjemmehjelp ønsker de fleste – faktisk 73 pst. av befolkningen – å kunne velge selv hvem som skal komme hjem til seg, og når hjelpen skal komme. Det viser altså Kantars helsepolitiske barometer, og 73 pst. er ganske mange.

Så spørsmålet mitt til statsråden er: Når den helseundersøkelsen viser at folk er positiv til brukermedvirkning i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, hvorfor mener statsråden at folk ikke skal få være med og bestemme over egen hverdag?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:58:22]: De kommunale helse- og omsorgstjenestene legger til rette for brukermedvirkning, og jeg aksepterer ikke den beskrivelsen av vår felles helsetjeneste som representanten Svardal Bøe og Høyre legger for dagen – at det bare er gjennom private logoer man kan få brukermedvirkning og påvirke sitt eget tjenestetilbud. Denne regjeringen har langt større ambisjoner på vegne av vår felles offentlige helsetjeneste. Og vurderinger knyttet til hvordan man organiserer tjenesten, ligger til kommunene, og vi har tillit til at de gjør den vurderingen. Så skal vi bidra med statlige virkemidler, slik at vi sammen kan ivareta dagens og morgendagens eldre og pleietrengende slik at de kan styre over egen hverdag og være sjef i eget liv.

Bård Hoksrud (FrP) [11:59:37]: Statsråden sier at hun har tillit til kommunene, og at det handler om logo på jakken, eller hvem man jobber for. Man har tydeligvis ikke så stor tillit likevel når man ønsker å ta bort dette verktøyet for de kommunene som ønsker å bruke det. Men det er altså en valgfrihet for kommunene om man vil bruke det eller ikke.

Kollegaen til statsråden sa i stad at hun jobbet mye med mennesker med demens. Mennesker som har demens, og tydeligvis pårørende, kan altså ikke bruke valgfriheten. Er statsråden enig i en slik uttalelse når det gjelder folk som er demente og pårørende, at man ikke kan ta ansvar og bruke valgfriheten?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:00:17]: Det å kunne velge hvordan man vil leve hverdagene sine og det å kunne ha påvirkning og være sjef i eget liv, er viktig for oss alle. Det er ikke mindre viktig for dem som har demens. Vi mener at trygge tjenester sikres gjennom det offentlige, gjerne i samarbeid med private aktører, men da gjennom langsiktige avtaler. Og så er det slik at tjenester må være uavhengig av brukernes økonomi, bakgrunn og evne til å orientere seg blant en rekke aktører. Særlig for mennesker med demens er det viktig.

Så har kommunene allerede i dag mulighet til å velge ulike måter å drifte helse- og omsorgstjenestene på, det være seg i egen regi, i samarbeid med nabokommunen eller ved å bruke private leverandører.

Bård Hoksrud (FrP) [12:01:15]: Det er utrolig mye bra som blir levert av offentlige tjenester i kommunene rundt omkring – det er jeg helt enig med statsråden i, det er ingen som er uenig i det. Men det handler faktisk om – og jeg synes statsråden bør smake litt på det ordet – valgfrihet. Det handler om muligheten til å bestemme mer i eget liv. Mange har ønsket om hvem som skal levere tjenestene, og hvordan de skal bli levert, men det statsråden og regjeringen legger opp til, er at den muligheten skal man ikke kunne få. En av representantene

sier at det handler om at det skal være skattefinansiert, og at man ikke skal bruke folks lommebok. Dette handler ikke om å bruke folks lommebok, det handler faktisk om at man skal kunne velge, og det er det offentlige som betaler, uavhengig av om man velger en privat eller en offentlig leverandør.

Hvorfor er statsråden så imot at folk skal kunne bruke muligheten til å velge og ha valgfriheten?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:02:08]: Det er en vurdering som ligger til kommunene, som har sørge-foransvaret. Det er ingen ting ved det forslaget Stortinget har til behandling i dag, som endrer på det. Denne godkjenningsmodellen er en «fast track» for privatisering som den forrige regjeringen ønsket. Man ønsket å sende et signal til kommunene om at dette er vår foretrukne politikk. Det ønsker ikke denne regjeringen. Vi opphever det, men det er fortsatt slik at Høyre-styrte og Fremskrittsparti-styrte kommuner selv kan velge hvordan de vil organisere tjenestene.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har også ei tale- tid på inntil 3 minutt.

Sandra Bruflot (H) [12:03:09]: Godkjenningsmodellen for fritt brukervalg går ut på at innbyggeren i en kommune som trenger helsehjelp, får velge mellom leverandører som er godkjent av og har kontrakt med kommunen. Dersom man oppfyller kravene som kommunen har satt, kan man levere tjenesten. Kommune- ne kan selv velge om de vil bruke godkjenningsmodel- len, men mange kommuner er helt avhengig av å ha fle- re som kan tilby tjenester, i tillegg til det de selv kan til- by. Selv kommer jeg fra en kommune med snaut 6 000 innbyggere, en kommune som skårer jevnt over bra på det aller, aller meste, men at min hjemkommune og f.eks. Oslo kommune stiller likt når de skal tilby helse- tjenester til en innbygger med store og sammensatte helsebehov – det stemmer bare ikke.

Så merker jeg meg at flertallet, regjeringspartiene sammen med SV og Rødt, mener at ordningen med fritt brukervalg ikke skaper gode tilbud over hele landet, og at trygge tjenester skal sikres av det offentlige, uavhengig av brukerens sosioøkonomiske bakgrunn. Men hvis man skulle basert seg på det offentlige alene, over hele landet, ville ikke alle fått like gode tilbud uansett hvor de bor. I små kommuner bor det mennesker med sammen- satte og til dels store hjelpebehov, som det ville kostet kommunene ekstremt mye å ha ansvar for helt i egen regi. Det tror jeg flere av spesielt Senterpartiets ordførere og stortingspolitikere egentlig vet. At dette er ressurs- sterke mennesker, og at valget handler om en logo på uniformen, tror jeg er rimelig langt unna deres hverdag.

Så vises det til at de samme partiene ønsker å styrke økonomien til kommunene, som et slags argument for at dette kan dekkes av det offentlige alene. Det er mildt sagt interessant når vi står her noen dager etter at kommuneproposisjonen kom. Den merknaden sto seg kanskje litt bedre for to uker siden.

Uavhengig av om man bor i en kommune styrt av røde, blå eller gule politikere, er det noen ting de aller fleste av oss vil bestemme selv – dette handler jo om pasientene, innbyggerne, ikke om systemet. Kantars helsepolitiske barometer, som måler befolkningens holdninger til helsepolitiske spørsmål, viser at når det gjelder behov for hjemmehjelp, ønsker sju av ti å kunne velge hvem som kommer hjem til dem, og når hjelpen skal komme. Og det svaret har vært likt over flere år, på tvers av politiske preferanser.

Når denne godkjenningsmodellen blir opphevet, blir det vanskeligere og mer tidkrevende for kommunene å gi oss som bor der, mer valgfrihet. Her har vi en ordning som virker, som gir innbyggerne mer valgfrihet og mer brukervedtak, som er et verktøy kommunene kan velge å bruke, som er forutsigbart å forholde seg til, og som likevel blir opphevet. Det er synd.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:06:23] (komiteens leder): Det er ingen overraskelse at denne regjeringen fjerner godkjenningsordningen for fritt brukervalg. Arbeiderpartiet, f.eks., har vel aldri stått på barrikadene for å sikre pasienter mer valgfrihet. Jeg har forsøkt å lytte til hvorfor man vil fjerne ordningen. Representanten Madland beskriver demenspasientene og at de trenger at helsepersonell velger for seg.

Hvis det har betydning at det er flere av oss som kjenner til hvordan det er å leve med demens, kan jeg si at det kjenner jeg også til. Demenspasienter lever ofte i mange år med en sykdom som utvikler seg langsomt. Noen får det også i veldig ung alder. De har pårørende og de har familie rundt seg. Skal ikke disse pasientene få lov til å velge? Noen ganger tror jeg vi som politikere må stille oss spørsmålet: Hva hvis det var meg? Hva hvis det var min mor? Hva hvis det var min mann? Ville jeg ha ønsket muligheten til å kunne velge?

Så er det slik at det er heldigvis ikke bare Høyre- og Fremskrittsparti-styrte kommuner som ønsker å innføre fritt brukervalg. Jeg besøkte Lillian Synnøve Pettersen i Drammen, 84 år, som mottar hjemmetjenester fra Mio Omsorg. Hun hadde mottatt hjemmetjenester fra kommunen tidligere, og hun var fornøyd med det også, men hun var veldig fornøyd med å få lov til å velge. Det som skjedde for henne, var at det var den samme som kom hver gang. Det hadde hun ikke opplevd i kommunen. Hun var veldig glad for den valgfriheten som Arbeiderparti-styrte Drammen ga henne. Hun var ikke opptatt av

logo, ikke opptatt av ideologi, men hun var opptatt av sin egen hverdag. Vi må aldri glemme at de aller fleste som mottar tjenester, bor hjemme. De bor ikke på sykehjem, og de trenger noen som er der hyppigere enn de ofte er hvis det kommer mange forskjellige.

Jeg forstår ikke hvorfor Arbeiderpartiet og Senterpartiet definerer valgfrihet som en utfordring for helse-tjenesten. Og jeg er egentlig mildt sagt overrasket over Senterpartiet, som påstår at høyrepartiene har en forvridd virkelighetsforståelse. Jeg anbefaler å snakke med noen av dem som faktisk har valgfrihet i hverdagen sin. De ulike private aktørene er jo godkjent – nettopp slik som statsråden sa – de har avtaler med kommunene. Det er kommunen som legger til rette for det.

Jeg synes også det er trist at mindre kommuner nå ikke har muligheten til å kunne bruke en godkjenningsordning som ligger klar. Jeg tror det ville vært veldig bra for mange som bor i ikke så sentrale strøk. Jeg tror også det ville være bra for en del av de kvinnelige gründerne, som faktisk ønsker å jobbe med disse tjenestene og tilby gode tjenester, i tillegg til den gode kommunale helse-tjenesten, som vi også har.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:09:39]: Det blir sagt fra Arbeiderpartiet og Madland at dette ikke skal være med og løse alle utfordringene i helse- og omsorgstjenesten, men det har vel aldri vært poenget heller. Poenget har vært å sørge for at folk får muligheten til å bestemme selv hvem som f.eks. skal komme hjem til seg, og at en skal ta i bruk alle gode krefter, enten det er offentlige, private eller ideelle. Det handler om å ha tillit til at folk vet best selv hvordan de ønsker å organisere sin hverdag.

En fjerner ikke muligheten til at kommunene kan ha fritt brukervalg. En fjerner et lokalpolitisk verktøy, et demokratisk verktøy for at de kommunene som vil det selv, får muligheten til å gjøre det raskere og enklere enn sånn som det er i dag. Isteden må de nå gå tilbake til å bruke masse tid og store ressurser på å utrede og lage egne rammer for seg selv, som tar ressurser fra andre deler av helse- og omsorgstjenesten, som kunne blitt brukt til å styrke de delene.

I Tromsø hadde en fritt brukervalg, og en av dem som brukte fritt brukervalg, var Einar Johansen på over 90 år. Han var veldig fornøyd med tilbudet sitt fordi han fikk den samme hjem til seg hver gang. Det var ikke sånn at fordi en innførte fritt brukervalg i Tromsø, var det en flukt fra de kommunale tjenestene. Nei, men for dem som trengte å få en bedre tilpasset hverdag, og som hadde noen flere sammensatte behov, hjalp det faktisk å kunne ha en aktør som kunne tilrettelegge for de behovene i større grad.

Så må jeg si jeg er litt forundret når jeg hører Senterpartiet, som etter noen måneder i regjering plutselig har

blitt veldig rød, litt som en melon, kanskje. En snakker om at høyresiden er virkelighetsfjern. En snakker om at en skal ha tjenester nær der folk bor. Men det er jo akkurat det en gjør med godkjenningsmodellen. En sørger for at en får flere lokaldemokratiske verktøy til å gjøre dette.

Jeg har reist veldig mye rundt i distriktene og snakket med veldig mange lokalpolitikere i distriktene som er helt avhengig av ikke bare å ha et offentlig tilbud, men også å ha hjelp fra private og ideelle som kan stille opp med både mangfold, kompetanse og andre typer ting. Så jeg tror Senterpartiet kanskje burde reise mer ut i distriktene, som de er så opptatt av, og faktisk lytte til dem. Det å lytte til folk er Senterpartiet opptatt av, og da bør en lytte til Helsepolitisk barometer fra Kantar, som er tydelig på at 73 pst. av befolkningen vil bestemme mer selv, vil bestemme hvem som skal få komme hjem til seg. Jeg tror en må gå flere runder med seg selv om hva det egentlig innebærer å være virkelighetsfjern.

Høyre vil ha valgfrihet. Vi vil at folk skal få lov til å bestemme selv. Dette er å ta fra folk valgfriheten, og det bidrar til å ta vekk et viktig lokalpolitisk verktøy for de kommunene som selv ønsker å innføre fritt brukervalg.

Marian Hussein (SV) [12:12:47]: De fleste mottakere av helse- og omsorgstjenester i kommunene ønsker større innflytelse på innholdet i tjenesten de får. Det sikres ikke gjennom valg av leverandør, som flere har vært inne på. Derfor bør målet for omsorgstjenester være å innføre flere former for konkurransesystemer, ikke leverandører og kommersielle selskaper fra skatteparadiser, men økonomiske rammer og ulike modeller for måten man kan gjøre ting på.

Flere har vært inne på forskningen fra Sverige. Omsorgsforskerne i Sverige har dokumentert at personalet som jobber i helse- og omsorgstjenesten i kommunene, hjelper stadig flere eldre i løpet av en vakt. De stresser, og stresset forsterkes av at de eldre som mottar hjelp, har blitt sykere. Uroen for lav bemanning har økt. Innflytelsen de ansatte har på eget arbeid, er redusert. Detaljstyringen har økt, og administrasjonsbyrden er mer enn doblet.

Erfaringene fra Sverige og Norge er også at lønns-, pensjons- og arbeidsvilkårene til de ansatte presses nedover når tjenestene privatiseres. Det gir samtidig liten mulighet for førstelinjetjenesten til å jobbe slik at pårørende og brukerne kan få reell innflytelse og valgfrihet når det kommer til innholdet i tjenestene de mottar. Man får ikke legge seg når man vil, eller gå de turene man nødvendigvis vil.

Det at privatisering gir dårlige arbeidsvilkår for arbeidstakere, var godt kjent da Solberg-regjeringen tvang gjennom lovendringen. I 2020 uttalte lederen for Fagforbundet i Bergen, Sara Bell, at man kjente til konkrete

eksempler der arbeidstakere fra EØS-området har signert kontrakter som førte til innkreving av gjeld dersom de uttalte seg ufordelaktig om arbeidsgiver. De tilsatte sto i en svak posisjon. De viste også til at det kan ta lang tid før medlemmer våget å melde fra om saker til fagforeningene, og de var kjent med at virksomheter manipulerte tilsatte for at de ikke skulle legge inn en formell klage i forbindelse med grov tjenesteforsømmelse. De hadde eksempler på at tilsatte i private virksomheter måtte finne seg i seksuell trakassering og var forhindret fra å varsle, fordi leverandørene ikke ville risikere klager fra brukerne. La meg understreke at for oss i SV er det ikke en motsetning mellom å kjempe for bedre arbeidsvilkår for de ansatte og for brukernes valgfrihet. Dette er noe som går naturlig sammen.

Cecilie Myrseth (A) [12:16:08]: Når man hører debatten og innleggene fra høyresiden, skulle man tro at det gikk demonstrasjonstog i enhver distriktskommune i Norge fordi man er redd for å få mindre privatisering. Jeg er også usikker på hvilke distriktskommuner representanten Svardal Bøe har besøkt, der man nå er veldig triste over at det blir færre privatiseringsreformer enn med Høyre. Kan hende det er lurt også å møte kommunepolitikere fra flere parti og ikke bare på medlemsmøtene i Høyre, når man er rundt på den typen besøk.

Arbeiderpartiet innførte en god pasientrettighet i 2001, nemlig fritt sykehusvalg. Det er mulig å bruke andre aktører, men det handler om hva som er formålstjenlig for pasienten. Det som er formålstjenlig for pasienten, er at man bruker helsepengene på en god og helhetlig tjeneste som er for alle, ikke at man stykker det opp og penger fyker ut av helsetjenesten.

Det er det vi nå er på vei til å gjøre. Etter valget ble det et nytt flertall i denne salen. Et flertall i Norge peker også veldig tydelig på at man vil i en helt annen retning i velferdspolitikken, med mindre privatisering og mer fellesskap. Det er det velgerne i Norge har sagt at man ønsker. Privatiseringsreformen til Høyre har også hatt lite støtte. Man snakker om at det er ideologi som styrer. Det er ideologi som har styrt de siste åtte årene, med flere ideologiske forsøk som ikke har vært til beste for pasientene. Det har sikkert vært bra for en del private aktører, men det er ikke systemet som er viktigst for oss, det viktigste er at man får gitt god behandling til alle.

Selv om jeg skjønner at det er en trist dag i Høyre fordi ordning etter ordning blir borte og ny politikk innføres, er dette en god dag. Det er med på å sikre en ny retning for landet, hvor man bruker pengene bedre. Så jeg lever veldig godt med at man er skuffet i Høyre og Framskrittspartiet.

Bård Hoksrud (FrP) [12:18:44]: For to dager siden feiret vi friheten vår. Vi kjemper for frihet, og det er

egentlig det dette handler litt om: Det handler om friheten til å få lov å velge. Jeg må si at jeg blir ganske overrasket når jeg hører på enkelte representanter fra denne talerstolen. På SV og Rødt kan det høres ut som om alle som ikke jobber i det offentlige, er kjeltringer som er i jobben fordi de skal utnytte de ansatte, osv. Kan hende man bør ta inn over seg at det faktisk er mange der ute som har et genuint ønske om å hjelpe mennesker, som ønsker å kunne gi et annet tilbud enn det det offentlige gjør.

Det er også sånn i mange kommuner at når man trenger et tilbud som kommunen ikke har, hvem er det man går til da? Jo, man går til private – som kan levere den tjenesten til kommunen fordi kommunen ikke har noen som helst mulighet til å klare det. I mange små kommuner er det det som er realiteten.

Derfor blir jeg litt provosert når jeg hører hvordan enkelte i denne salen omtaler de som driver private pleie- og omsorgstjenester. For det er ikke den virkeligheten og realiteten som er der ute. Tariffavtaler og andre ting setter krav om hvordan lønns- og arbeidsbetingelsene skal være, enten man jobber privat eller offentlig. Kanskje kunne det slått noen representanter at det er noen der ute som faktisk ønsker å jobbe på en litt annen måte enn med de mulighetene man har i det offentlige, og derfor velger å jobbe i et privat selskap i stedet. Det er ikke veldig mange dagene siden jeg møtte en sykepleier som syntes det var veldig kjekt å kunne få lov å jobbe når man ønsket og hadde lyst til å jobbe. Den muligheten har man selvfølgelig ikke i det offentlige, men man har den hos de private.

Det er også representanter fra denne talerstolen som altså klarer å si at fordi man er dement, kan man ikke mene noe om hvilken kvalitet man skal ha på tjenestene, eller hvem som skal få lov til å levere dem. Denne byen er et eksempel. Her har det vært fri mulighet til å kunne få bestemme hvem som skal komme hjem i huset ditt. Jeg registrerer ikke at de rød-grønne skal fjerne dette umiddelbart. Det tror jeg heller ikke de tør, for folk er faktisk fornøyd med at de har mulighet til å kunne velge, og at de har en frihet til å kunne velge.

Det er det dette handler om, og det er derfor denne debatten egentlig er litt spinnvill: Det handler om mulighetene for at kommunene skal kunne få et verktøy til å bli godkjent istedenfor å måtte gjøre alt dette selv og bruke mye byråkrati på det. Men vi har altså et flertall her, og det er ideologisk, det er ikke tvil om det, og skylappene er på, og det er en motstand mot andre som kan levere tjenester. Kanskje man også kunne se at det faktisk finnes noen der ute som er smarte, som kan gjøre ting på en litt smartere måte, som gjør at det blir rimeligere, og at man kan levere en bedre tjeneste til samme pris.

Sandra Bruflot (H) [12:22:02]: Ja, det er innholdet man ønsker å ha medvirkning på. Men hvis man ønsker å ha brukermedvirkning på innholdet, blir brukermedvirkningen begrenset av at det er én tilbyder. Da får man valgfriheten begrenset.

Så blir det sagt at vi må ha flere konkurransemodeller i kommunene, uten å ha private innslag – en konkurranse mellom hvem da? Er det kommunen og kommunen? Tenker vi at de skal begynne å opprette konkurrerende tilbud til sine egne for å få opp kvaliteten og valgfriheten? Da tror jeg vi må ta inn over oss at kommunene har ganske store lovpålagte tjenester som de skal tilby, fra de aller minste innbyggerne til de aller eldste. De leverer gode tjenester – det handler ikke om det – men det er en erkjennelse av at andre også kan tilby gode tjenester, at mangfold og valgfrihet er bra for innbyggerne, og at noen kommuner også trenger hjelp til å gi gode tilbud til mennesker som har til dels store og sammensatte hjelpebehov.

Jeg skjønner at man viser til Sverige, for slike eksempler har vi ikke i Norge. Så kanskje vi skal forholde oss til den modellen vi har, hvordan det har gått her, og hvordan kommunene bruker modellen for fritt brukervalg.

Gjennom denne godkjenningsordningen har man krav. Man har fortsatt mulighet til å inngå de kontraktene som representanten Hussein viser til, som ingen ønsker seg – ingen ønsker seg slike kontrakter. Men den muligheten blir ikke tatt bort av å oppheve godkjenningsmodellen og fritt brukervalg. Snarere tvert imot: Der har vi jo en modell med krav gjennom én godkjenningsordning.

Det er riktig som representanten Myrseth sier: Ordning etter ordning blir borte. Det jeg synes er synd, er at det er pasientrettighet etter pasientrettighet som blir borte. Det er grunnen til at vi protesterer: Det er synd at det blir opphevet. Hvis man ikke klarer å vise til at dette går ut over innbyggerne i Norge, synes jeg kanskje at det er det man må klare å diskutere. Jeg synes fortsatt ikke vi har fått gode eksempler på hvorfor vi ikke lenger skal ha denne godkjenningsmodellen for kommunene, som bruker den nesten uavhengig av hvilken politisk farge det er på ordføreren.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:24:40]: Det jeg synes er litt forstemmende med denne debatten, er at man bruker ordet «privatisering» – som om vi snakker om privatisering. Vi snakker om skattefinansierte ordninger, avtaler om leveranser mellom kommunen og enten en privat aktør eller en kommunalt ansatt. Jeg har merket meg det i mange saker. Det virker som om Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV tror at det er priva-

tisering når et privat firma har avtale med en kommune og leverer tjenesten.

Lillian Synnøve Pettersen, som jeg snakket om i sted, betalte akkurat det samme til det selskapet hun brukte. Jeg vet ikke om hun har byttet tilbake til kommunen, det kan godt hende, men hun likte den valgfriheten hun hadde. Men privatisering er når man betaler helt selv. Det kan bli en realitet i årene fremover: at flere ser seg nødt til å betale helt selv der det tilfeldigvis er et marked, der det tilfeldigvis er en leverandør som har muligheten, fordi man ønsker noe annet. Men det er ikke det vi snakker om i dag, og hvis det er noen ideologi som styrer meg i denne saken, er det egentlig bare troen på og tilliten til at mennesker som trenger helsehjelp, faktisk har fortjent og har rett til å få lov til å kunne velge mer selv.

Så er det slik at det fortsatt er mulig for kommuner å ha fritt brukervalg, det er fortsatt mulig for kommuner å innføre fritt brukervalg, og jeg tror det kommer til å skje i flere kommuner enn bare dem som er styrt av Høyre og Fremskrittspartiet – selv om statsråden tror det bare er de kommunene som ønsker det – for dette er det som kan bidra til at vi får et større mangfold. Jeg regner med at statsråden kjenner til leverandøren NOEN i Steinkjer, som har avtale med mange kommuner i Trøndelag, og som samarbeider veldig godt med kommunene.

Jeg har selv jobbet i kommunal helsetjeneste – jeg har aldri jobbet hos en privat helseaktør – og jeg har veldig stor tillit til at de som jobber i kommunene, ønsker å levere gode tjenester, og det gjør de heldigvis. Men det er ikke det vi snakker om her. Vi snakker om muligheten for et mangfold, muligheten for valgfrihet og kanskje i noen grad, innimellom, muligheten for å strekke seg etter den andre. Hvis den private aktøren ikke opererer godt nok, nei da må den skjerpe seg, for da vil folk velge kommunen. Og er det motsatt, må kommunen skjerpe seg og strekke seg mer etter det de gjør i det private.

Presidenten: Representanten Marian Hussein har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrrensa til 1 minutt.

Marian Hussein (SV) [12:27:49]: Kanskje i motsetning til foregående representant og representanten Hoksrud har jeg jobbet hos en kommersiell aktør. Jeg har jobbet hos en ideell aktør, og jeg har jobbet hos kommunen. Når man snakker om helse- og omsorgstjenester i kommunene, er det en hverdag jeg kjenner igjen. Det er en ramme som jeg kjenner igjen.

Det er noen svakheter ved konkurranseutsetting, som også en mamma i Løvemammaene som deltok i komiteens høring, var inne på. Det handler ikke om hvor mange aktører en familie kan velge mellom, men om kvaliteten, at de faktisk opplever at det er et reelt innhold og en mulighet til faglig forsvarlig tjeneste, at ansat-

te blir over tid og ikke har høy turnover. Jeg er glad for at vi rydder opp i dette systemet, og jeg ser fram til at vi satser på en helsetjeneste som gir folk muligheter til å velge og ansatte et arbeidsliv som er godt.

Bård Hoksrud (FrP) [12:29:03]: Jeg kunne ikke dy meg når jeg hørte på foregående taler, som sa at hun ønsket at folk skulle få lov til å velge. Det er jo den valgfriheten det partiet ønsker å ta bort, muligheten til å kunne få lov til å bestemme at man ønsker at noen andre skal komme hjem til en og gi den pleie og omsorgen man trenger.

Hele poenget med det som ligger her, er at man skal godkjenne, sånn at man er sikker på at kvaliteten er så god som den skal være. Jeg forutsetter at det er sånn at når kommunene skal gi tjenester til noen, så kvalitets-sikrer man at de tjenestene er gode, enten de blir levert av den ene eller den andre. Jeg tror at når man ideologisk skal være så mot alle disse private, må man ta litt inn over seg at hadde det ikke vært for de private i de to årene vi har vært midt oppi en pandemi, er det ikke sikkert at det hadde gått like bra rundt omkring i mange kommuner. Det var private selskaper som stilte opp og klarte å få tak i kompetente folk som kunne gå inn og gjøre en innsats, gjøre en jobb. Det er litt av det dette handler om.

Jeg blir litt oppgitt når man hele tiden snakker om at de som driver disse bedriftene, er noen forferdelige mennesker. Det er faktisk mange av dem som er engasjerte, som har jobbet med dette i mange år, og som brenner for at man skal kunne gi best mulig kvalitet på de tjenestene man gir til pasientene sine.

Jeg tror man skal ta litt inn over seg at det faktisk er en del mennesker som får kommunale tjenester, som er litt opptatt av at man kanskje skal kunne vite når noen kommer, eller at det ikke skal komme nesten 30 stykker på besøk inn i hjemmet deres i løpet av en måned, for det er faktisk realiteten der ute. Det er noen som kan sørge for at hvis man sier at man ønsker at de skal levere tjenestene til en, kan det hende at det er ti stykker som får lov til å komme i løpet av den måneden, og det er et av de kravene som handler om valgfriheten til den det gjelder. Det er det jeg opplever at mange i denne salen ikke tar inn over seg, og ikke vil at folk skal kunne få de mulighetene.

Jeg synes det er trist. Jeg har reist masse rundt og møtt masse mennesker som mottar tjenester. Mange er kjempefornøyde med det tilbudet de får, men det er også mange som gjerne skulle sett at de kunne få muligheten til å velge noen andre. Bare det at det er noen andre der, gjør at alle skjerper seg.

Tenk på det: Når vi går ut av denne salen her i dag, kan vi gå ut og velge å gå akkurat hvor vi vil, i akkurat hvilken butikk vi vil. Vi kan velge om vi vil gå på REMA

eller Coop eller Meny eller Joker, som er rett nedi gata her, eller hvilken butikk vi vil. Tenk hvor fint om også dem som mottar tjenester, kunne fått en mulighet til å få lov til å velge i livet sitt. Jeg mener i hvert fall at selv om man er dement, selv om man er veldig syk, har man ofte heldigvis pårørende og andre som kan hjelpe til. Hvis ikke er jeg sikker på at det finnes kommunalt ansatte som også har et ansvar for å sørge for at man får de tjenestene man trenger, enten de er levert av private eller av det offentlige. Det er litt det det handler om. For Fremskrittspartiet og meg handler det faktisk om valgfriheten til den enkelte.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [12:32:10]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i lov om endringer i helselovgivningen (oppheving av overføring av det offentlige tannhelsetjenesteansvaret) (Innst. 295 L (2021–2022), jf. Prop. 64 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Even A. Røed (A) [12:32:47] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for arbeidet i saken.

Denne saken innbefatter forslag om opphevelse av bestemmelser som legger til rette for overføring av ansvaret for den offentlige tannhelsetjenesten fra fylkeskommunen til kommunene. De foreslåtte opphevelsene vil medføre at tannhelsetjenesten vil være et fylkeskommunalt ansvar også i fortsettelsen. Lovendringene som foreslås opphevet, har aldri trådt i kraft, noe som vil si at opphevelsene ikke vil innebære endringer i gjeldende rett og ikke vil utfordre oppstartede prosjekter i kommunene. Jeg regner med at de forskjellige partiene vil redegjøre for sine synspunkter i saken.

Vi har ambisjoner om å sikre et likeverdig og godt tilbud. Vi vet at det er store forskjeller i tannhelsetilbudet i Norge. I de områdene der det er et godt grunnlag for kommersiell drift, er tilbudene bedre.

Den aller viktigste motkraften mot dette er at vi styrker det offentlige tannhelsetilbudet i fylkeskommunene. Vi vil nå gå viktige skritt for å bygge videre på den offentlige tannhelsetjenesten i fylkeskommunene. Den

forrige regjeringens ønske om å gjøre tannhelsetjenestene kommunale har feilet og ikke vist seg å nå ut. Derfor er det viktig at vi nå bygger videre på de gode tjenestene vi har i fylkeskommunene, slik at flere kan nyte godt av tilbudet, uansett hvor de bor i landet.

Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen har uttrykt en klar ambisjon om at fylkeskommunene skal ha ansvaret for tannhelsetjenestene. Vi ønsker en styrking av tannhelsetjenestene, og vi mener også at samarbeidet med kommunene i det videre blir viktig. Allerede i budsjettenigheten vi fikk på plass sammen med SV, er det mange viktige grep for tannhelsetjenestene i Norge. Dette signaliserer vårt ønske om gradvis å styrke tannhelsetjenestene.

For å nå disse målene er det viktig at vi ser hele tannhelsefeltet under ett. I budsjettenigheten med SV står det at tannhelsetjenestene skal utredes. Utredningene vil se på tannhelsetjenestene på en helhetlig måte, noe som gir det beste grunnlaget for det videre arbeidet. Ordningene der tannpleiere er kommunalt ansatt i tilknytning til eldreomsorg eller skolehelsetjeneste, er noe vi bør vurdere i disse utredningene. Det er geografiske forskjeller knyttet til dette i dag, og samarbeidet mellom den kommunale tannhelsetjenesten og kommunene fungerer ulikt. Det er derfor behov for å vurdere dette ytterligere.

Vi har i budsjettenigheten med SV igangsatt et stort arbeid på dette området. Det skal vi følge opp gjennom utredningene som nå skal gjennomføres. Disse opphevelsene er et naturlig skritt i den retningen som nå ligger til grunn for tannhelsetjenestene, og det er å styrke den offentlige tannhelsetjenesten i fylkeskommunene.

Erlend Svoldal Bøe (H) [12:35:41]: Høyre er opptatt av at folk skal ha gode tannhelsetjenester, og at det skal være gode offentlige støtteordninger for sårbare grupper. I Norge er tannbehandlingen gratis for én av fire innbyggere, inkludert barn og unge, personer med ruslidelser og eldre på sykehjem eller som får hjemmesykepleie. I tillegg har mennesker som har ulike tannlidelser, gode ordninger. Solberg-regjeringen gjorde også mye for å endre støtteordningene, slik at støtten bedre skal treffe dem som trenger det mest. Siden 2013 er skjermingsordningen for personer med særskilte behov økt, og det er nå en halv million mennesker som hvert år mottar stønad til tannbehandling fra folketrygden.

Forslaget om å overføre ansvaret for tannhelsetjenestene fra fylkeskommunene til kommunene ble vedtatt i 2015, etter at Solberg-regjeringen la fram stortingsmeldingen om nye oppgaver til kommunene. Forslaget ble videre konkretisert i 2017 med en lovendring som åpnet for en overføring av ansvaret, flere anmodnings-

vedtak om å sette i gang en prøveordning med overføring til kommuner som ønsker det, og igangsetting av arbeidet med å bygge opp mer og bedre tannpleiekompetanse i kommunene.

Høyre mener at det å overføre ansvaret for tannhelsetjenestene fra fylkeskommunene til kommunene vil flytte tjenestetilbudet nærmere innbyggerne og bidra til et mer helhetlig pasientforløp. Det å samle tjenestetilbudet til personer med omfattende og sammensatte tannbehandlingsbehov på ett forvaltningsnivå kan bidra til en forenkling og en forbedring for dem som mottar tannbehandlingstjenester, for vi vet at det er tannhelsepasienter som faller gjennom i møtet mellom fylkeskommunen og kommunen. Og det er jo litt merkelig at en regjering som i sin regjeringserklæring skriver at de vil flytte makt til vanlige folk på alle områder i samfunnet, ikke vil at tannhelsetjenesten skal flyttes nærmere både kommune og folk, og ikke engang vil være med og sette i gang en prøveordning.

Høyre mener anmodningsvedtakene som ble gjort i 2017, må følges opp. Det må gjennomføres en prøveordning med overføring av tannhelsetjenestene fra fylkeskommunene til kommunene som ønsker ansvaret, og det må følges opp med en evaluering for å se om dette er noe som kan gjøres for alle kommuner. En prøveordning vil gi et godt kunnskapsgrunnlag og bidra til mer og bedre oppbygging av tannpleiekompetansen i kommunene.

Med det tar jeg opp Høyres forslag.

Presidenten: Representanten Erlend Svardal Bø har teke opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [12:38:26]: Vi i SV mener det er på høy tid med en tannhelsereform som sikrer at tannhelsetjenesten likestilles med øvrige helsetilbud. Arbeidet med å få gjennomført en tannhelsereform haster, og jeg ønsker å vise til at i budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og SV for 2022 ble det vedtatt å sette ned et utvalg som skal foreslå nødvendige grep for å likestille tannhelsetjenesten med andre helsetjenester. Det ble også i budsjettavtalen sikret midler til en forsiktig start på en tannhelsereform, der nye grupper har fått rettigheter. Innsatsen må imidlertid videreføres og intensiveres kraftig i årene som kommer, for å nå målet om full likestilling mellom disse helsetjenestene.

Jeg vil også understreke at det parallelt med en gjennomgang av nødvendige lovendringer og lovverk kan gjennomføres en rekke grep for å sikre en sterk offentlig tannhelsetjeneste og for bedre og mer tilgjengelige tjenester. Derfor mener vi at fylkeskommunen er best skikket til å ivareta den offentlige tannhelsetjenesten, og støtter derfor regjeringens forslag om å trekke tilbake

vedtakene 847–850. Vi støtter imidlertid ikke opphevelse av vedtak 851.

Det er et stort behov for å bygge opp tannpleietilbudet i kommunene. Det er tidligere utført forsøksordninger med kommunale tannpleiere. I evalueringen av samarbeidsprosjektet mellom Hamar kommune og tannhelsetjenesten i Hamar konkluderte de med at prosjektet uten tvil hadde gitt økt fokus på oral helse i hjemmebasert omsorg, både hos pleiepersonell og hos brukere. Det å ha tannpleiere ansatt i kommunen skapte nærhet og styrket samhandlingen mellom den offentlige tannhelsetjenesten i fylkeskommunen og kommunehelsetjenesten – som tidligere hadde vært helt fraværende.

Derfor er det viktig for oss i SV å gi regjeringen og statsråden i dag beskjed og signal om at det ikke er flertall i denne sal for opphevelse av vedtak 851, og vi ser fram til det videre arbeidet regjeringen skal gjøre med tannhelsetjenesten.

Med det tar jeg opp det forslaget SV er en del av.

Presidenten: Då har representanten Marian Huss-ein teke opp det forslaget ho refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [12:41:30]: Det er vel ikke ukjent for denne sal at Fremskrittspartiet er kritisk til fylkeskommunen og gjerne skulle sett at man hadde lagt ned hele fylkeskommunen. Derfor tar vi konsekvensen av det og kommer til å støtte mindretallsfor-slaget fra Høyre, forslag nr. 1, om å be Stortinget om å følge opp anmodningsvedtakene 847–851, som egentlig har ligget der som et flertallsvedtak. Og så hadde jeg håpet – nå får man ikke muligheten til det, i hvert fall slik som det ser ut til at flertallet ligger, men det hadde vært spennende – at man hadde fått testet dette ut i noen kommuner, sett på mulighetene og hvordan det ville virke. Det er i hvert fall nærmere der pasientene som trenger tannbehandling, er. Derfor kommer vi til å støtte det forslaget.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:42:43]: Regjeringen mener at fylkeskommunene fortsatt skal ha ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten. For å skape klarhet rundt dette er det viktig å få opphevet lovvedtaket fra 2017, som legger til rette for å overføre ansvaret til kommunene. Oppheving av lovvedtaket skal gi større forutsigbarhet for fylkeskommunene, samtidig som det vil berede grunnen for regjeringens arbeid på tannhelsefeltet.

Regjeringen ønsker en gradvis utvidelse av den offentlige tannhelsetjenesten, med mål om at den likestilles med andre helsetjenester. Budsjettenigheten med SV er starten på dette arbeidet. Gjennom det forliket er det

bevilget midler, slik at fylkeskommunen kan gi et tannhelsetilbud til 21- og 22-åringer med 50 pst. rabatt.

Jeg viser videre til at det skal settes ned et offentlig utvalg på tannhelsefeltet. Jeg har som mål at utvalget skal være på plass så raskt som mulig. Utvalget skal foreta tiltak som kan sikre at tannhelsetjenesten blir likestilt med andre helsetjenester, herunder modeller for egenandelstak. Utvalget skal foreta en helhetlig gjennomgang av tannhelsetjenestene når det gjelder både regulering, organisering og finansiering.

Vurderinger og forslag skal baseres på prinsippene for prioritering i helse- og omsorgstjenesten, dvs. nytte, ressurs og alvorlighet. Bruk av disse kriteriene vil bidra til at de som trenger det mest, får tannhelsehjelp i større grad enn de gjør i dag.

Fylkeskommunen har mange og viktige oppgaver knyttet til tannhelse. Ansvar et omfatter både allmenn- og spesialiser te tjenester som ytes av de fem regionale odontologiske kompetansesentrene. Dette er tjenester som utgjør en forskjell i vanlige folks hverdag, særlig i områder uten andre tilbud. Det ansvar et bør forankres på fylkesnivå i framtiden, slik at vi sikrer fagmiljøet og det helhetlige ansvar et for den offentlige tannhelsetjenesten.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:45:13]: Et av anmodningsvedtakene var å sette i gang en prøveordning med å overføre ansvar et fra fylkeskommunene til kommunene. I tillegg skulle en ha en evaluering av det for de kommunene som ønsket det. Det skulle gi et kunnskapsgrunnlag for om det var riktig å overføre dette. Det er klart at det å overføre ansvar et fra fylkeskommunene til kommunene vil jo være å flytte tjenestene nærmere folk, men det vil også gi et mer helhetlig pasientforløp for veldig mange, for det er mange grensesnitt mellom fylkeskommunen og kommunene når det gjelder tannbehandling.

Mitt spørsmål til statsråden er om statsråden mener at kommunene ikke kan gjøres i stand til å overta ansvar et for tannhelsetjenesten.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:45:58]: Etter at Høyre har styrt landet i åtte år og sentralisert strukturer i sektor etter sektor, mener man altså – og forventer sikkert en troverdighet også, når man sier det – at den offentlige tannhelsetjenesten, den skal vi organisere annerledes. I dag er det 15, 16, 17, 18 fylker – jeg vet ikke hvor mange vi får til slutt, når de pågående prosessene er ferdig, det er i hvert fall fylkeskommunen som har ansvar et. Men det ønsker altså Høyre, hvis jeg har forstått representanten Svardal Bøe riktig, heller å overføre til 356 kommuner. Det er nok en del storbyer som kan hånd-

tere dette som en grei oppgave, og også kommuner av en viss størrelse, som min egen hjemkommune, som har 25 000 innbyggere. Men det er en rekke kommuner som ikke vil klare det, og jeg ser ingen grunn til at man skal gjøre dette uten at det blir bedre tjenester av det.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:47:04]: Det er litt merkelig at statsråden begynner å snakke om Høyre og sentralisering når spørsmålet i denne saken er å desentralisere, og statsråden selv ikke klarer å svare på mitt spørsmål, om statsråden mener at kommunene ikke kan gjøres i stand til å overta ansvar et for tannhelsetjenesten. Det Høyre har gått inn for, er en prøveordning, med de kommunene som ønsker det, først. Så må en ha en evaluering for å bidra til et kunnskapsgrunnlag rundt det.

Det er veldig mange tannhelsepasienter som faller, som sagt, mellom to stoler, mellom fylkeskommunen, som har ansvar et, og kommunene, som har ansvar et for f.eks. rus, psykisk helse og eldre, som også har krav på å få tannbehandling. Mitt spørsmål er: Hva skal statsråden gjøre for at de pasientene ikke faller mellom flere stoler, og får et bedre tannhelsetilbud? Og ville det ikke blitt mer helhetlige pasientforløp om dette var samlet på ett forvaltningsnivå?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:47:57]: Jeg registrerer at representanten Svardal Bøe bruker de samme talepunktene hver gang han deltar i et replikkordskifte. Jeg har respekt for denne talerstolen, og jeg svarer på representanten Svardal Bøes spørsmål. Det hjelper ikke at representanten Svardal Bøe gjentar, hver gang han får ordet, at jeg ikke svarer, for jeg gjør faktisk det. Jeg oppfordrer til å gå og lese protokollen. Jeg mener at det er en del store kommuner – og jeg brukte hele setninger da jeg svarte også – som kan klare denne oppgaven godt. Men der jeg kommer fra – og jeg har hatt ansvar et for den offentlige tannhelsetjenesten, jeg har vært fylkesrådsleder i gamle Nord-Trøndelag: 32 pst. av Trøndelag er det geografiske området Namdalen. Der bor litt over 7 pst. av innbyggerne. Kommunene der vil ikke klare å gi et fullverdig offentlig tannhelsetilbud. Det er viktig for denne regjeringen at vi har gode, likeverdige tannhelsetjenester over hele landet, og derfor mener vi at fylkeskommunene skal ha dette ansvar et.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:49:01]: Jeg synes det er trist at når jeg stiller et spørsmål om hvordan statsråden og regjeringen skal sørge for at de pasientene i tannhelsetjenesten som er sårbare, som faller mellom to stoler, mellom fylkeskommunen og kommunen, skal bli ivaretatt på en god måte, velger statsråden heller å bruke et retorisk poeng om at en stiller det samme spørsmålet. Det kan jo være fordi en ikke får svar på de spørsmålene en stiller.

Men mitt spørsmål er også: Når en har fremmet denne saken, har en også varslet at en skal komme med en stortingsmelding om tannhelsetjenesten. En har satt ned et ekspertutvalg som skal se på tannhelsetjenesten, og også gjøre vurderinger ut fra TOO-ordningen. Så mitt spørsmål til statsråden er: Ville det ikke vært mer riktig å se denne saken i sammenheng med bl.a. den stortingsmeldingen, slik at en hadde fått en helhet i dette, bl.a. for hvordan en skulle ivareta de sårbare pasientene, som jeg prøvde å få et svar på, og som jeg ikke fikk?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:49:58]: Dette blir jo litt pussig. Kanskje representanten Svardal Bøe må bestemme seg for hvilket svar han er skuffet over at han ikke fikk svar på.

Den saken vi har til behandling i Stortinget i dag, er viktig for den videre prosessen, som representanten Svardal Bøe spør meg om. Den avklarer status på tidligere stortingsvedtak, og den gir meg som statsråd i en mindretallsregjering et klart uttrykk for Stortingets vilje og retning på tannhelsefeltet. Der skal vi sette ned et utvalg, og vi skal levere en helhetlig melding. Da er det viktig å få ryddet opp og avklart hvilke tidligere stortingsvedtak som gjelder, og det gjør denne proposisjonen.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:50:52]: Jeg synes kanskje statsråden bør vise litt mer respekt for Stortinget, ut fra den måten hun svarer på. Jeg stiller spørsmål om sårbare pasienter, om hvordan dette skal følges opp videre.

Så jeg spør igjen, for å få et tydelig svar, det er et veldig enkelt spørsmål: Hva skal regjeringen konkret gjøre for å sørge for de sårbare pasientene i tannhelsetjenesten, enten det er eldre eller folk som har psykiske lidelser, folk som sliter med rus, som ofte får hjelp i den kommunale helsetjenesten, men som også f.eks. har behov for tannhelsetjenester i fylkeskommunen? Hva vil regjeringen gjøre for å hindre at disse faller mellom de to stolene, mellom fylkeskommunene og kommunene?

Presidenten: Presidenten er litt usikker på om dette er innfor feltet, men statsråd Kjerkol får velja om ho vil svara.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:51:37]: Med den aller største respekt for både denne salen og denne talerstolen gjør jeg mitt beste for å prøve å oppfatte representanten Svardal Bøes spørsmål. Jeg oppfattet at det forrige spørsmålet handlet om hvilken prosess vi hadde for de sakene som Stortinget nå ber om at vi legger fram for Stortinget. Det prøvde jeg å svare på.

Når det gjelder hvordan man kan ivareta sårbare pasienter som faller mellom ulike stoler i tannhelsetjenesten – det var det representanten spurte om – mener jeg det er viktig å avklare hvem som har ansvaret for den

offentlige tannhelsetjenesten, og det gjør innstillingen fra komiteen i dag. Det er fylkeskommunene som fortsatt skal ha ansvaret for den offentlige tannhelsetjenesten. Det betyr at de fortsatt skal jobbe videre med den fagutviklingen som også ligger i de regionale kompetansesentrene, som har spesialiserte tilbud. Det er en viktig bit av det, og også samarbeidet med vertskommunene for de offentlige tannklinikkerne.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [12:52:47]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Sigbjørn Framnes om å godkjenne leger utdannet i Danmark og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om å sikre godkjenning av medisinerutdanning fra EU- og EØS-land i Norge (Innst. 297 S (2021–2022), jf. Dokument 8:98 S (2021–2022) og Dokument 8:128 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå komiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Marian Hussein (SV) [12:53:36] (ordfører for saken): Vi behandler i denne saken de to representantforslagene som ble nevnt, og som handler om godkjenning av medisinerutdanning enten fra EØS-området eller Danmark spesifikt. Det var viktig for komiteen å behandle disse forslagene i sammenheng, fordi de handler om og treffer stort sett de samme utfordringene.

Bakgrunnen for dette er at i Norge utdanner vi under halvparten av de yrkesaktive legene, og at det er behov for forutsigbarhet for leger utdannet i andre land. Forslagsstillerne har i denne saken pekt på at praksisen som en del av utdannelsen i Danmark er svært lik LIS1-løpet som vi har i Norge, men etter den nye spesialistforskriften godkjennes den ikke av Helsedirektoratet.

Alle høringsinnspillene i denne saken har vært positive til forslagene fra representantene. Jeg viser bl.a. til høringsuttalelsen fra KS, hvor de sier at de kjenner godt igjen situasjonsbeskrivelsen i representantforslaget, og at enkeltkommuner i ulike deler av landet har tatt kontakt med KS for å beskrive de alvorlige konsekvensene

som praktiseringen av dagens regelverk får for legetilbudet til innbyggerne i kommunene.

Vi står midt i en fastlegekrise i mange kommuner, og det er behov for at vi adresserer de flaskehalsene som vi har i dagens system. Studentorganisasjonen ANSA uttalte til komiteen at det ikke er nok kapasitet i norske utdanningsinstitusjoner til å utdanne alle de legene vi trenger i dette landet, og vi er dermed avhengig av at studenter drar til utlandet for å studere medisin. Jeg synes det er beklagelig at vi ikke har nok kapasitet i Norge. Det er viktig at vi adresserer og løser de utfordringene vi står i.

Det er ikke hver dag at et representantforslag får flertall i komiteen, men i dag er vi i SV, Rødt, Pasientfokus, Senterpartiet, Arbeiderpartiet og Høyre enige om en flertallsmerknad i innstillingen. Vi har klart å enes om et forslag som setter i gang det viktige arbeidet vi trenger for å adressere flaskehalsen. Her vil jeg berømme regjeringspartiene og de andre komitémedlemmene. Vi i SV er svært glad for at vi har klart å danne dette flertallet i komiteen, og ser fram til det arbeidet som skal gjøres i departementet.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Truls Vasvik (A) [12:56:56]: Jeg er trygg på at alle her er opptatt av at vi skal ha nok leger til å fylle både sykehus og fastlegekontorer, samtidig som vi sikrer god nok kvalitet på de legene som skal behandle pasientene våre, og at de som blir utdannet til å bli lege, faktisk kommer i operativ tjeneste så fort som overhodet mulig. Derfor har jeg stor forståelse for utålmodigheten som forslagsstillerne viser i forslagene, en utålmodighet som jeg og mange flere også deler.

Fastlegekrisen og mangelen på kvalifisert helsepersonell er reell. For et par timer siden – nå har det kanskje blitt tre – kom årsrapporten for allmennlegetjenesten. Den understreker alvoret og at altfor mange står uten fastlege. Rapporten slår fast at netto tilvekst i fastlegetjenesten har sunket i perioden 2014–2021, men gledelig nok viser tallene at i årets første kvartal kom den største kvartalsvise veksten siden handlingsplanen ble igangsatt. Men situasjonen er fortsatt kritisk i store deler av landet.

Det er for mange kommuner som opplever at det er svært krevende å rekruttere og beholde fastlegene i sine kommuner. Her er det viktig at det tas kraftfulle politiske grep, og jeg er glad for at statsråden og Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen er i gang med dette arbeidet. Det haster, og det er særs viktig for å sikre våre felles helsetjenester gode vilkår over hele landet.

Som saksordføreren sa, er det her to saker som er slått sammen. De har samme målsetting, men er likevel forskjellige. For de legene som har tatt utdannelsen sin i

Danmark, men ikke gjennomført den såkalte KBU-en, har regjeringen allerede sørget for at de kan få autorisasjon og gå rett inn i LIS1-løpet i Norge etter søknad. Det løser utfordringene som mange nyutdannede leger fra Danmark har opplevd. I den andre saken bes det spesielt om at spesialistforskriften endres, slik at praktisk tjeneste i et annet EU- eller EØS-land skal kunne godkjennes som en del av LIS1-tjenesten. Dette er et lengre lerret å bleke, og det er viktig at vi tar inn over oss alle implikasjonene et slikt forslag kan føre til.

Store deler av norsk helsetjeneste, både sykehus og fastlegekontorer, baserer seg på en forutsigbar tilgang på LIS1-leger, med en gitt tidsramme. Det er avgjørende for å sikre pasienten nødvendig helsehjelp i hele landet. Om fastlegekontorene pålegges mer byråkrati og kostnader ved å skape usikkerhet rundt tilgangen til LIS1-legene, frykter jeg at vi utfordrer fastlegesituasjonen enda mer enn det som er tilfellet i dag.

Det er en realitet at legeutdanningen ikke er lik i alle land, og at oppbyggingen av helsevesenet er forskjellig fra land til land. Jeg mener det er helt avgjørende for å sikre den norske helsemodellen, som er regnet som en av verdens beste, at legene våre får en god innføring i praksisperioden sin, både som allmennleger og på sykehusene våre. Det sikrer best mulig pasientbehandling i alle ledd av norsk helsevesen, som tross alt er det viktigste av alt.

Det å være trygg på at vi har nok leger, leger med riktig spesialisering, og at vi sikrer praksis til leger som vil spesialisere seg, er et komplisert puslespill. Det er derfor viktig at alle tiltak vurderes som en helhet. Arbeiderpartiet og Senterpartiet er glade for at det er et flertall i komiteen som ber regjeringen utrede mulige endringer i forskriften, samtidig som det ettertrykkelig slås fast at LIS1-ordningen skal sikres og opprettholdes.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:00:15] (komiteens leder): Tilgang på godt utdannet helsepersonell i den norske helsetjenesten er viktig for å sikre rask og god pasientbehandling. Høyre mener Norge bør tilstrebe å ha ordninger som gjør at det blir så sømløst som mulig å utdanne seg og deretter ha mulighet til å jobbe på tvers av landegrensene i Europa. Europa har et felles arbeidsmarked. Det betyr at du og jeg kan jobbe hvor vi vil i hele EØS-området, samtidig som arbeidere fra andre land kan komme til Norge for å jobbe her.

Norsk helsetjeneste består av et mangfold av helsepersonell, hovedsakelig fra det norske og det europeiske arbeidsmarkedet, kanskje særlig fra Norden. Det merket vi godt i pandemien, da grensene ble stengt og det ikke lenger var like enkelt for helsepersonell fra andre land å jobbe i Norge.

Høyre mener det vil være særlig hensiktsmessig å tilstrebe like utdanningsløp for helsepersonell i Norden.

Samtidig er det viktig at dette målet ikke forstås som en forskjellsbehandling av nordiske land framfor andre EØS-land.

Det er ikke mulig å snakke om godkjenning av leger uten å nevne fastlegekrisen landet står i. Siden Arbeiderpartiet overtok Helse- og omsorgsdepartementet, er det blitt 30 000 flere nordmenn som står uten fastlege. Situasjonen er prekær, og den er betydelig forverret. I dag har over halvparten av legene som får autorisasjon i Norge, utdanning fra utlandet. 64 pst. av legene som søkte på en LIS1-stilling våren 2021, hadde utdanning fra utlandet. Det er derfor avgjørende at vi har godkjenningsordninger som både sikrer viktige vurderinger av helsepersonells faglige kvalifikasjoner, slik at pasientsikkerheten ivaretas, og sikrer tilgang til kompetent helsepersonell på en effektiv måte, slik at det kommer pasienten til gode så tidlig som mulig.

Høyre mener det bør være så få hindringer som mulig for norske studenter som ønsker å ta utdanning i Norden og andre EØS-land, og som deretter kommer hjem til Norge for å arbeide. På samme måte mener Høyre at det bør legges til rette for at helsepersonell som er utdannet i utlandet, kan jobbe i Norge.

I statsrådets brev til komiteen deler hun mange bekymringer knyttet til hva som vil skje dersom forslagene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti skulle bli vedtatt. For Høyre har det vært viktig å få vite mer om konsekvensene, for det var vanskelig, ut fra brevet, å tyde fullt ut hva dette ville innebære. Derfor er vi glad for at komiteen fremmer et forslag, og står sammen om det, hvor man ber regjeringen om så raskt som mulig å utrede og endre spesialistforskriften § 18 første ledd for å åpne for at leger som har gjennomført praktisk tjeneste i et annet EU-/EØS-land, etter søknad og konkret vurdering av læringsmål kan få godkjent hele eller deler av den praktiske tjenesten som LIS1-tjeneste, samtidig som vi sikrer at LIS1-ordningen opprettholdes.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [13:03:32]: Me har ei fastlegekrise. Mange manglar fastlege, og både små og store kommunar slit med å rekruttere nye. Å løyse fastlegekrisa er samansett og ikkje berre eit økonomisk spørsmål. Det må takast fleire grep, takast strukturelle grep, og ein må utdanne fleire legar. Det må rekrutterast fleire til allmennmedisin og fastlegeyrket.

Me er allereie i gang med å utdanne fleire i Noreg, men 50 pst. av legane våre har blitt utdanna i utlandet. Eg er glad for at regjeringa tek fastlegekrisa på alvor. Regjeringa ser allereie på løysingar for dei som allereie jobbar som fastlegar i Noreg.

Som nemnt blir 50 pst. av legane våre utdanna i utlandet. Me vil utdanne fleire i Noreg, for det vil skape betre forståing for korleis det norske helsevesenet fun-

gerer. LIS1, som tidlegare var turnustenesta, skaper denne forståinga.

Vedtek ein representantforslaga slik dei ligg føre i dag, vil det setje LIS1-utdanninga i spel. Ein kastar opp ballen utan å vite kor han landar. Veit me ikkje kor ballen landar, kan ein ikkje endre ting gjennom eit representantforslag. Opnar me for at den danske grunnutdanninga, KBU, som er ein del av grunnutdanninga der, blir godkjend som LIS1 i Norge, må me i utgangspunktet gjere det for alle legekandidatar frå heile EU og EØS. Me kan ikkje forskjellsbehandle. Kor mykje som då står igjen av LIS1, er uvisst. Denne uvissa er bakgrunnen for at fleirtalet i denne saka, som Senterpartiet er ein del av, ber regjeringa om å greie ut endringar av § 18 i spesialistforskrifta.

Bård Hoksrud (FrP) [13:05:34]: Vi har 150 000 pasienter nå som ikke har fastlege lenger, og vi ser at det tallet kommer til å øke i tiden framover. Vi vet at det kommer flyktninger, vi vet at sannsynligheten er stor for at det kommer til å fortsette å øke. Da synes jeg bare ærlig talt at det flertallet kommer til å vedta i dag, fra regjeringens partiene, Høyre, Rødt, SV og Pasientfokus, er litt pinglete. De burde ha gått for de ordentlige forslagene og vært tydelige.

Jeg hører representanter fra Senterpartiet som sier at man kunne ikke gjøre det, for man kan ikke kaste opp ballen når man ikke egentlig helt vet hvor den detter ned. Dette er altså noe Legeforeningen er enig i, dette er noe mange leger er enige i. Realiteten er at vi sender den ene legen etter den andre ut av landet. Det er jo grusomt dumt. Uansett hva man mener om den forrige regjeringen og om det var 120 000 da, er det 150 000 nå. Utfordringen er at det er sinnssykt mange mennesker der ute som ikke har en fastlege å gå til, og må finne andre måter å løse det på.

Så hører jeg at man ikke kan gjøre dette fordi man ikke helt vet hva som er konsekvensene. Det jeg i hvert fall vet, er konsekvensen når man ber om at noen skal utrede noe. Da kommer vi til å fortsette å stå der en god stund til.

Det var ikke helt riktig som saksordføreren sa heller, at den danske utfordringen er løst. Ja, deler av den er løst. De som ikke har begynt på KBU og går rett til – unnskyld, det var ikke saksordføreren, det var Arbeiderpartiets representant som sa det, jeg så saksordføreren begynte å riste litt her; det var Arbeiderpartiets representant som sa at man hadde løst dette. Nei, man har løst den delen som handler om dem som ikke har startet med den praktiske utdanningen. Dem har man løst det for, men man har altså ikke løst det for dem som har tatt KBU, og som nå må sendes hjem igjen. Det er altså leger, norske leger, som har tatt utdannelsen sin, som har bidratt nå i forbindelse med korona i nesten et år, som om

kort tid må sendes tilbake til Danmark, fordi de har tatt KBU-en i Danmark og ikke startet rett på her i Norge.

For Fremskrittspartiet er det sånn at ja, vi står der med 150 000 mennesker som ikke har en fastlege. Det er en utfordring, og det må vi prøve å gjøre noe med. Flere av oss var hos Allmennlegeforeningen. Der var man tydelig på at nå må man gjøre noe. De har ikke tillit til politikerne, for vi har pratet om dette. De kalte sågar Hoksrud for tidligere Kjerkol og Kjerkol for den nye Bent Høie. Det betyr at de forventer at det faktisk skal komme noe handling, og derfor er det flertallsforslaget altfor puslete. Derfor håper jeg også at det blir flertall for de forslagene som Fremskrittspartiet har fremmet sammen med Kristelig Folkeparti. Jeg tar opp de forslagene.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp de forslagene han refererte til.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [13:08:43]: Godt utdannet helsepersonell er viktig for både kvaliteten og tiden man har tilgjengelig til pasientbehandling. Norge mangler leger. Derfor er det viktig at vi lager ordninger som gjør det lettest mulig enten å utdanne seg i et annet land og bli godkjent lege etterpå hjemme i Norge, eller å komme til Norge for å jobbe etter endt utdanning. Godkjenning av medisinerutdanningen er viktig for pasientsikkerheten og vil sikre at kvalifikasjonene er i orden. Men det er også en fare for pasientsikkerheten hvis man f.eks. mangler fastleger og blir stående i kø andre plasser.

Det er mange læringsmål man skal gjennom for å bli ferdig utdannet lege. Jeg synes det er relativt urimelig at leger som er ferdig utdannet og allerede er autorisert, må ta hele praksisperioden sin på nytt når de flytter til Norge fra Danmark. Mange steder i Norge er det sånn at leger med utdanning fra andre land, som Danmark, allerede er i jobb ved norske sykehjem og som fastleger. Det er særlig viktig at vi får beholde alle leger når vi er midt i den fastlegekrisen som vi nå står i.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:10:04]: Bakgrunnen for tilrådingen er fastlegekrisen vi nå står overfor. Den krisen haster det å finne løsninger på. Tilrådingen som Stortinget skal ta stilling til, vil kunne innebære at et stort antall norske leger skal slippe hele eller deler av LIS1. Det vil ikke løse fastlegekrisen.

Regjeringen tenker nå nytt og innovativt rundt gjennomføringen av LIS1 og det videre løpet for spesialistutdanningen. Det kan bidra til økt rekruttering til spesialisering i allmennmedisin, som vi trenger.

Det har også vært oppslag om leger som ønsker å ha en forutsigbar bosituasjon gjennom hele spesialiseringen i allmennmedisin. Det ønsket forstår jeg, og vi vurderer nå hvordan vi kan legge til rette for det.

Vi må se på LIS1 som en del av løsningen, ikke som en del av problemet. Det er derfor positivt at komiteen anerkjenner at LIS1-ordningen må sikres og opprettholdes.

Jeg er enig med komiteen i at Norge bør tilstrebe å ha ordninger som gjør det mest mulig sømløst å utdanne seg og arbeide på tvers av landegrensene i Europa. Samtidig er det en utfordring at en stor andel av de norske legene utdannes i utlandet. Dette vil regjeringen rette på, og i revidert nasjonalbudsjett har vi foreslått hvordan vi kan øke den norske utdanningskapasiteten.

Saken handler i stor grad om at utenlandsk utdannede leger skal få bruke mindre tid på spesialiseringen. Men hensynet til disse legenes tidsbruk kan ikke veie tyngre enn behovet for at alle leger som starter spesialisering, får den samme faglige kvalifiseringen og erfaringen fra ulike deler av norsk helsetjeneste.

Jeg tar komitéflertallets innstilling til etterretning. Vi vil utrede nærmere om det er mulig – og hvilke konsekvenser det vil ha – å godkjenne praktisk tjeneste som er tatt som en del av grunnutdanningen i andre EØS-stater, som del av norsk LIS1. I dette arbeidet vil jeg legge til grunn føringene i innstillingen om at hovedtrekkene i dagens LIS1-ordning skal opprettholdes.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:12:43]: Veien fra turnus til LIS1 har kommet til gjennom en lang modningsprosess, en rekke utredninger, regelverks- og systemendringer. Gjennom implementering av ny spesialistutdanning, som en stor kvalitetsreform, forventes bedre spesialister med riktig kompetanse i årene fremover. I statsrådens brev til komiteen står det at regjeringen ønsker å opprettholde LIS1 som en første del av legenes spesialistutdanning, og at hun derfor anmoder komiteen om ikke å gå videre med representantforslaget. Statsråden skriver at forslagene i praksis vil føre til at vi ikke lenger kan opprettholde LIS1 som en første felles del av legenes spesialistutdanning. Hva er bakgrunnen for statsrådens konklusjon, og hvilke analyser er det som har ført til at departementet konkluderer med at LIS1 må avvikes som en konsekvens av de diskuterte endringene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:13:37]: Dersom vi skal telle KBU og andre praksisperioder som del av LIS1, vil vi kunne sette oss selv i en situasjon der en stor andel av LIS1-legene slipper hele eller deler av LIS1, og med det kan vi risikere å undergrave dagens struktur og innretning på spesialistutdanningen.

Jeg har lyst til å minne Stortinget om at et av formålene med LIS1 er å sørge for at legespesialister som skal jobbe i Norge, har erfaring fra og kjennskap til norsk kommune- og spesialisthelsetjeneste. Det er formålet.

En endring som den komiteen foreslår, vil kunne bidra til å øke mangelen på leger, særlig i distriktene, hvor LIS1-legene utgjør viktig arbeidskraft. Vi ønsker å løse disse utfordringene knyttet til at kommuner mister fastleger grunnet kravet om LIS, og det prøver vi å få til gjennom et tilpasset løp.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:14:43]: I svar på skriftlig spørsmål, Dokument 15:1090, til Silje Hjemdal fra Fremskrittspartiet svarte statsråden:

«Jeg vil derfor vurdere en løsning slik at legene som ikke ønsker å fullføre LIS1, men som er kvalifisert til å arbeide selvstendig som allmennleger, skal kunne fortsette å jobbe som fastleger. En slik eventuell løsning vil gå på bekostning av dagens kompetansekrav og må derfor ha en hensiktsmessig avgrensning og kun benyttes i særskilte situasjoner.»

Hvilke vurderinger har statsråden gjort seg siden hun ga dette svaret i februar 2022?

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:15:19]: Det er de samme vurderingene som jeg ga i det forrige svaret. Det er at vi ønsker å løse utfordringene knyttet til at kommuner mister fastleger på grunn av kravet om LIS1. Nå gir Stortinget gjennom denne innstillingen oss et klart mandat om ikke å undergrave selve LIS-utdanningen, og vi er i gang med det arbeidet som er beskrevet i svaret representanten Trøen refererte til, nemlig å se på et tilpasset løp.

Så har det oppstått usikkerhet knyttet til bosituasjon over tid, så det er flere ting vi må løse for at et sånt tilpasset LIS1-løp skal bli bra. Det jobber vi med, og det vil jeg gjerne få komme tilbake til Stortinget med på eget måte og si mer om når det arbeidet har kommet et stykke videre.

Bård Hoksrud (FrP) [13:16:25]: Jeg er glad for at statsråden i hvert fall har ryddet litt opp i det som var utgangspunktet for Fremskrittspartiet, nemlig deler av punkt én, det som handler om at man kan gå videre i Norge på LIS1 uten at man har tatt KBU i Danmark. Det er bra. Men så sier statsråden – og jeg lytter veldig når statsråden svarer opp et stortingsflertall som kanskje ikke er helt enig – at hun skal utrede om det er mulig. Det ligger en tidsfrist til 2022, og så vet i hvert fall jeg at embetsverket i lang, lang tid ikke har vært veldig villig til å finne løsninger på dette. Denne saken har gått fra 2019, og jeg har stilt spørsmål flere ganger fra 2020 og fram til nå, og andre har gjort det samme. Betyr det at statsråden vil dette, eller betyr det at det er en ny ørkenvandring, som jeg frykter, og som jeg også tok opp fra talerstolen i sted?

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:17:17]: Det er ingen rammer for dette arbeidet som er endret siden Høyre hadde statsråden i HOD, eller Fremskrittspartiet hadde en statsråd i HOD.

Vi har vurdert at dagens ordning med LIS1, som en første del av legenes spesialistutdanning, men som alle leger må gjennomføre, bør opprettholdes, og det registrerer jeg at også stortingsflertallet mener. En viktig årsak er at vi etter EØS-regelverket ikke kan lage ordninger kun for de danskutdannede legene, så endring av LIS1 må som et minimum gjøres gjeldende for alle EØS-utdannede leger – og det oppfatter jeg ikke at flertallet i Stortinget mener. Så det vi må se på, er om vi kan ha et tilpasset LIS1-løp for disse danske legene, slik at de ikke forsvinner ut av landet når distriktskommunene våre trenger dem.

Bård Hoksrud (FrP) [13:18:18]: Statsråden sier at det ikke har skjedd noe i HOD siden 2019. Det har skjedd noe, i hvert fall i denne saken – jeg må passe på nå. Men det har definitivt skjedd noe siden 2019 når det gjelder fastlegeproblematikken, for titusen på titusenvis nye har ikke lenger en fastlege – og det er krise der. Det er altså leger nå rundt omkring i hele landet som blir sendt ut i stort monn, og som vi trenger for å kunne yte fastlegetjenester til innbyggerne i Norge. Da synes jeg likevel, når jeg hører det statsråden sier, at det er urovekkende, for statsråden er ikke tydelig. Men kan statsråden i hvert fall garantere at den utredningen kommer til å komme før utgangen av 2022, som flertallet i Stortinget nå kommer til å fatte vedtak om? Det er viktig å vite om statsråden sørger for at denne utredningen kommer da, men jeg opplever at statsråden ikke er helt tydelig på om hun egentlig har lyst til å gjøre dette, selv om jeg tror at i opposisjon var i hvert fall ett av regjeringspartiene ganske tydelig på å gjøre noe med disse utfordringene.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:19:21]: Det å løse fastlegekrisen er en hovedprioritering for denne regjeringen. Det har jeg ikke bare lyst til – det er jeg veldig motivert for. Vi har hatt en handlingsplan i tre år som dessverre ikke har gitt ønsket effekt. Situasjonen har utviklet seg til det verre. Så er det viktig å huske at vi er ikke alene om disse utfordringene. Alle EU-landene og EØS-landene har samme utfordring når det gjelder autorisasjon av helsepersonell.

Jeg forholder meg til det Stortinget vedtar, og kommer til å følge opp dette vedtaket. Og jobben min er generelt lystbetont, så det kan jeg betrygge representanten Hoksrud om at vi kommer til å gjøre.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [13:20:18]

Innstilling fra næringskomiteen om Noregs fiskeriatvatar for 2022 og fisket etter avtalane i 2020 og 2021 (Innst. 293 S (2021–2022), jf. Meld. St. 8 (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletida, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Solveig Vitanza (A) [13:21:23]: Norge er et lite land, men en stor og viktig havnasjon med rike fiskeressurser. Det gir oss mange og viktige arbeidsplasser, og ikke minst gir det store inntekter til landet vårt. Vi setter stadig nye rekorder når det gjelder fiskeeksport, og i 2021 ble det eksportert villfanget fisk og fiskeprodukter for 35,1 mrd. kr.

Den meldingen vi har til behandling, redegjør for de fiskeriatvalene vi har inngått med andre land for 2022 og for fisket som er gjort etter avtalene i 2020 og 2021. Disse avtalene er veldig viktige siden vi deler så mye som 90 pst. av de fiskeressursene vi høster, med andre land gjennom gjensidige avtaler. Jeg vil derfor benytte anledningen til å gi ros til departementet for også i år å ha laget en interessant melding til oss.

Meldingen viser bl.a. at den samlede fangstverdien av fiskeriatvalene Norge inngikk med andre land i 2021, er beregnet til om lag 52 mrd. kr. Norges andel av dette utgjorde en tredjedel av totalen, eller om lag 17,98 mrd. kr. I tillegg kommer verdiene som ble skapt av videreforedling av fangsten.

Fiskeriatvalene skal sikre at vi høster av fiskebestanden på en bærekraftig måte, basert på den beste tilgjengelige kunnskapen og en økosystembasert tilnærming. De skal også sikre at Norge får sin rettfærdige andel av kvotene. Ikke minst forutsetter også en bærekraftig høsting at vi har kontroll på fisket. Det er utfordrende og krever stor grad av internasjonalt samarbeid.

Norge er et foregangsland innen havforvaltning, og vi har en lang historie med å høste fra havet på en bærekraftig måte. Vi har kunnskap og ressurser til å bidra til at verdens hav kan forvaltes bedre, bl.a. gjennom det internasjonale havpanelet, som jobber for en bærekraftig havøkonomi, der statsminister Støre nå har tatt over ledelsen. Som Europas største fiskerinasjon har vi en viktig rolle å spille i å bidra til å sikre en bærekraftig forvaltning av ressursene i havet, samtidig som vi ivaretar våre nasjonale interesser.

Vi må også fortsette det viktige arbeidet med kampen mot overfiske av viktige fiskebestander og ulovlig fiske, som utgjør en trussel mot fiskeriresursene. Det er alvorlig når FN's matvareorganisasjon estimerer at så mye som om lag 15 pst. av all fangst er fisket ulovlig. Det er en samlet komité som understreker betydningen av at kampen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske skal stå høyt på dagsordenen i samarbeidet Norge har med andre land. Her er det viktig at Norge bruker sin innflytelse aktivt.

Gjennom mediene er det også satt søkelys på bekymringer knyttet til kveitebestanden i Skagerrak. Der har vi sett at danske trålere driver fiske også innenfor Norges økonomiske sone, til tross for fredningsbestemmelser i dette området. Det er en samlet komité som ber regjeringen arbeide opp mot danske myndigheter for å få slutt på dette fisket. Jeg er glad for at statsråden viser at dette er noe regjeringen allerede jobber med.

Olve Grotle (H) [13:24:45]: Meldinga gjev eit godt oversyn over fiskeriatvalene Noreg har inngått med andre land i 2022, samt fiske etter avtalene i 2020 og 2021. Denne meldinga gjev ei god oversikt over fiskeria på mange måtar og bør vere lesestoff for alle som har dette som sitt interessefelt. Det kan også nemnast – som allereie har blitt sagt frå talarstolen – at Noreg er ein stor fiskerinasjon. I 2021 eksporterte Noreg villfanga fisk og fiskeprodukt for over 35 mrd. kr.

Det bør seiast at då næringskomiteen var på besøk i Brussel tidlegare i vår, fekk vi ein gjennomgang av brexit og dei utfordringane det har gjeve for norsk fiskerinæring. Eg er viss på at norske styresmakter vil møte den utfordringa på ein god måte, og håpar at ein får til dei fiskeriatvalene som er nødvendige for å vareta dei norske fiskeria på ein god måte.

Heilt til slutt vil eg også berre nemne at det såkalla to-sonefisket av kveite i Noregs økonomiske sone har kome opp som eit eige tema etter at komiteen fekk saka til behandling, og vi støttar også det forslaget som ligg inne der.

Geir Jørgensen (R) [13:26:36]: Det er en omfangsrik sak vi har fått behandlet i næringskomiteen, men det følger av at Norge er en stor kyststat og en betydelig fiskerinasjon på verdensbasis. 90 pst. av alt vi fisker i Norge, er bestander vi deler med andre land. Det som er viktig for oss som en fiskeriahengig nasjon, er at vi har et godt regelverk, at vi har klare avtaler med de landene vi deler fiskebestander med, og at vi klarer å enes ikke bare om uttaket, men også om forskning og øvrig forvaltning av disse evigvarende ressursene.

Da vil jeg først og fremst trekke fram det norsk-russiske fiskerisamarbeidet som har vart i snart 50 år nå. I 1975 begynte vi å forvalte spesielt torsk og hyse i Ba-

rentshavet sammen med russerne. Dette er et arbeid som har stått seg gjennom veldig mange kriser og under skiftende systemer, fra tidligere Sovjetunionen til dagens Russland med Putin. Jeg vil henstille regjeringen til å sørge for at dette fiskerisamarbeidet kan fortsette også i den svært vanskelige situasjonen vi er i nå, og at man ikke lar seg presse av verken innenrikspolitiske forhold i Norge eller EU, men sørger for at vi klarer å komme gjennom denne svært vanskelige situasjonen med et fiskerisamarbeid som ivaretar disse enorme ressursene vi forvalter sammen med Russland.

Det er mange parter inne, men det er beklagelig at vi ikke har en kyststatsavtale om svært viktige bestander som makrell, kolmule og NVG-sild. Vi håper dette skal klare å løse seg. Så langt ser det ut til at man klarer å hangle seg gjennom, for å bruke et sånt uttrykk, men å få på plass en avtale for disse kommersielt viktige artene er viktig.

Til slutt Skagerrak: Jeg er veldig glad for at en samlet komité har sluttet seg til Rødts forslag om å få stanset tosonetrålingen i Skagerrak. Det kan ikke være sånn i framtiden at våre egne fiskere skal ligge til kai på grunn av fredningsbestemmelsene, mens danske fiskere kan slippe trålen i dansk sone like ved den norske grensen, tråle og fange inn fisk som er omfattet av fredningsbestemmelser, og så dra hjem til Danmark og omsette den. Dette forventer vi blir ordnet opp i nå når norske og danske fiskerimyndigheter skal sette seg sammen senere i vår.

Jeg tar med det opp forslaget Rødt har sammen med Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Geir Jørgensen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Bjørnar Skjæran [13:30:15]: Bærekraftig forvaltning av ressursene i havet er helt grunnleggende for Norge. Derfor gleder det meg at Norge og Storbritannia etter brexit har inngått en tosidig fiskeriavtale som bør være starten på et tett og godt samarbeid om fiskeriforvaltning. Både Storbritannia og EU vil framover innrette sine reguleringer i nord slik vi ønsker. Det er viktig av flere grunner.

Først og fremst innebærer det at vi får avsluttet en langvarig uenighet om fiskeriene det angår. Med dette legger vi til rette for en bærekraftig forvaltning av både torsk, hyse, uer og blåveite. Dette er et stort framskritt.

Komiteen viser til at ulovlig fiske utgjør en trussel mot fiskeriressursene. Jeg er helt enig. Denne erkjennelsen var også grunnen til at Norge tok initiativ til en internasjonal erklæring mot organisert fiskerikriminalitet i 2018. I dag er det 48 stater som støtter erklæringen.

Også nasjonalt styrker vi fiskerikontrollen. Data fra fiskeflåten, også fartøy under 15 meter, vil både gi treff-

sikker kontroll på kaia og bidra til en mer bærekraftig forvaltning gjennom å gi viktige data til forvaltning og forskning.

Komiteen viser i en merknad til avsløringene om danske trålere, som, tross fredningsbestemmelsene, har fisket kveite i norsk økonomisk sone. Dette fisket er ulovlig og uforenlig med bærekraftig forvaltning av bestanden. Jeg tok opp saken med EU-kommisær Sinkevicius allerede den 9. mai, og jeg vil også ta det opp med min danske kollega, Rasmus Prehn, når jeg møter ham den 7. juni. Jeg har merket meg komiteens tydelige signal. Det tar jeg med meg i mitt videre arbeid.

Makrellstørjebestanden har vært i dårlig forfatning. ICCAT, den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk, innførte derfor en kraftfull gjenoppbygging av bestanden i ti år, fram til 2018. Resultatet er at bestanden nå blir ansett for å være bærekraftig forvaltet. Dette har Norge jobbet målrettet for i mange år i ICCAT, og det vil vi fortsette med.

Fisken i havet tilhører folket i fellesskap. Fiskeriene er av stor betydning for den norske økonomien, og de er avgjørende for å sikre bosetting og arbeidsplasser langs kysten. For regjeringen er denne erkjennelsen utgangspunktet for arbeidet med fiskeriavtalene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:33:14]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Grete Wold, Mona Fagerås og Freddy André Øvstegård om økt kvalitet i SFO (Innst. 286 S (2021–2022), jf. Dokument 8:187 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletida, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Abid Raja (V) [13:34:07] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg gjerne få benytte anledningen til å takke for en god behandling av denne saken i komiteen. Komiteen har også mottatt brev fra kunnskapsministeren og sju innspill til behandlingen av saken.

Det er bred politisk støtte til ønsket om å fylle hverdagen til barn i SFO med meningsfull aktivitet og kvalitativt godt innhold. Jeg tror det er veldig mange, også

stortingsrepresentanter, som har barn og har gjort seg gode erfaringer med hvorfor SFO rett og slett er viktig for barn og deres oppvekst. Komiteen mener at samarbeid med lokalt kulturliv, frivillighet og kulturskole er viktig, og at det finnes mange eksempler på at SFO er en god og inkluderende arena for barn og unge.

Komiteen viser videre til at utvikling av sosiale ferdigheter og deltakelse i kultur og idrett er viktig for barna. Komiteen mener det er viktig at alle barnehagebarn har et godt og inkluderende leke- og læringsmiljø, og at barn som har behov for det, får hjelp tidlig.

Jeg vil også benytte anledningen, utover det å være saksordfører, til å si noen ord på vegne av Venstre. Solberg-regjeringen innførte ordninger med redusert foreldrebetaling og gratis opphold på skolefritidsordningen og aktivitetsskolen etter skoletid for barn av foreldre med lav inntekt. Jeg tror det var bra, og vi i Venstre ønsker å utvide ordningen til gratis heldagsplass for familier med dårlig råd.

Solberg-regjeringen styrket også kvaliteten i SFO/ AKS gjennom utarbeidelse av en nasjonal rammeplan som gir rom for lokale variasjoner. Jeg tror også at lokale variasjoner er en klok idé. Det er ikke et mål i seg selv at SFO/ AKS skal være likt utformet fra sted til sted, men det er et mål at alle barn i SFO/ AKS skal ha et likeverdig tilbud med jevn og høy kvalitet.

SFO/ AKS skal stimulere til både lek og læring, og det er viktig at tilbudet gir barn et godt kreativt, praktisk og estetisk tilbud. Mer samarbeid med ulike aktører, som kulturskoler og ulike frivillige aktører, som f.eks. idrettslag og miljøorganisasjoner, er viktig for å heve kvaliteten på tilbudet.

SFO/ AKS er et kommunalt ansvar og organisert i tett samarbeid med skole og i felles lokaler. Det gjør at man må se SFO/ AKS og skole i sammenheng når det gjelder både investeringer og stillingsbrøker. Dessuten må vi legge til grunn at Statsforvalteren i samarbeid med Utdanningsdirektoratet fører tilstrekkelig og godt tilsyn med SFO/ AKS.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:37:25]: Skolefritidsordningen er en veldig viktig del av hverdagen til mange barn. Derfor er det viktig at kvaliteten på tilbudet er godt, og at det er tilgjengelig for alle, uavhengig av inntekt. Nettopp derfor innførte Høyre fra og med høsten 2020 redusert foreldrebetaling i SFO for familier med lav inntekt og gratis SFO for barn med behov for særskilt tilrettelegging.

Politikk handler om å prioritere, og vi prioriterte de som trenger det mest, slik at ingen skal velge bort skolefritidsordningen på grunn av økonomi. Vi mener barnehage og SFO er noen av de viktigste arenaene for barna våre. De bidrar til bedre inkludering, integrering og per-

sonlig utvikling ved å være en arena der barna skal oppleve trygge og gode relasjoner til ansatte og andre barn, og de skal få utforske og oppdage nye sammenhenger gjennom lek.

Høyre synes ikke det er greit at det er så store forskjeller i SFO-tilbudet, verken når det gjelder kvalitet og innhold eller organisering. Samtidig er vi opptatt av at SFO er frivillig for familiene, og at kommunene skal ha mulighet til å organisere tilbudet etter lokale behov.

Et forskningsteam fra NTNU gjennomførte i 2018 en evaluering av SFO på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Rapporten var en del av kunnskapsgrunnlaget for stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap, som regjeringen Solberg la fram. Hovedfunnet var at det er stor variasjon i utforming, innhold, målsettinger, kvalitet og pris. Likevel er de fleste foreldre fornøyd med SFO, men foreldre til barn med spesielle behov er mindre fornøyd.

SFO skal være noe mer enn et oppbevaringssted. Barna skal ha personlig utvikling og sosialt utbytte av å gå i SFO. Derfor er det bra at SFO under regjeringen Solberg fikk ny rammeplan som peker på at SFO skal legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna, og gi omsorg og tilsyn. Rammeplanen trådte i kraft fra innværende skoleår og skal bidra til et mer likeverdig tilbud over hele landet.

Alle kommuner skal tilby SFO, og alle kommuner skal ha kulturskoler som gir barn og unge kulturell ballast, opplæring og glede i møte med ulike kunstuttrykk. I Høyre ønsker vi å styrke kulturskolens rolle, og vi har et mål om at langt flere barn og unge skal delta i kulturskolens tilbud. I arbeidet med å bedre SFO-tilbudet rundt i kommunene er samarbeid med kulturskolen noe som kan bidra til økt kvalitet i tilbudet, samtidig som flere barn og unge får ta del i kulturskolens fantastiske tilbud.

Øystein Mathisen (A) [13:40:37]: SFO er et viktig tilbud for veldig mange. På SFO kan man leke, man kan lære, man kan drive med idrett, man kan oppleve kultur, og man kan få venner og oppleve nye ting. Det er et viktig tilbud som betyr mye også for familiene, for å få hverdagen til å gå sammen. Men det at ikke alle har tilgang på SFO, er et problem. Det er en arena der man kan få inkludering, der man kan lære og utvikle seg. Derfor er det veldig bra at denne regjeringen har gjort noe med prisen på SFO og nå innfører tolv timer gratis for de minste, sånn at flere kan få ta del i dette. Samtidig som man jobber med å gjøre SFO gratis og mer tilgjengelig for flere, jobber man med å høyne kvaliteten på det tilbudet som gis.

Det å gå foran med å utvikle dette tilbudet har vi sett mange arbeiderpartikommuner som har gjort. Her i

denne byen, i Oslo, har de innført gratis SFO for flere, og fortsetter den utviklingen år for år, sånn at enda flere får ta del i dette tilbudet. Men kvaliteten er, som jeg sa, forskjellig fra kommune til kommune. Noen kommuner har vært veldig flinke til å inkludere kulturaktiviteter og idrettsaktiviteter og bruke alt man har av muligheter i kommunen sin for å lage et godt tilbud, mens andre ikke har gjort helt det samme. Så å fokusere på kvalitetsutvikling er noe som både må gjøres nasjonalt, og fra kommunene selv. Derfor er det bra at denne regjeringen har styrket kommuneøkonomien betydelig og gir mulighet for kommunene til å drive dette viktige kvalitetsutviklingsarbeidet.

Kompetanseheving er også noe som er viktig – å gi mulighet til at folk kan etter- og videreutdanne seg, sånn at kvaliteten blir ytterligere styrket. Denne regjeringen har også fokus på heltidsarbeid i alle sektorer. Også de som jobber i SFO, skal få en bedre mulighet til heltidsarbeid, sånn at det fyller ut det tilbudet som gis, og styrker deres arbeidssituasjon.

Jeg vil berømme de representantene som har satt fram dette representantforslaget og løftet debatten både når det gjelder økonomi, tilgang og kvalitet, noe denne regjeringen tar på stort alvor og har satt i gang mange gode og viktige tiltak for å forbedre.

Torleik Svelle (Sp) [13:43:13]: Denne regjeringen, med Arbeiderpartiet og Senterpartiet, har store ambisjoner for å gjøre SFO-tilbudet over hele landet bedre. Det er viktig for oss at de familiene som har behov for SFO, skal få det, og at det skal ha god kvalitet for alle dem som bruker det. For å få til det er det også viktig å gjøre noe med prisen, og Hurdalsplattformen har tydelige ambisjoner, både om gratis SFO for førsteklassinger og å styrke etter- og videreutdanningstilbudet for de ansatte.

Vi er allerede i gang. I statsbudsjettet for 2022 setter man av 655 mill. kr, som sikrer tolv timer gratis SFO for alle førsteklassinger over hele landet. Vi er også i gang med å styrke etter- og videreutdanningen for de ansatte i SFO, og har også lagt på gode bevilgninger der i statsbudsjettet for 2022.

Så er det noen ting i dette forslaget fra SV som vi i Senterpartiet reagerer litt på. For selv om man er enige om at man ønsker å styrke tilbudet, er det også sånn at vi har tillit til at kommunene rundt omkring klarer å gjøre det på en god måte. Vi har tillit til at lokalt folkevalgte, som kjenner sine lokalsamfunn, og som står på og jobber for det hver eneste dag, vet godt hvordan de kan utvikle SFO-en der de bor, til å bli enda bedre.

Det er også sånn at vi og Arbeiderpartiet er opptatt av å få til mindre byråkrati, færre skjemaer og færre unødvendige overreguleringer. Derfor overrasker det

meg litt at SV her legger fram et forslag om å ha en egen tilsynsmyndighet, når dette allerede er regulert via statsforvalteren. Det blir ikke færre skjemaer av å regulere ting to ganger.

Avslutningsvis: Vi deler SVs intensjon om å veve kulturtilbud og SFO tettere sammen. Men vi har også tillit til at dette løses godt i kommunene, for det er nemlig viktig å huske på at frivillig arbeid nettopp er frivillig og derfor vanskelig å lovfeste og tiltaksfeste.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:46:10]: Til høsten kommer det til å tusle tusenvis av førsteklassinger inn i skolegårdene rundt omkring i hele landet og få tilbud om en gratis halvdagsplass i SFO som følge av SVs budsjettseier for 2022. Det er fantastisk. Det betyr penger spart for mange familier. Hvis man tar snittkostnaden for foreldre for å ha unger i SFO i 1. klasse og ganger det opp med hvor mange familier det er snakk om, blir det 111 mill. kr spart. Det betyr også at flere barn blir inkludert og får delta i SFO-fellesskapet. En av tre familier sier at prisen er hovedårsaken til at de ikke har barna i SFO i dag, og nesten 10 000 førsteklassinger gikk ikke i SFO sist skoleår. Derfor vil gratis SFO utjevne forskjeller.

Gratis SFO åpner også store muligheter for å satse på innholdet og kvaliteten i tilbudet, for å legge til rette for økt bemanning og kompetanse med heltidsstillinger, for å satse på samarbeid mellom SFO og lokalt kulturliv og frivillighet, og for å gjøre nødvendige forbedringer på utstyr og arealer. Ansatte, Fagforbundet og ledere i SFO sier alle at nå er det SFOs tur, men her sier regjeringspartiene seg fornøyd med å la det skure og gå. Det er skuffende, for kommunenes frihet til å utforme SFO-tilbudet lokalt er ikke et argument mot å legge til rette og gi verktøyene for akkurat det, til f.eks. å legge til rette for heltid sammen med partene, eller et argument mot å komme til Stortinget med en vurdering av f.eks. mulige tilsyn, retningslinjer på bemanning og kompetanse, som er det SV faktisk har foreslått i denne saken.

Nei, det blir for lettvin, det blir for lettvinde svar fra flertallet i komiteen, og det ser alle de som nå er opptatt av å utvikle kvaliteten og innholdet i SFO. Det ser de på Jåtten SFO, som kunnskapsministeren besøkte for få uker siden, som ber om en nasjonal politikk for å gi kommunene verktøyene som trengs, og det ser de ansattes organisasjoner, som etterlyser en politikk for bemanning og kompetanse. Heldigvis har SV allerede vist at gjennom vår nøkkelrolle på Stortinget kan vi drive gjennom viktige endringer for et bedre SFO-tilbud. Denne saken viser at den kampen må vi fortsette, sånn at alle barn får et gratis SFO-tilbud av høy kvalitet i hele landet.

Da tar jeg opp de forslagene SV har til saken.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Tonje Brenna [13:49:04]: Skolefritidsordningen har i liten grad vært gjenstand for politiske ambisjoner, og SFO er derfor i begrenset grad regulert i lovverk eller prioritert i budsjettsammenheng. Men noe er i ferd med å skje. Regjeringen vil utvikle en sterkere fellesskole for alle, basert på prinsippene om inkludering, mestring og kvalifisering. Som en del av styrkingen av fellesskolen vil regjeringen i tråd med Hurdalsplattformen innføre gratis skolefritidsordning for alle førsteklassinger, redusere prisen og øke kvaliteten på tilbudet. Så vidt jeg vet, har ingen regjeringsplattformer tidligere lagt et så høyt ambisjonsnivå til grunn for SFO.

I statsbudsjettet for 2022 er det bevilget 655 mill. kr til innføring av tolv timer gratis SFO for førsteklassinger over hele landet. Bevilgningen vil gi alle førsteklassinger like muligheter til å delta i SFO, uavhengig av sosial bakgrunn.

Det er ikke et mål i seg selv at SFO skal være likt utformet fra sted til sted, men det er et mål at alle barn i SFO skal ha et godt tilbud som inneholder mer enn bare tilsyn og omsorg. Kompetansen til de ansatte er svært viktig for kvaliteten i SFO, og regjeringen arbeider nå for å styrke denne. Regjeringen har igangsatt et arbeid for å gi de ansatte i SFO tilbud om kompetanseutvikling. I 2022 er det satt av 10 mill. kr til kompetanseheving, og som et ledd i dette arbeidet har departementet gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å utrede hva slags kompetansetilbud de ansatte ønsker og har nytte av.

Jeg er opptatt av at alle SFOs ansatte skal ha felles grunnkompetanse. Et absolutt minimum er at alle kjenner til rammeplanen for SFO og skolens arbeid for et trygt skolemiljø, kjenner aktivitetsplikten og de andre reglene som gjelder etter kapittel 9a i opplæringsloven. Derfor har Utdanningsdirektoratet allerede laget en kompetansepakke for et trygt og godt miljø på SFO og omfattende støtte til veiledningsmaterieill til bruk til rammeplanen. Dette kan kommunene ta i bruk allerede i dag.

Jeg stiller meg bak intensjonene fra forslagsstillerne om at det også er sentralt å bidra til å øke kvaliteten i SFO parallelt med å øke tilgjengeligheten i SFO-tilbudet. Når vi vurderer tiltak som vil bedre kvaliteten i SFO, er vi opptatt av å gi kommunene handlingsrom til å vurdere hvilke behov de har i sine tjenester. Forslagene fra representantene vil ha budsjettmessige konsekvenser og må derfor vurderes i de ordinære budsjettprosessene.

Jeg er glad for å representere en regjering som vil løfte SFO-tilbudet over hele landet, og for å ha en partner som SV med i dette arbeidet. SFO når ut til alle elever og gir gode muligheter for lek, læring og fellesskap. Jeg gle-

der meg til å fortsette å diskutere utvikling av SFO med Stortinget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:52:21]: Statsråden var på besøk hos Jåtten SFO i Stavanger, som jeg nevnte, for noen uker siden. Der har jeg også vært på besøk, og i Stavanger har de allerede hatt gratis SFO-tilbud en god stund. Jåtten SFO er vel en av de SFO-ene som virkelig har satset på kvalitet i tilbudet, særlig bemanning og kompetanse. Alle de ansatte hos Jåtten SFO har bl.a. faste hele stillinger, noe de mener er avgjørende for å holde på ansatte og bygge kompetanse. Det har de lyktes med – de har ikke utlyst en ny stilling på ni år, de har rett og slett ingen turnover.

Det å dele erfaringer og gode løsninger med å få til et slikt heltidsarbeid mener vi i SV er noe av det regjeringen kunne jobbet sammen med KS og partene om. Derfor fremmet vi forslag om det. Regjeringspartiene støttet ikke det, men det er et punkt, som statsråden også nevnte, om heltid i Hurdalsplattformen. Jeg lurte derfor på hvordan kunnskapsministeren har tenkt å styrke arbeidet for flere hele stillinger i SFO.

Statsråd Tonje Brenna [13:53:24]: Jeg har også vært hos Jåtten SFO, som representanten er inne på. Det er utrolig flott å se hva de har fått til, basert på at SFO i dag er ganske lite regulert, men at man med politisk vilje og hardt arbeid kan få til store ting likevel.

Det er en viktig påminnelse om det som egentlig er svaret på representantens spørsmål, nemlig at hvis vi skal klare å få til ting i fellesskap, tror jeg det er avgjørende at de berørte, altså partene, er med på det arbeidet og har lyst til å bidra inn i det. Det kan være aktuelt å se på om vi skal ha ulike piloter eller prøveprosjekter for i fellesskap å kunne trekke noen erfaringer som gjør at vi kan ha noen felles bestemmelser for hvordan SFO skal utformes i framtiden. Men jeg mener at det i så fall er noe som må opp til diskusjon med partene, sånn at initiativet kommer fra partene selv. Så er jeg helt sikker på at vi i Stortinget også vil diskutere videre hvordan dette arbeidet kan videreutvikles i fortsettelsen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10, og det ringes til votering.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget er klar til å gå til votering over sakene nr. 1–7 samt sak nr. 16 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 19. mai 2022

Presidenten: Sak nr. 1 er andre gangs behandling av lov og gjelder lovvedtak 64.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven

Votering i sak nr. 2, debattert 19. mai 2022

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Frank Edvard Sve, Morten Stordalen og Sylvi Listhaug om å bygge ny E39–E136 Ålesund–Tresfjordbrua først (Innst. 294 S (2021–2022), jf. Dokument 8:143 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Frank Edvard Sve satt fram to forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa gjennomføre planlegging og utbygging av strekninga Ålesund–Tresfjordbrua som første delprosjektet av ny E39 Ålesund–Molde.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørge for at ei reell upartisk utgreiing av andre kryssingsalternativ over Romsdalsfjorden vert gjennomført. Dette gjeld spesielt eit oversjøisk alternativ ved Romsdalsaksen.» Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 81 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:143 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantane Frank Edvard Sve, Morten Stordalen og Sylvi Listhaug om å bygge ny E39–E136 Ålesund–Tresfjordbrua først – vert ikkje vedteke.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 82 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.42)

Votering i sak nr. 3, debattert 19. mai 2022

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering av Kvinnheradpakken i Vestland (Innst. 301 S (2021–2022), jf. Prop. 100 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Frank Edvard Sve satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med Vestland fylkeskommune med mål om å komme frem til en avtale hvor bompengandelen i Kvinnheradpakken erstattes med statlig finansiering»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 82 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.20)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

1. Stortinget sluttar seg til delvis bompengefinansiering av Kvinnheradpakken.
2. Stortinget samtykker i at bompengeselskapet Ferde AS får løyve til å krevje inn bompengar til delvis bompengefinansiering av Kvinnheradpakken. Vil-kåra for finansieringa går fram av Prop. 100 S (2021–2022).
3. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet Ferde AS om delfinansiering av Kvinnheradpakken. Avtalen gir bompengeselskapet rett til å krevje inn bompengar inn-anfor dei vilkåra som er fastsette i Prop. 100 S (2021–2022).

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 87 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.52)

Votering i sak nr. 4, debattert 19. mai 2022

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Revidert finansieringsopplegg for Askøypakken i Vestland (Innst. 282 S (2021–2022), jf. Prop. 101 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Frank Edvard Sve satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med Vestland fylkeskommune med mål om å komme frem til en avtale hvor bompengandelen i Askøypakken erstattes av statlige og fylkeskommunale midler.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.41)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

1. Stortinget sluttar seg til delvis bompengefinansiering av Askøypakken i Vestland.
2. Stortinget samtykker i at bompengeselskapet Ferde AS får løyve til å krevje inn bompengar til delvis bompengefinansiering av Askøypakken. Vilråa for finansieringa går fram av Prop. 101 S (2021–2022).
3. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet Ferde AS om delfinansiering av Askøypakken. Avtalen gir bompengeselskapet rett til å krevje inn bompengar innanfor dei vilråa som er fastsette i Prop. 101 S (2021–2022).

Presidenten: Fremskrittspartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 82 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.11)

Votering i sak nr. 5, debattert 19. mai 2022

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering av prosjektet fv. 659 Nordøyvegen i Møre og Romsdal fylkeskommune (Innst. 283 S (2021–2022), jf. Prop. 93 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 2, fra Frank Edvard Sve på vegne av Fremskrittspartiet

- forslag nr. 3, fra Geir Inge Lien på vegne av Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det voterer over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørge for at Nordøyvegen får kutt i bompengar dekt av statlege midlar, tilsvarande ferjebillett rekna med grunnlag per 1. januar 2021.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.00)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en vurdering av om statens bidrag gjennom fergeavløsningsmidlene til Nordøyvegen bør beregnes på nytt basert på dagens fergetakster, og at eventuelt økt bidrag benyttes til å redusere bompengesatsene i prosjektet. Før stortinget får vurderingen tilbake, kan bompengeinnkrevningen starte i tråd med vedtatt Prop. 93 S (2021–2022).»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble bifalt med 84 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.25)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

1. Stortinget samtykkjer i at bompengeselskapet Vegamot AS får løyve til å ta opp lån og krevje inn bompengar til delvis bompengefinansiering av prosjektet fv. 659 Nordøyvegen. Vilråa går fram av Prop. 93 S (2021–2022).
2. Stortinget samtykkjer i at Samferdselsdepartementet kan inngå avtale med bompengeselskapet Vegamot AS om delfinansiering av prosjektet fv. 659 Nordøyvegen. Avtalen gir bompengeselskapet rett til å krevje inn bompengar innanfor dei vilråa som er fastsette i Prop. 93 S (2021–2022).

Presidenten: Fremskrittspartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 83 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.01)

Votering i sak nr. 6, debattert 19. mai 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven mv. (oppheving av lovregel om godkjenningsmodell for fritt brukervalg m.m.) (Innst. 296 L (2021–2022), jf. Prop. 63 L (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Marian Hussein satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at plikten til å ha tilbud av helse- og omsorgstjenester i egen regi ikke skal falle bort i kommuner med fritt brukervalg.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.42)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven mv. (oppheving av lovregel om godkjenningsmodell for fritt brukervalg m.m.)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:

§ 51 skal lyde:

§ 51 *Spesialistutdanning og etterutdanning for spesialister*

Departementet kan gi forskrifter om spesialistutdanning for helsepersonell og om etterutdanning for spesialister. Det kan blant annet gis bestemmelser om

- a) utdanningens innhold og lengde
- b) utdanningsinstitusjonene, inkludert godkjenning av utdanningsinstitusjoner
- c) organisering av utdanningsstillinger
- d) godkjenning av utdanning
- e) godtgjørelse ved vedtak om godkjenning

f) *at vilkårene skal gjelde for dem som allerede har spesialistgodkjenning ved forskriftens ikrafttredelse.*

II

I lov 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m. gjøres følgende endringer:

§ 5 andre ledd skal lyde:

Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister og lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. gjelder ikke for foretak.

III

I lov 21. februar 2003 nr. 12 om behandlingsbiobanker gjøres følgende endring:

§ 21 oppheves.

IV

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer:

§ 10-2 første ledd skal lyde:

Dersom noen utsetter sin fysiske eller psykiske helse for fare ved omfattende og vedvarende misbruk, og dersom hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig, kan det vedtas at vedkommende uten eget samtykke kan tas inn i en institusjon utpekt av regionalt helseforetak, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a femte ledd, for undersøkelse og tilrettelegging av behandling, og holdes tilbake der i opptil tre måneder.

§ 3-11 oppheves.

V

I lov 20. juni 2014 nr. 42 om behandling av helseopplysninger ved ytelse av helsehjelp gjøres følgende endring:

§ 26 andre punktum skal lyde:

Dette gjelder ikke for tilsynsoppgaver som påligger Statens helsetilsyn eller statsforvalteren etter helsetilsynsloven.

VI

I lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger gjøres følgende endringer:

§ 2 bokstav f skal lyde:

f) *indirekte personidentifiserbare helseopplysninger:* helseopplysninger der navn, fødselsnummer og andre *personidentifiserende* kjennetegn er fjernet, men hvor opplysningene likevel kan knyttes til en enkeltperson.

Tittelen i § 9 skal lyde:

§ 9 *Registre som er samtykkebaserte eller uten personidentifiserende kjennetegn*

§ 9 bokstav b skal lyde:

b) opplysningene behandles uten at den dataansvarlige har tilgang til navn, fødselsnummer eller *andre personidentifiserende kjennetegn*.

§ 10 første punktum skal lyde:

Kongen i statsråd kan i samsvar med vilkårene i § 8 gi forskrift om behandling av opplysninger i helseregistre der navn, fødselsnummer eller *andre personidentifiserende kjennetegn* skal kunne behandles uten samtykke fra den registrerte.

§ 11 første ledd skal lyde:

Kongen i statsråd kan i samsvar med vilkårene i § 8 gi forskrift om behandling av opplysninger i helseregistre der navn, fødselsnummer eller *andre personidentifiserende kjennetegn* skal kunne behandles uten samtykke fra den registrerte i den utstrekning det er nødvendig for å nå formålet med registeret.

§ 16 første punktum skal lyde:

Departementet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak pålegge regionale helseforetak, helseforetak, fylkeskommuner og kommuner å innrapportere anonyme data eller indirekte *personidentifiserbare* helseopplysninger, uten hensyn til taushetsplikt, til statistikk.

§ 19 a andre ledd andre punktum skal lyde:

Opplysningene skal tilgjengeliggjøres uten navn, fødselsnummer eller *andre personidentifiserende kjennetegn* med mindre slike opplysninger av særlige grunner er nødvendige.

§ 19 b skal lyde:

§ 19 b *Unntak fra taushetsplikten for indirekte personidentifiserbare helseopplysninger*

Taushetsplikten er ikke til hinder for tilgjengeliggjøring av indirekte *personidentifiserbare* helseopplysninger i registre som er etablert med hjemmel i § 11, dersom hensynet til den registrertes integritet og konfidensialitet er ivaretatt og behandlingen av opplysningene er av vesentlig interesse for samfunnet.

§ 19 c andre ledd andre punktum skal lyde:

Opplysninger i helseregistre etablert med hjemmel i § 9 første ledd bokstav b kan bare sammenstilles dersom sammenstillingen skjer uten at den dataansvarlige har tilgang til navn, fødselsnummer eller *andre personidentifiserende kjennetegn*.

§ 19 e andre ledd andre punktum skal lyde:

Opplysningene skal tilgjengeliggjøres uten navn, fødselsnummer eller *andre personidentifiserende kjennetegn* med mindre slike opplysninger av særlige grunner er nødvendige.

§ 21 første ledd tredje punktum skal lyde:

I registre som er etablert med hjemmel i §§ 10 eller 11, skal *navn, fødselsnummer og andre personidentifiserende kjennetegn* lagres kryptert.

VII

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Det votes over IV § 3-11.

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 58 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.09.16)

Presidenten: Det votes over resten av IV samt I–III og V–VII.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7, debattert 19. mai 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i lov om endringer i helselovgivningen (oppheving av overføring av det offentlige tannhelsetjenesteansvaret) (Innst. 295 L (2021–2022), jf. Prop. 64 L (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Erlend Svandal Bøe på vegne av Høyre
- forslag nr. 2, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus

Det votes over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for utprøving og pilotering av ordningen med kommunal tannpleier og opprette en belønningsordning for kommuner som ansetter kommunal tannpleier.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 84 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.36)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp anmodningsvedtakene 847, 848, 849, 850 og 851 (2016–2017) som ble gjort i forbindelse med behandlingen av lovforslaget i Prop. 71 L (2016–2017). Stortinget ber regjeringen komme tilbake på egnet måte.»

Fremskrittspartiet og Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 61 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.55)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i lov om endringer i helselovgivningen (oppheving av overføring av det offentlige tannhelsetjenestansvaret)

I

I lov 16. juni 2017 nr. 55 om endringer i helselovgivningen oppheves del III, IV og V nr. 2 og 3.

II

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 60 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.11.25)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 59 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.11.50)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Vi går til sak nr. 16.

Sak nr. 16 [14:12:06]

Referat

1. (491) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kathy Lie og Lan Marie Nguyen Berg om å sikre migrenepasienter som har fått individuell refusjon ved bruk av CGRP-hemmere (Dokument 8:252 S (2021–2022))

Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.

2. (492) Riksrevisjonens årsrapport for 2021 (Dokument 2 (2021–2022))

Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.

3. (493) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og Silje Hjemdal om å sikre at innbyggjarane i Nordvik, Søfteland og Kalandseid slepp å betale bompengar for ein veg dei ikkje nyttar (Dokument 8:251 S (2021–2022))

Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

4. (494) Representantforslag fra stortingsrepresentant Hadle Rasmus Bjuland om å etablere medisindanning ved Universitetet i Stavanger (Dokument 8:250 S (2021–2022))

Enst.: Sendes utdannings- og forskningskomiteen.

Presidenten: Stortinget går da tilbake til behandling av dagens kart og fortsetter med sak nr. 11.

Sak nr. 11 [14:12:50]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Freddy André Øvstegård om å utvikle alternative sluttvurderingsformer til dagens eksamen i ungdomsskole og videregående opplæring (Innst. 285 S (2021–2022), jf. Dokument 8:207 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletida, får en taletid på inntil 3 minutter.

Margret Hagerup (H) [14:14:04]: (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid i en hektisk periode. Vi mottok fem skriftlige innspill i saken.

Komiteen mener at vurderingssystemet skal gi elevene og lærlingene sluttvurderinger som er rettferdige, pålitelige og gyldige. Dette er grunnleggende for at sluttvurderingen skal ha høy kvalitet og tillit i samfunnet, og et pålitelig og rettferdig vurderingssystem er en sentral del av skoleløpet.

Komiteen har merket seg at det i evalueringer av eksamensordningen er trukket fram enkelte svakheter ved dagens eksamen. Manglende forutsigbarhet, skjevhet i trekket, sensorer som vurderer identiske oppgaver ulikt, og ulik vanskelighetsgrad på eksamensformer er eksempler på dette. Komiteen er derfor enig om at det er viktig at vi fortsetter å videreutvikle eksamen, både med hensyn til kvalitet og rettferdighet, uten at det går på bekostning av tilliten til eksamen.

Så oppsto det nok litt uenighet i komiteen, så jeg vil i det videre redegjøre for Høyres ståsted.

Pandemien har aktualisert utfordringene med at karaktersettingen er ulik på eksamen og ved standpunkt-karakter, og vi er bekymret over at mange elever i disse dager ikke får tatt eksamen. Eksamen er en av bærebjelkene i utdanningssystemet, og i arbeidet med fagfornyelsen slo regjeringen Solberg fast at dagens eksamensform fyller flere viktige funksjoner. Det gir elevene en viktig kvalitetssikring ved at de får en ekstern vurdering av sin fagkompetanse. De sentralt gitte eksamenene har identiske oppgavesett og gir elevene et mer likeverdig vitnemål. I tillegg rettes de anonymt. Eksamensresultatene bidrar også til at lærerne og skolen kan kontrollere og utvikle sitt eget arbeid med vurderinger, og at elevene må jobbe selvstendig med fagstoff. Det er allikevel viktig å videreutvikle vurderingsformene og eksamen i lys av fagfornyelsen og de nye læreplanene som er i skolen.

Det er mye som tyder på at eksamen ikke møter alle kravene som er listet opp, hvor målet er at elevene skal få vise fram både bredden og dybden av kompetansen sin på eksamen. Vi trenger både muntlige og skriftlige evalueringsformer som lar elevene vise hva de har av ferdigheter. I fagfornyelsen la regjeringen Solberg fram en rekke forslag til endringer for eksamen, bl.a. muntlig-praktisk eksamen i stedet for muntlig eksamen i flere

fag, også i grunnskolen. Elever som kommer opp i muntlig matematikk, kan da eksempelvis få en praktisk oppgave i programmering. Det ble også foreslått flere skriftlig-muntlige eksamener i flere fag, slik at elevene kan vise fram kompetansen på ulike måter. Det ble også foreslått å innføre eksamen i de praktiske og estetiske fagene, slik at de blir en del av trekkordningen på ungdomstrinnet. Det kan bidra til å heve statusen til disse fagene og sørge for at elevene får vist seg fra andre sider.

Men vi er glade for at både statsråden og regjeringspartiene er så tydelige på at de ønsker at eksamen skal bestå, og vi støtter ikke forslagene som er fremmet.

Maren Grøthe (Sp) [14:17:17]: Vurderingsformene og vurderingssystemet vi bruker i skolen, er viktig. Det påvirker mange elevers skoleløp, læringsutbytte og undervisning, men det påvirker også hverdagen deres. Derfor er det et mål at de undervisningsformene vi bruker, skal være både rettferdige, pålitelige og forutsigbare. Her vet vi at det er både fordeler og ulemper med dagens system. For eksamen, som vi kjenner den i dag, den er viktig for at alle elever også skal få muligheten til å ha en ekstern vurdering utenfor sin egen lærer, men den er også viktig både for å ta tempen på skolene og for at man skal ha et felles mål å nå ved slutten av hvert skoleår.

Samtidig anerkjenner vi i Senterpartiet og Arbeiderpartiet at det er flere utfordringer med dagens system. Det kan f.eks. være, som saksordføreren trakk fram innledningsvis, knyttet til både manglende forutsigbarhet, skjevhet i trekkene, sensorer som vurderer identiske oppgaver ulikt, men også at man kan ha ulik vanskelighetsgrad på eksamenene fra år til år.

Derfor er jeg glad for at Hurdalsplattformen slår fast at vi skal beholde eksamen og karakterer som vurderingsform, men vi skal også se nærmere på nye former for vurdering og ta evaluering og videreutvikling med oss i arbeidet. Det statsråden også trekker fram i sitt svar til komiteen, at det er viktig at vi innhenter mer kunnskap til dette arbeidet, er vi helt enig i.

Det er ulike meninger om eksamen, og det er også naturlig at dette fører til debatt, for det påvirker så mange elever rundt om i landet vårt. Samtidig vet vi jo også at det er store diskusjoner knyttet til hva som egentlig er alternativet. Mappevurdering, som flere trekker fram i høringsinnspill, men også i den offentlige debatten, vet vi også at kan ha flere negative slagsider. De ulike høringsinnspillene vi har fått i saken, bl.a. fra Utdanningsforbundet, Elevorganisasjonen, Skolelederforbundet og Forandringsfabrikken, viser det komplekse i denne saken.

Derfor er det viktig at vi hele tiden har som mål å videreutvikle eksamen, men at vi på veien må ha tid og rom til å forankre og høre på de sentrale partene i skole-

sektoren, slik at vi hele tiden har kunnskap om de beslutningene vi tar. Det vil Senterpartiet og Arbeiderpartiet arbeide med i tiden framover. Målet er klart: Det handler om å gjøre norsk skole litt bedre, at flere elever skal lære litt mer, og at alle sammen skal komme seg igjennom.

Freddy André Øvstegård (SV) [14:20:15]: Framtidens skole har en mer praktisk og variert skoledag, hvor elevene får de spesifikke fagkunnskapene, men også ferdigheter som å kommunisere, samhandle, utforske, skape, tenke kritisk og løse problemer på tvers av fag. Det er det fagfornyelsen bl.a. handler om.

Vi vet allerede at dagens sluttvurderingsform bør fornyes for å henge med på skoleutviklingen. Gruppen som har sett på eksamen etter fagfornyelsen, fikk ikke i mandat å utrede alternative sluttvurderingsformer, men de konkluderte likevel med at dagens eksamensordning har svakheter på både pålitelighet, gyldighet, rettferdighet og håndterbarhet, og at eksamen bør fornyes.

Det er gjort mye forskning på ulike former for vurdering, og det finnes en rekke alternativer. Dagens system låser skoler, lærere og elever til en form som har endret seg ganske lite gjennom flere hundre år, faktisk, med få timer i et tilfeldig fag i en tilfeldig del av pensum – en sluttvurderingsform som i praksis like mye vurderer elevenes dagsform som det å vurdere kompetansen, vil mange hevde.

Det som i alle fall er klart, er at sluttvurderingen påvirker undervisningen. Helt fra ungdomsskolen ser man at man legger opp undervisningen etter eksamen. Da må vi stille spørsmål om den undervisningen læreplanene har som mål, og den undervisningen som eksamen krever, egentlig henger godt sammen. SV har ikke konkludert når det gjelder hva slags sluttvurderingsform vi skal ha i framtiden, vi mener at utviklingen av skolen må være dynamisk, kunnskapsbasert og så mye nedenfra og opp som mulig. Derfor ønsker vi en skikkelig utredning av alternative sluttvurderingsformer som er mer rettferdig for elevene, mer læringsfremmende enn puggefremmende, og som er bedre tilpasset fagfornyelsen. Vi ønsker at kommuner og fylker som ønsker det – som Oslo – skal få lov til å teste ut alternativer med tett oppfølging og følgeforskning.

I forrige debatt var man opptatt av kommunenes lokaldemokrati, og man kan jo spørre seg om de samme argumentene kunne vært brukt også her. Men jeg ser uansett at stadig flere partier i denne innstillingen ser behovet for å fornye dagens sluttvurderinger, og at det skjer noe. Bare det er viktige skritt framover. Kanskje kan vi ha en debatt en gang som fokuserer på det beste

innholdet i sluttvurderingen, enten formen kan kalles eksamen eller ikke.

Jeg tar opp SV og Rødts forslag i saken.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp de forslagene han viste til.

Abid Raja (V) [14:23:19]: Jeg tenkte jeg ville benytte anledningen til å knytte noen få kommentarer til denne saken.

Venstre mener det er nødvendig å oppdatere eksamens- og vurderingsformer i skolen, slik at de i større grad gjenspeiler hovedprioriteringene i oppdateringen av alle læreplaner gjennom fagfornyelsen. Vurderingene av elevenes læring bør dessuten gjenspeile de arbeidsformene elevene kommer til å møte senere i utdanning og arbeidsliv. Det er derfor positivt at det gjøres utprøvinger og forsøk med vurderingsformene for å skaffe mer kunnskap, og dermed kunne forbedre vurderingene av elevene.

Det er viktig at slike forsøk gjøres på en måte som sikrer kvalitativt god forskning, at elevenes rettssikkerhet sikres gjennom forsøkene, og at elevene får rettferdige sluttvurderinger. Videre er det viktig at eventuelle endringer i sluttvurderingen ikke forsinker den nødvendige oppdateringen som følge av fagfornyelsen, og koordineres godt med denne.

Eventuelle endringer i sluttvurderingssystemet må og bør også ses i sammenheng med de øvrige reformene og endringene i sektoren, og jeg håper regjeringen vil komme tilbake til dette på egnet vis.

Det er viktig at elevene får en ekstern og uavhengig sluttvurdering av fagkompetansen sin basert på identiske oppgavesett. Det gjør også at skolen kan kontrollere sin egen vurdering opp mot den eksterne vurderingen. Vi i Venstre ser samtidig at det er svakheter med dagens eksamensform, og imøteser derfor tiltak som kan forbedre sluttvurderingen for elevene.

Statsråd Tonje Brenna [14:25:09]: Representantene Unneland, Wold og Øvstegård har fremmet et forslag om at det skal utvikles alternative sluttvurderingsformer til dagens eksamen i ungdomsskolen og videregående opplæring. Konkret går forslaget ut på to ting: De ber regjeringen fremme de nødvendige forslag for å gi fylker som ønsker det, mulighet til å gjennomføre lokale utprøvinger, og de ber om at regjeringen kommer tilbake til Stortinget på egnet vis innen våren 2023 med en omtale av alternative sluttvurderingsformer.

Som jeg skrev i svaret mitt, er jeg glad for dette forslaget. Jeg synes det viser at det er et positivt engasjement i spørsmål som gjelder videreutvikling av vurderingsformer i skolen, og dermed også eksamen. Ingen skal trenge å være engstelig for at tre år med avlyste ek-

samener har overbevist meg til å tro at det ikke er behov for slike sluttvurderinger. Vi kommer til å ha både eksamen og karakterer også i framtiden.

Regjeringen har sagt at vi skal se på behovet for endringer og bedre former for vurdering i skolen, og dette er vi allerede i gang med. Utdanningsdirektoratet jobber nå med innretning på slike utviklingsprosjekter for sluttvurdering. I hvor stor grad det vil være mulig for hver enkelt skole eller hver fylkeskommune å tilpasse utprøvinger eller forsøk til lokale forhold, er det for tidlig å si noe om. Jeg vil likevel understreke at det er viktig at slike utprøvinger eller forsøk gjøres på en måte som sikrer elevenes rettssikkerhet og rettfærdige sluttvurdering, og som legger et godt grunnlag for deres vei videre i utdanning eller arbeid.

Utprøvinger og forsøk må også gjennomføres innenfor rammer som gjør at det er mulig å hente erfaringer som er relevante for endringer på sikt. Utdanningsdirektoratet vil knytte til seg forskningsmiljøer for å kunne legge opp til ulike utprøvinger eller forsøk. Dette vil gi oss et kunnskapsgrunnlag for eventuelle endringer i utformingen av vurderingsordningene.

Før vi setter i gang prosjekter som skal gi oss et bedre kunnskapsgrunnlag, mener jeg det er sentralt at vi gjennomfører et godt forarbeid. Forslagsstillerne ber meg komme tilbake til Stortinget innen våren 2023. Jeg gjør gjerne det på egnet måte, men utprøvingene kan ikke forventes å være ferdige til neste vår. Utdanningsdirektoratet har sagt at de må ha tiden fram til 2025 for å få tid til å gjøre et forarbeid, gjennomføre prosjektene og vurdere dem. De vil gjøre arbeidet i samarbeid med både skoler, lærere og forskere.

Eksamen er en viktig institusjon i norsk skole, og når vi skal gjøre endringer her, må vi ta oss tid til å være grundige for å ta de riktige, kunnskapsbaserte beslutningene. Sagt på en enklere måte: For å kunne vurdere hvilke prosjekter knyttet til eksamen som er gode, må elevene rett og slett rekke å ha eksamen først. Likevel er jeg helt overbevist om at vi kommer til å ha gode diskusjoner om dette også i tiden som kommer – både i 2023 og i årene etter det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Freddy André Øvstegård (SV) [14:28:21]: Jeg takker statsråden for en positiv innstilling til et utviklingsarbeid og håper at det også kan komme en beskrivelse av hvordan arbeidet med den utviklingen går innen rimelig tid. Det virker som at de fleste etter hvert er enig i at det trengs en fornying av dagens sluttvurderingsform, bl.a. for å henge med på utviklingen fra fagfornyelsen. Så er det noen som har plattformfestet at samme hva innholdet skal være, må det hete «eksamen», men det får være.

Det jeg vil spørre statsråden om, er hva regjeringen tenker om skoler, kommuner og fylker som ønsker å utvikle skolen lokalt. I forrige debatt var statsråden og regjeringspartiene opptatt av lokaldemokratiet. Er hun positivt innstilt til at lokaldemokratiet kan få teste ut en utvikling av sluttvurderingsformer også, slik som bl.a. KS skriver om i sitt høringssvar til denne saken, innenfor noen nasjonale rammer og med elevers og ansattes medvirkning?

Statsråd Tonje Brenna [14:29:25]: Jeg er sterk tilhenger av at skoler, kommuner og fylker får gjøre ulike utprøvinger. Og jeg tror det er veldig klokt organisert slik det er i dag, nemlig ved at vi har en formulering i opplæringsloven som handler om forsøk som er lokalt initiert. Samtidig vil jeg understreke at de karakterene som blir stående på vitnemålet til disse elevene, er karakterer som vil følge dem for bestandig. Derfor må vi gjøre dette med klokskap. Hvis vi skal ha prosjekter og utprøvinger som gjør at vi varig endrer eksamen som institusjon i norsk skole, må vi teste ut ting i et omfang, over en tid og på en måte som gjør at vi kan trekke noen generelle lærdommer av det vi tester. Derfor tror jeg at det her er flere ting som gjelder. Det ene er at det kan være lokale initiativer man har lyst til å se på. Det andre er at noen ting kanskje må gjøres for landet som sådant, rett og slett fordi vi trenger et bredt nok beslutningsgrunnlag når vi skal vurdere om det har fungert eller ikke.

Masud Gharahkhani hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Freddy André Øvstegård (SV) [14:30:29]: Jeg takker for svaret fra statsråden. Det er mange viktige hensyn å ivareta når man skal gjøre den typen skoleutvikling. Det har vi også erfaringer med fra da man gjennomførte forsøk med bruk av hjelpemidler i en utvikling av eksamen, hvor det å endre på det også hadde mange dilemmaer ved seg. Men erfaringene fra det var gode.

Sluttvurdering har selvfølgelig stor påvirkning på undervisningen. Man vil jo forberede elevene på den vurderingen som blir så viktig på vitnemålet deres til slutt. Men formelt sett er ikke hvilke effekter sluttvurdering har på den faktiske læringen, en del av verken formålet med eller funksjonen med sluttvurderingen. Er statsråden for det første enig i at sluttvurdering påvirker undervisningen, og kan det derfor være klokt å tenke på hva slags læring som fremmes, når en utvikler sluttvurderingsformer videre?

Statsråd Tonje Brenna [14:31:24]: Jeg er enig i at en del av det vi tester og måler i norsk skole, påvirker res-

sursbruken i skolen. Jeg vil også legge til at selv om vi nå diskuterer 10. klasse på ungdomsskolen og eksamen i videregående, gjelder nok dette også for grunnskolen, f.eks. gjennom en del kartleggingsprøver, nasjonale prøver og den typen ting, hvor vi også vet at skolene bruker ressurser på at elevene skal lære nettopp det som blir målt. Derfor er jeg opptatt av å utvide kunnskapsbegrepet – at det ikke skal være snevert, som den forrige regjeringens kunnskapsbegrep var, hvor det var noen få fag som fikk all prioriteringen, men heller si at fagene er gjensidig avhengige av hverandre. Vi lærer på tvers av fag, og det å ha en mer praktisk skole vil også føre til bedre teoretisk kunnskap for mange elever. Jeg er helt overbevist om at hvis vi klarer balansen mellom å være bevisst på den ressursdreiningen sluttvurdering gir oss i skolen, samtidig som vi har gode former for sluttvurdering, vil eksamen være et institutt som vil nyte stor respekt i Norge også i framtiden.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [14:32:32]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Silje Hjemdal, Carl I. Hagen og Himanshu Gulati om en strategi for å sikre akademisk frihet (Innst. 284 S (2021–2022), jf. Dokument 8:227 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Første taler er sakens ordfører, Jan Tore Sanner, som ikke synes å være her.

Margret Hagerup (H) [fra salen]: Jan Tore Sanner har permisjon, så Kari-Anne Jønnes skal legge fram innstillingen.

Presidenten: Det er greit. Kari-Anne Jønnes, vær så god.

Kari-Anne Jønnes (H) [14:33:40]: På vegne av saksordføreren, som er tilbake i sin vanlige hverdag, vil jeg takke komiteen for god og effektiv behandling av saken.

Akademisk frihet, altså retten til å forske og studere det man har lyst til å undersøke, og retten til fritt å kunne gi uttrykk for sine faglige synspunkter, er grunnleggende viktig for tillit og troverdighet. Det er også en helt grunnleggende verdi i vårt samfunn. Akademisk ytringsfrihet er like viktig. Nettopp derfor satte daværende statsråd Henrik Asheim ned Kierulf-utvalget for å ta tak i de utfordringene som han og Solberg-regjeringen så bre om seg, først internasjonalt, men også i Norge.

Akademisk frihet og akademisk ytringsfrihet er helt grunnleggende for alt vi driver med. Det er ingen tvil om at det er tendenser i samfunnet som utfordrer den friheten på disse områdene. Saklig kritikk av forskning må vi tåle, men hets og utilbørlig press utenfor ytringsfrihetens grenser skal vi ikke akseptere.

I tillegg til å diskutere hvordan vi skal følge opp konklusjonene til Kierulf-utvalget, må vi også må jobbe for å bevare høy tillit til forskning og bekjempe hets med andre virkemidler enn lovregulering. Samfunnet vårt er tjent med at vi kan ha en ryddig og ordentlig debatt om kunnskap og forskning i vanskelige saker. Vi må beskytte både ytringsfriheten og den akademiske friheten, også til forskere, særlig i et nytt medielandskap.

Det er grunn til bekymring for at det offentlige ordskiftet skremmer unge forskere og meningsbærere bort fra å delta i den demokratiske debatten og fra å formidle forskningsresultatene sine. Det er blant grunnene til at Solberg-regjeringen nedsatte Kierulf-utvalget for å se på den akademiske ytringsfriheten i Norge.

Selv om folks tillit til forskning og forskere er høy i Norge, og vi ikke har politikere som forsøker å styre den frie forskningen, har vi utfordringer, og jeg er redd for at vi mister mange kloke hoder hvis det å formidle forskningsresultater oppleves belastende. Det er helt avgjørende for den frie forskningen at den enkelte forsker skal kunne velge emne og metode for forskningen og ikke påvirkes av trusler eller hets, slik at de ikke tør å forske på, eller formidle, enkelte problemstillinger eller temaer. For å ta vare på samfunnet vårt slik vi kjenner det, er vi helt avhengig av akademisk frihet, høy tillit til forskning og forskere som fritt deler sin kunnskap uten frykt.

Jeg ser fram til regjeringens oppfølging av Kierulf-utvalgets rapport, som nå er på høring. Høyre vurderer det som klokt å avvente høringssvarene og støtter derfor ikke forslaget, men vi støtter intensjonen.

Som samfunn har vi alle et ansvar for å bidra til ryddige debatter. Som folkevalgte har vi et ekstra tungt ansvar.

Lise Selnes (A) [14:37:02]: Ytringsfrihet er en grunnleggende menneskerettighet. Akademisk ytringsfrihet har vært diskutert inngående i Kierulf-utvalget og

er et svært viktig utgangspunkt for behandlingen av hvordan dette skal håndteres i den framtidige UH-loven, som kommer i 2023.

Jeg støtter saksordføreren gjennomgang av saken og alle de momentene som er løftet fram der. Jeg ser også fram til høringssvarene som skal komme.

Hets når man uttrykker meninger, er ikke en konstruktiv del av den offentlige debatten. Den akademiske ytringsfriheten må ivaretas og bevares for at folk skal tørre å ytre seg i saker som også kan være kontroversielle, uten at man skal bli hetset for det. Derfor støtter Arbeiderpartiet innspillet fra saksordføreren i saken og ser fram til det videre arbeidet med akademisk ytringsfrihet i UH-loven, som kommer i 2023.

Torleik Svelle (Sp) [14:38:27]: Det er helt avgjørende for både akademikere, forskere og studenter å kunne ha ytringsfrihet til å kunne si og mene ikke bare det som er vitenskapelig riktig, men også det de mener er riktig. Det er faktisk noe av premisset for at vi har kunnet utvikle oss til det vi er i dag som samfunn. Dette er noe av premisset for vår kultur. Det er mange land rundt omkring i verden hvor man blir straffet for sine ytringer, enten man er politiker, akademiker, student eller murer, men det blir man heldigvis ikke i Norge. Det er derfor selvsagt at dette er noe man er nødt til å jobbe med hele tiden for å sikre at alle har en fullverdig akademisk ytringsfrihet til å kunne si og mene hva de måtte mene.

Både forslagene og bekymringene som reises her i salen av Fremskrittspartiet, er godt ivaretatt av både utvalget som ble nedsatt av den forrige regjeringen, Kierulf-utvalget, som har sett på akademisk ytringsfrihet, og den videre behandlingen dette skal ha i Stortinget. Utvalget la fram sin rapport den 30. mars, og høringsfristen er 25. juni. Jeg gleder meg til å dykke mer ned i både rapporten og også de høringssvarene som kommer, og jeg går ut ifra at vi kan ta en kaffe med både våre egne og andre partigrupper når den tid kommer og behandle saken videre.

Himanshu Gulati (FrP) [14:40:31]: Ytringsfriheten er selve grunnmuren i et velfungerende demokrati. I et historisk perspektiv er det kanskje én gruppe som har hatt en spesielt viktig rolle i å kjempe for en stadig utvidelse av ytringsfriheten og sørge for at tabuer og etablerte sannheter blir utfordret, og det er nettopp akademika: kunstnere, forfattere, forskere. Enten det har vært å utfordre makten, myndighetene, kirken eller andre teologiske styresett, har ofte akademika vært foran. Enten det har handlet om den seksuelle frigjøringen eller andre frigjøringsbevegelser, har akademika i et historisk perspektiv vist vei som frie tenkere og som de intellektuelle i samfunnet.

Det er derfor med bekymring man ser at ytringsfrihetens kår går noe i feil retning i denne gruppen i dag. Den nylige undersøkelsen fra Institutt for samfunnsforskning illustrerer jo noe av dette. Én av fem forskere sier bl.a. at de har unnlatt å realisere en forskningsidé grunnet frykt for å utfordre kollegaer. Nesten 60 pst. av akademikerne mener politisk korrekthet er et problem. Også blant befolkningen for øvrig er det over 40 pst. som mener at forskere lar seg påvirke av politisk ståsted. Jeg ser med bekymring på disse funnene. Jeg synes de tyder på en lav takhøyde i akademika. Dette kan være et demokratisk problem og kan være med på å true legitimiteten og tilliten folk har til forskning, nemlig at hva man forsker på, og hva man velger å presentere av resultater, skal være fritt for agenda og partiskhet og være basert på akademisk nysgjerrighet og hva som er til det beste for samfunnet. Når man plasserer dette i en tradisjon og en trend av «woke»-kultur og kanselleringskultur, blir det ekstra bekymringsfullt.

Jeg vil gjerne understreke at hva forskere stemmer, er for meg fullstendig likegyldig. Det må alle få bestemme selv. Men det man ser, er at når det blir et veldig ensidig tankegodt i noen miljøer, er det med på å snevre inn synet og kan være med på å true legitimiteten – så er det også nevnt.

Flere har nevnt Kierulf-utvalget her i dag. De har lagt fram en del anbefalinger som jeg er sikker på at vi skal se nærmere på. Men jeg mener at utvalget har svakheter når det gjelder hvordan de definerer noen ting, og er med på å marginalisere allerede marginaliserte grupper i akademika. Jeg mener derfor at de forslagene som Fremskrittspartiet har fremmet, og som jeg tar opp igjen, er uproblematiske å vedta allerede nå, selv om vi i årene og tiden framover selvsagt kan diskutere flere tiltak.

Presidenten: Dermed har representanten Himanshu Gulati tatt opp forslagene fra Fremskrittspartiet.

Freddy André Øvstegård (SV) [14:43:54]: Akademisk frihet og uavhengighet er viktig. Universiteter, høyskoler og forskning er viktige premissleverandører for den offentlige debatten, og forskere og akademikere er viktige aktører i den offentlige debatten. Selvfølgelig foregår også den offentlige debatten på institusjonene og i forskningen, for det finnes ikke forskning som er fri for noen som helst forutsetninger – om det er verdier, vitenskapsfilosofi eller ideologi, for den saks skyld.

Det viktigste er at forskningen er etterprøvbart, og at det er åpenhet om forutsetningene. Derfor skal vi også passe oss for å forsøke å politisk styre sektoren for å få økt akademisk frihet og uavhengighet, for det blir fort en selvmotsigende øvelse hvor en innskrenker frihet for å få frihet. Det er først og fremst den frie debatten og meningsutvekslingen på institusjonene og i forskningsmil-

jøene som må løse dette, som å utfordre hva som er etablerte sannheter, eller såkalt politisk korrekt, f.eks. Ta et eksempel: Økonomifaget er preget av en del etablerte sannheter som gir lite rom for andre retninger, kanskje noe særlig en del folk på venstresiden er opptatt av. Derfor har økonomer etablert Rethinking Economics internasjonalt, som arrangerer debatter og tar til orde for et større mangfold i økonomifaget. Det er helt flott, sånn skal det være. Men vi har ikke på venstresiden foreslått politiske tiltak for å øke ytringsfriheten til venstreorienterte økonomer.

Så SV heier på akademisk frihet og ytringsfrihet. Vi synes at Kierulf-utvalget har gjort en interessant utredning, som skal undersøkes nøye, og så skal vi passe på at arbeidet følges opp på en måte som også ivaretar akademisk frihet og uavhengighet.

Hege Bae Nyholt (R) [14:46:11] (komiteens leder): Akademisk frihet henger tett sammen med økonomisk trygghet, det er ikke tatt opp av forslagsstillerne. Derfor har Rødt sammen med Sosialistisk Venstreparti løftet nettopp bruken av midlertidighet i academia som en trussel mot den akademiske friheten. For det er sånn at hvis man hele tiden må jakte på lønnen sin, hvis man hele tiden har en slutt dato for når lønnen vil fortsette å komme inn på konto, kan det hende at det står i veien for den akademiske friheten. Derfor mener vi at vi er nødt til å gjøre noe med den utstrakte bruken av midlertidighet i academia. Derfor mener vi at det er nødvendig å øke basisforskningen i academia. Det trengs gode, trygge rammer for å kunne være fri.

Vi er også nødt til å endre finansieringssystemet, slik at universiteter og høyskoler slutter å konkurrere økonomisk med hverandre. Akademisk frihet handler ikke først og fremst om hvilket parti man stemmer på, men om det er tid og rom til å forske.

Abid Raja (V) [14:47:47]: Akademisk frihet, uavhengighet og kvalitetssikring blir stadig viktigere for å beholde høy tillit til forskningsbasert kunnskap i samfunnet. Det er viktig at den enkelte selv skal kunne velge emne og metode for sin forskning og ha et selvstendig faglig ansvar for opplegget for og innholdet i sin undervisning. Dette må høyere utdanningssektoren legge til rette for.

Det er bekymringsfullt det som har kommet fram, at enkelte akademikere sensurerer seg selv og sin forskning på grunn av en kanskje stadig mer polarisert debatt. Det vil være et problem – og det er et problem – dersom ansatte påvirkes av trusler, hets og andre negative hendelser og reaksjoner, slik at de ikke ønsker eller tør å forske på eller undervise i enkelte problemstillinger eller temaer. Det kan i verste fall også påvirke valg av metode eller læreinhold og påvirke den frie forskningen

og dermed også demokratiet vårt. Mot slutten håper jeg vi får noen nødvendige forsikringer fra statsråden om at det vil bli fulgt opp. Men jeg tenkte også å knytte noen få bemerkninger til noe av det lille som vi, mens vi satt i regjeringen, rakk å gjøre, og som jeg tror kommer til å være viktig på veien videre i denne saken.

Det er bl.a. at regjeringen Solberg satte ned ytringsfrihetskommisjonen, som jeg selv var ansvarlig statsråd for å sette ned, og som skal avgi sin utredning 15. august i år, under Arendalsuka. Det tror jeg veldig mange ser fram til, og jeg tror en del av emnene de vil diskutere, også vil være aktuelle for denne saken i det videre.

Regjeringen satte også ned et ekspertutvalg for å utrede problemstillinger spesifikt knyttet til akademisk ytringsfrihet. Ytringsfrihetsutvalget, ledet av Anine Kierulf, avga 21. mars i år sin utredning NOU 2022: 2 Akademisk ytringsfrihet – God ytringskultur må bygges nedenfra, hver dag. Utredningen er på offentlig høring, med høringsfrist 25. juni 2022.

Venstre imøteser at forslagene i NOU-ene blir fulgt opp i bl.a. ny langtidsplan for forskning og høyere utdanning, ny universitets- og høyskolelov og i oppfølgingen av rapporten fra ekspertutvalget om finansiering av universiteter og høyskoler. Kanskje vil statsråden benytte sin tale til å forsikre oss om at det vil bli gjort.

Statsråd Ola Borten Moe [14:50:48]: Aller først: Takk for at man tar opp et viktig tema som jeg tror at det alt vesentlige av representanter i salen tenker likt og riktig om, nemlig at ytringsfrihet generelt og akademisk ytringsfrihet spesielt er en forutsetning for et sivilisert og godt offentlig ordskifte og et levende demokrati og folkestyre. Derfor er dette viktig for meg.

Jeg er glad for at en samlet komité understreker at akademisk frihet, uavhengighet og kvalitetssikring blir stadig viktigere for å beholde høy tillit til forskningsbasert kunnskap i samfunnet. Institusjonenes akademiske frihet må ivaretas, de ansattes faglige frihet må ivaretas, og den akademiske ytringsfriheten må sikres.

Academia skal bidra med kunnskapsbaserte og sannhetssøkende ytringer som skaper tillit og fremmer sosialt, kulturelt og politisk mangfold. Ny kunnskap, kritisk tenking og ikke minst formidling av dette er nødvendig for å løse våre store utfordringer.

«God ytringsfrihet må bygges nedenfra, hver dag»; det er undertittelen på Kierulf-utvalgets utredning, som ble lagt fram i slutten av mars. Utredningen har gitt et solid grunnlag for å diskutere disse spørsmålene, og jeg er glad for å se at debatten pågår. Jeg tror debatten i seg selv er vel så viktig som de faktiske tiltakene som utvalget foreslår. Debatten øker bevisstheten i samfunnet og kan bidra til å skape den gode kulturen for akademisk ytringsfrihet som vi er avhengige av. La meg understreke det: Jeg

tror at kulturen vi har, både i dette rommet, i samfunnet for øvrig og innenfor academia, er bunnplanken for både ytringsfrihet og akademisk ytringsfrihet.

En rekke av forslagene til utvalget er rettet direkte mot de akademiske institusjonene og deres arbeid for å tilrettelegge for akademisk ytringsfrihet. Utvalgets refleksjoner og forslag vil være nyttig i de akademiske institusjonenes eget arbeid med akademisk frihet og god ytringskultur. Videre vil jeg se på hvilke tiltak som kan og bør følges opp på departementsnivå for å støtte opp om arbeidet ved institusjonene.

Temaene akademisk frihet og tillit til forskning vil bli drøftet i den nye langtidsplanen for forskning og høyere utdanning som skal legges fram senere i høst. Forslagene til endring i universitets- og høyskolelovens bestemmelser om akademisk frihet vil jeg følge opp i arbeidet med en ny universitets- og høyskolelov.

Som komiteen påpeker, skal ytringsfrihetskommisjonen legge fram sin utredning i august i år. Jeg vil i min oppfølging av akademisk frihet ta med meg også det som kommer der. Academia skal og må være en del av en bredere samfunnsdebatt. Mindre akademisk ytringsfrihet rammer oss alle ved at veien fram til løsningene på de store samfunnsoppdragene blir lengre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Abid Raja (V) [14:54:07]: Jeg forsøkte å høre godt etter, og jeg er i utgangspunktet enig i alt statsråden sa. Jeg tror også, ut fra innledningen i statsrådets innlegg, at statsråden også har vært enig i de forutgående innleggene. Så jeg tror vi er enige om litt av problembeskrivelsen. Jeg tror også vi er enige om hvorfor det er viktig å hegne om ytringsfrihet og akademisk frihet, og hvorfor dette er viktig ikke bare for akademikere, forskningen, for høyere utdanning, men også for samfunnet, for demokratiet som sådant.

Det jeg derimot gjerne ville høre statsråden reflektere litt rundt, er: Hva tenker statsråden må gjøres fra regjeringens side, og fra statsrådets side, nå på kort sikt, og ikke minst også på lang sikt, nettopp for å sikre at vi får den akademiske friheten og ytringsfriheten som vi trenger på dette feltet?

Statsråd Ola Borten Moe [14:54:59]: Jeg kan forsikre representanten Raja om at jeg er enig i både det jeg selv sa, det Abid Raja sa, og det veldig mange andre har sagt i denne saken. Det understreker vel nettopp en av de viktige poengene, som heldigvis samler oss alle sammen, nemlig at ytringsfrihet er bunnplanken. Det gjelder selvsagt også innenfor academia og de ulike institusjonene.

Jeg tror at det viktigste vi som samfunn kan gjøre, er å skape en god kultur for ytringsfrihet. Det peker for så

vidt Kierulf-utvalget også på, nemlig at et av hovedproblemene som løftes fram, er tendensene til selvsensur. Det tror jeg, med hånda på hjertet, at mange også i denne salen av og til har følt på, at det er en del debatter man ikke ønsker å gå inn, rett og slett fordi det oppleves som ubehagelig eller politisk ukorrekt. Så det å sikre god takhøyde, det å ha et godt institusjonelt rammeverk – det mener jeg at vi i all hovedsak har, men kanskje skal vi forsterke det litt – tror jeg er de viktigste tingene på kort sikt.

Abid Raja (V) [14:56:03]: Jeg er jo veldig glad for at statsråden var enig med seg selv da han kom ned på gulvet her, i forhold til da han sto på talerstolen. Alt annet hadde egentlig vært veldig urovekkende.

Statsråd Ola Borten Moe [14:56:15]: – Oppsiktsvekkende.

Abid Raja (V) [14:56:14]: Oppsiktsvekkende også.

Det statsråden sa nå, er jo egentlig ingen uenig i, at vi skal sikre god kultur og god takhøyde. Igjen: Jeg tror det er noen prinsipper som vi for så vidt er enige om. Mitt spørsmål gikk egentlig på: Hva har statsråden tenkt å gjøre med at vi faktisk får sikret den akademiske friheten og ytringsfriheten? Hva har statsråden tenkt å gjøre for å sikre at vi nettopp får den gode kulturen og takhøyden? Jeg er egentlig ikke på jakt etter det vi i utgangspunktet i denne salen er enige om, hvordan samfunnet og utdanningsinstitusjonene og den akademiske ytringsfriheten skal være, men hva har statsråden tenkt å gjøre for å sørge for at vi faktisk får det vi er enige om?

Statsråd Ola Borten Moe [14:56:55]: Det jeg i hvert fall prøvde å si, var at det viktigste bidraget vi kan gi fra politisk side, er å sikre en god ytringskultur i samfunnet som sådant, rett og slett fordi jeg tror at forholdene i academia speiler mye av den offentlige debatten. Altså: Academia eksisterer like lite i et vakuum som vi gjør i denne salen.

Det har dukket opp en del interessante forslag i utvalgsarbeidet knyttet til både innramming, regelfesting, reguleringer som skal være med og bidra til både å understreke det og forsterke det. Det er viktig å si at vi starter ikke på et nullpunkt. Vi er jo et liberalt demokrati med lange tradisjoner, så det er mer et spørsmål om å vurdere hensiktsmessigheten i å forsterke dette ytterligere. Det vil jeg selvsagt gå nøye inn i, også etter at høringsfristen går ut om kort tid, og komme tilbake til Stortinget på høvelig vis med det.

Himanshu Gulati (FrP) [14:57:57]: Jeg vil også begynne med å takke statsråden for innlegget. Jeg er enig i mye av det som ble sagt. Mitt spørsmål er om statsråden selv har noen bekymring i forhold til utviklingen

han ser i academia og forskerstanden hva gjelder ytringsfrihet – ikke minst i lys av «woke»-kulturen og kanselleringskulturen. Ser han bekymringsfulle trender, som han sitter oppe og tenker på om natten?

Statsråd Ola Borten Moe [14:58:26]: Takk for et godt spørsmål. Her har jeg, like lite som mange andre, en fasit med to streker under svaret, men en refleksjon. Jeg tror også at vårt samfunn kan være utsatt for og har sett tendenser til både kanselleringskultur og utdefinering av det politiske fellesskapet og samfunnsfellesskapet, fordi man kommer med meninger og oppfatninger som oppleves som ukorrekt. Min observasjon er imidlertid – og dette kan man være enig eller uenig i – at etter hvert som disse sakene har rast igjennom våre institusjoner, universiteter, høyskoler og for så vidt forskningsmiljøer, har det vært ganske interessante og viktige debatter og refleksjoner i miljøene selv, som jeg tror er den viktigste måten å ta tak i den type uheldige utviklingstrekk på. Og jeg mener summa summarum at vi i hvert fall per nå er på et ganske robust sted med tanke på ikke å ende opp som f.eks. USA.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Carl I. Hagen (FrP) [14:59:57]: Jeg var glad for å høre statsrådens understrekning av at det er ytringsfriheten som er den grunnleggende rett og frihet. Da er det kanskje også grunn til å minne denne sal på det Voltaire skal ha sagt til en politisk motstander, nemlig at jeg vil bekjempe dine synspunkter til min dødsdag, men jeg er villig til å gå i døden for din rett til å hevde det du mener er riktig.

Med andre ord: Det er ikke den allmenne oppfatning og mening som trenger beskyttelse av ytringsfriheten, men det som er avvikende fra folk flest sin mening. Der har det norske samfunn og denne sal også en utfordring. Det er, også i den politiske debatt og i den akademiske debatt, tendenser til at de man vet står for en annen mening enn en selv, blir frosset ut. De blir gitt mange negative karakteristikk, og man gjør livet så surt for dem som mulig, og konsekvensen er at mange da ikke tør å si det de har lyst til å si, og det de mener.

Selv har jeg opplevd det i min politiske karriere. Jeg husker en gang for veldig lenge siden at jeg fremmet forslag om at man ikke kunne få norsk statsborgerskap uten å kunne norsk og ha kunnskap om det norske samfunn. Da ble jeg stemplet som rasist. Nå er det vedtatt av et stort flertall i Stortinget for noen år siden, men for 30 år siden var det veldig upopulært.

Det samme gjelder dem som fremdeles – som meg – tillater seg å ha en annen mening enn klimaalarmistene,

nemlig at den livgivende gassen CO₂ ikke har noen neverdig innvirkning på klimaet i det hele tatt. Mange med doktorgrader som hevder dette, blir frosset ut, får ikke forskningsmidler, og de lar være – fordi de frykter tap av anseelse og omdømme – å være ærlige og si det de mener basert på sin egen kunnskap og sin egen forskning. Det er en ulempe for samfunnet.

Jeg tolker statsråden og de fleste som har deltatt i debatten, dit hen at vi ser skremmende tendenser, som vi vil motarbeide, f.eks. det nye uttrykket «no-platforming», altså at man i de akademiske miljøer skal nekte visse talere å komme på en talerstol, fordi man på forhånd har lyst til å si at man er uenig. Vi må få tilbake respekten for andres meninger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [15:03:09]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i opplæringsloven, universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven (endring av NOKUTs oppgaver, studentrettigheter mv.) (Innst. 287 L (2021–2022), jf. Prop. 74 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletiden – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Lise Selnes (A) [15:03:55] (ordfører for saken): Først av alt, takk for samarbeidet i komiteen, i en svært hektisk hverdag.

I denne proposisjonen er det forslag til viktige endringer som har betydning for institusjoner, for studenter og for forvaltning, og komiteen deler syn på store deler av det lovforslaget vi nå skal diskutere. Flere av de endringene som kommer fram i denne innstillingen, ble varslet allerede i Prop. 111 L for 2020–2021. Noe av det som løftes fram her, er NOKUT, Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, og komiteen er opptatt av at NOKUT har en avgjørende rolle, og det er viktig at de fortsatt skal være en uavhengig aktør for akkreditering og tilsyn i høyere utdanning. Dette sikrer at samfunnet har tillit til akkrediteringstiltak, kvalitetstiltak og det faglige tilsynet.

Et viktig moment som løftes i denne proposisjonen, er den generelle retten til permisjon fra studier. For komiteen er det også viktig å påpeke at studenter som er

valgt til et folkevalgt organ, eller til studentpolitiske organer, skal ha rett til permisjon fra sine studier. Dette gjelder også toppidrettsutøvere.

Universell utforming: Denne innstillingen utvider plikten til universell utforming, både institusjonenes fysiske omgivelser, informasjon og kommunikasjonsteknologi og det digitale læringsmiljøet.

Komiteen har imidlertid løftet fram et moment som ikke var foreslått, og det er studenters utdanningsplaner. Utdanningsplaner er et viktig verktøy for dialog mellom studenter og institusjoner, og Norsk studentorganisasjon har også løftet dette fram som et viktig moment. Komiteen ønsker at det skal være en plikt også for institusjonene å involvere studentene når det gjelder utarbeidelse av utdanningsplaner.

Komiteens medlemmer er opptatt av at studentene skal ha den trygge oppfølgingen, men jeg vil også påpeke at når det gjelder studenters læringsmiljø, vil det bli behandlet i sin helhet i forbindelse med ny universitets- og høyskolelov.

En ting som det er uenighet om i denne behandlingen, er utsettelsen av kravet om to sensorer. Der deler komiteen seg. Arbeiderpartiet og Senterpartiet er opptatt av at dette skal utsettes, selv om vi har stemt for at det skal være en tosensorordning. Dette handler om å ha en god og trygg gjennomføring av to sensor-ordningen, og at vi får en grundig høring av dette før det iverksettes.

Kari-Anne Jønnes (H) [15:07:17]: Høy kvalitet i universiteter, høyskoler og høyere yrkesfaglig utdanning er svært viktig for samfunnet. Derfor er det viktig at NOKUT er faglig uavhengig i håndteringen knyttet til kvalitetssikring. Det er viktig for Høyre at NOKUTs rolle blir godt ivaretatt, og at de har forsvarlige rammevilkår, slik at de er i stand til å utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte og innenfor rimelige tidsrammer. Godkjenning av nye utdanningstilbud er viktig for at næringslivet og samfunnet til enhver tid skal ha tilgang på riktig kompetanse.

På samme måte som at Norsk studentorganisasjon mener det er viktig at utdanningsplanene blir utarbeidet sammen med studentene, slik at de til enhver tid vet hva som trengs for å kunne gjennomføre studieløpet, mener Høyre at involvering og inkludering av studentene i arbeidet med utdanningsplan er viktig. Vi er derfor glade for at flertallet mener at utdanningsplanene skal være et fleksibelt verktøy som sikrer studentenes behov og mulighet til individuell tilpassing, bidrar til målsettingen om å sikre progresjon og gjennomføring, og at dette bør være synliggjort i lovteksten.

Høyre er opptatt av studentenes rettsikkerhet og viktigheten av rettfærdig vurdering av eksamen. Derfor

fremmer vi forslag om å be regjeringen sørge for at lovkrav om to sensorer ved alle eksamener, jf. universitets- og høyskoleloven § 3-9 andre ledd, trer i kraft 1. august 2022. Innføringen av kravet om to sensorer ved alle vurderinger som skal graderes med karakterskalaen A til F, ble foreslått av Aune-utvalget, satt ned av Solberg-regjeringen, som skulle se på UH-loven, universitets- og høyskoleloven. Vi mener at innføringen av et krav om to sensorer vil bidra til bedre karakterfastsettelse og en mer nøytral og uavhengig vurdering, og at det er en viktig forbedring av studentenes trygghet og rettssikkerhet.

Innføringen av en tosensorordning vil kreve menneskelige ressurser. I Stortingets vedtak ble det lagt opp til at den ene sensoren ikke nødvendigvis måtte være fra en annen institusjon, kun uten tilknytning til den delen av utdanningen de skulle være sensor på. Ikrafttreddelsen ble satt til 1. august 2022. Vi mener innføringen av krav om to sensorer er viktig for studentenes rettssikkerhet, og at fristen har vært tilstrekkelig for å gjøre nødvendige vurderinger og tilpasninger, og støtter ikke regjeringens forslag om utsettelse av ikrafttreddelse.

Regjeringen foreslår i denne proposisjonen flere endringer som følger opp Aune-utvalget og behandlingen av Prop. 111 L for 2020–2021. Det er forslag av støtter.

Med det har jeg tatt opp forslaget Høyre er en del av.

Presidenten: Representanten Kari-Anne Jønnes har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Maren Grøthe (Sp) [15:10:15]: Lovendringene i opplæringsloven, universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven, som er presentert her i dag, er en del av den videre oppfølgingen av NOU-en som ble lagt fram i 2020, som omhandler forslaget til ny universitets- og høyskolelov. Det dreier seg om endringer i NOKUTs oppgaver, bestemmelser knyttet til læringsmiljøet og en presisering av flere studentrettigheter.

En av de rettighetene som nå blir lovfestet, er en generell og overordnet adgang til permisjon fra studiet. Det er bra, for denne våren har det kommet fram flere historier i media om studenter som har blitt møtt ulikt av ulike universiteter i spørsmålet om permisjon, f.eks. når det gjelder muligheten til å være borte fra timer på studiet for å delta i kommunestyremøter. Det er viktig at studentene våre i sånne situasjoner blir møtt likt, uavhengig av hvilket universitet de går på. Og det er viktig at universitetene også har gode retningslinjer for hvordan de skal håndtere sånne permisjonssøknader. Derfor er jeg glad for at en enstemmig komité nå, i merknadsform, slår fast at studenter som er valgt til folkevalgte eller studentpolitiske organer, og toppidrettsutøvere, skal ha rett til permisjon fra studiene. Det krever at universitetene og studentene nå må samarbeide godt, både for

at man skal kunne ivareta denne oppfølgingen, og for at man skal kunne holde studieprogresjonen sin oppe på veien. Denne stadfestingen er utrolig viktig for at også disse innbyggerne våre skal kunne ta del i og være representert i demokratiet vårt.

Utover det er jo dette begynnelsen på det større arbeidet med en ny universitets- og høyskolelov. Jeg registrerer at kritikken fra Høyre bl.a. dreier seg om at vi utsetter ikrafttredelsen av en tosensorordning. Vi mener at dette er en viktig fot i bakken å ta. I lys av tilbakemeldingene fra sektoren, men også fra flere og flere studentorganisasjoner er det viktig at vi tar oss tid til å se på hvilke utilsiktede konsekvenser dette kan ha, og hvilke tiltak vi må gjøre for å bøte på det.

Ellers er det også flere av de momentene som har blitt trukket fram i debatten og i den offentlige utredningen, som vi må se nærmere på, og vi ser fram til det videre arbeidet med dette framover, i lag med sektoren.

Himanshu Gulati (FrP) [15:13:00]: Det er mye bra i denne proposisjonen, og jeg skal derfor være kort i innlegget mitt.

Vi står også bak forslaget om tosensorordningen, som Høyre har tatt opp. Så har vi et par andre forslag fra Fremskrittspartiet som jeg ønsker å ta opp på nytt, som bl.a. går på permisjon, som enkelte har vært inne på i dag, men også å styrke rettighetene for studentene hva gjelder hva man kan bli stilt til ansvar for av kostnader ved tap av studierett som skyldes ting utenfor egen kontroll. Vi har også noen forslag som går på fagskoleutdanning, hva gjelder trafikkflygere, osv. Jeg vil gjerne ta opp disse forslagene på nytt.

Presidenten: Da har representanten Himanshu Gulati tatt opp de forslagene han viste til.

Freddy André Øvstegård (SV) [15:14:06]: Denne saken tar for seg forskjellige endringer, og mer vil bli fulgt opp i den helhetlige gjennomgangen av universitets- og høyskoleloven.

Noe av det SV er opptatt av i den generelle utviklingen av ny lov, er studentenes rettigheter og læringsmiljøene på institusjonene. Derfor fremmer SV flere forslag i denne saken – om sterkere rettigheter for studenter, tydeligere plikter knyttet til læringsmiljøet og tydeligere forpliktelser knyttet til universell utforming.

Vi er glad for at flertallet vil at samarbeidet og dialogen mellom studentene og institusjonen om utdanningsplanene skal være synliggjort og tydeligere på plass i loven, og hele komiteen har stilt seg bak å styrke loven på det punktet. Mange av de andre forslagene SV tar til orde for i denne saken, kommer vi til å komme tilbake til i behandlingen av ny, helhetlig lov.

Så foreslår regjeringen å utsette innføringen av krav om to sensorer ved vurderinger til den helhetlige gjennomgangen av ny universitets- og høyskolelov er klar. SV kommer ikke til å stemme imot det, fordi vi mener at departementet har lagt opp en god prosess for å se på helheten i sluttvurderingene. Vi mener det vil være klokt med et grundig utredningsarbeid på det spesifikke, fordi det har skjedd mye innen vurderinger de siste årene, og da bør også kravene være tilpasset det.

Så tar jeg opp SVs forslag i saken.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp de forslagene han refererte til.

Abid Raja (V) [15:16:00]: Det er mye bra i denne proposisjonen, som følger opp elementer fra Aune-utvalget, og vi kommer også til å komme tilbake til flere av forslagene fra utvalget når vi behandler ny universitets- og høyskolelov. Jeg vil derfor her kun peke på to områder, der Venstre har hatt et annet syn.

For det første støtter Venstre innføring av tosensorordningen slik den opprinnelig var planlagt – med støtte fra et enstemmig storting. To sensorordningen er viktig for rettssikkerheten til studentene og sørger for at studenter får en riktigere karaktersetting på eksamener som bruker vurderingsgraden A til F.

Vi har dessverre sett for mange eksempler på at studenter som klager på eksamenskarakterer, går opp både en, to og tre karakterer. Da er det en sårbarhet i systemet vårt, og det kan undergrave vurderingene.

Jeg har stor forståelse for at institusjonene har utfordringer med innføringen, og spesielt på de minste fagene, men å utsette hele implementeringen er ikke bra for studentene, og derfor går vi imot dette.

Videre er Venstre en del av flertallet som opprettholder dagens ordlyd om at studentene skal samarbeide om sin egen utdanningsplan. Det er viktig at utdanningsplanene blir utarbeidet sammen med studentene, slik at de til enhver tid vet hva som trengs for å kunne gjennomføre studieløpet. Utdanningsplanene skal være et fleksibelt verktøy som sikrer studentenes behov og mulighet til individuell tilpasning, og bidrar til målsettingen om å sikre progresjon og gjennomføring.

Statsråd Ola Borten Moe [15:17:53]: Aune-utvalget la i 2020 fram forslag til ny universitets- og høyskolelov i NOU 2020:3 Ny lov om universiteter og høyskoler. Utredningen ble fulgt opp med enkelte lovendringer i 2021.

I lovproposisjonen som skal behandles i dag, følger jeg opp flere av utvalgets forslag som berører studentenes rettigheter. Jeg ønsker med disse endringene å bedre studentenes situasjon ved å rydde, tydeliggjøre og styrke rettighetene i lovverket.

For å rendyrke NOKUT som et uavhengig akkrediterings- og tilsynsorgan foreslår jeg i den samme proposisjonen at oppgavene knyttet til godkjenning av utenlandsk utdanning flyttes ut av NOKUT. Dette legger til rette for at disse forvaltningsoppgavene kan bli utført av det nyopprettede Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, HK-dir. Der kan vi få et slagkraftig og samordnet fagmiljø for godkjenningssakene. Jeg foreslår også å legge til rette for å opprette en felles nasjonal klagenemnd for alle godkjenningsordningene innenfor utenlandsk utdanning og opplæring.

De siste årene har nemndene som behandler klager for institusjonene, hatt en stor økning i antall saker. For å få ned saksbehandlingstiden foreslår jeg at institusjonene som ønsker det, kan opprette flere nemnder.

Tilbake til endringene som gjelder studentenes rettigheter: Her foreslår jeg bl.a. å tydeliggjøre formålet med utdanningsplaner, oppdatere bestemmelsene om universell utforming slik at de er i tråd med bestemmelsene i likestillings- og diskrimineringsloven, tydeliggjøre studentenes rett til tilrettelegging og innføre ny generell regel for permisjon. Jeg foreslår også å gi studentene ved private og offentlige institusjoner samme rettigheter til valg av norsk skriftspråk ved eksamen. Jeg foreslår også å utsette ikrafttredelsen av tosensorordningen. Jeg er bekymret for at den foreslåtte ordningen kan føre til at studentenes rettigheter blir svekket istedenfor styrket. Regjeringen vil se samlet på bestemmelsene om vurdering, eksamen og sensur i forslaget til ny universitets- og høyskolelov, som planlegges lagt fram neste år.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Freddy André Øvstegård (SV) [15:20:22]: Jeg lurer på om statsråden kan si noe om hva slags arbeid og hvilke vurderinger departementet har tenkt å gjøre nå hva gjelder innføringen av kravet om to sensorer ved vurdering. Det skjer jo mye på feltet. Det er slett ikke sånn at en eksamen på universitetene eller høyskolene lenger er kun en fire–fem timers skriftlig eksamen. Det er mange forskjellige varianter, og krav om rettssikkerhet osv. må tilpasses det.

Kan statsråden si noe om hva slags hensyn regjeringen og departementet vekter i den helhetlige gjennomgangen som nå skal gjennomføres?

Statsråd Ola Borten Moe [15:21:09]: Jeg mener det er flere variabler og hensyn som vi er nødt til å gå nøye gjennom. For det første er dette et ganske omfattende forslag som ikke minst sektoren selv har reagert relativt kraftig på ut fra et ressurs hensyn. Man har anslått ekstrakostnader på hundrevis av millioner kroner. Det mener jeg i hvert fall er noe som Stortinget bør ha et

forhold til, og selvsagt også regjeringen, i en tid der ressursene blir vanskeligere tilgjengelig.

Det andre er knyttet til om man kan få uheldige tilpasninger ved at dette er foreslått kun for eksamener som har bokstavkarakter A–F, altså at man kan få inn et større innslag av andre vurderingsformer, av typen bestått/ikke bestått. Det er også verdt en refleksjon.

Endelig: Vi trenger å tenke nøye gjennom forutsetningen for forslaget, nemlig at dette i seg selv er nok til at en øker rettssikkerheten til den enkelte student. Jeg mener i det hele tatt at det er god grunn til å gå nøye gjennom dette i forbindelse med ny universitets- og høyskolelov.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [15:22:22]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen og Sofie Marhaug om å forby energiintensiv utvinning av kryptovaluta i Norge (Innst. 291 S (2021–2022), jf. Dokument 8:153 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver parti-gruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Nordby Lunde (H) [15:23:06] (ordfører for saken): I en dokumentar på den britiske tv-kanalen Channel 4 ble det estimert at 7 milliarder visninger på YouTube av sangen «Despacito» med Justin Bieber har stått for 900 GWh med elektrisitet, omtrent like mye som Barbados' årlige strømforbruk. Selv om det er mulig å identifisere maskinvare og algoritmer som skiller mellom hva som noen vil mene er samfunnsnyttig, og ikke, mener komiteens flertall at det er prinsipielt betenkelig å diskriminere datasentre ut fra politisk definert samfunnsnytte, enten det er snakk om Justin Bieber eller energiintensiv utvinning av kryptovaluta i Norge. Det samme flertallet ønsker dessuten å avvente debatten om elavgift for datasentre til regjeringens strømnnettvalg har levert sin rapport. De skal bl.a. se på prinsippet for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling, og det kunne vært nyttig med deres vurderinger.

Når det gjelder diskusjonen rundt kryptovaluta, understreker en samlet komité at et velfungerende pengevesen er et viktig fundament for en økonomi, og at det

grunnleggende sett handler om tillit til institusjoner og mellom mennesker. Et velregulert finanssystem skal bl.a. sikre rettssikkerhet, innovasjon og konkurranse, forbruker- og investorbeskyttelse og ikke minst finansiell stabilitet. I et land med et velfungerende pengevesen, som i Norge, er kryptovaluta dermed langt på vei overflødig. Uregulert kryptovaluta kan potensielt også utfordre forbrukeres rettssikkerhet og nasjonal finansiell stabilitet. Når det er sagt, viser komiteens flertall også til at kryptovaluta kan bidra til sikrere transaksjoner i samfunn med dårlig fungerende pengevesen, institusjoner og betalingssystemer.

Framfor å forby utvinning av kryptovaluta bør Norge fortsatt være en pådriver for bedre regulering gjennom Finanstilsynet og internasjonale avtaler. Komiteen viser til at Finanstilsynet har sluttet seg til de europeiske finansmyndighetene som advarer mot den høye risikoen knyttet til å kjøpe og eie kryptovaluta. Komiteen viser også til arbeidet i EU med forslaget Markets in Crypto-Assets, som støtter opp om innovasjon og konkurranse innen digital finans, men som også bidrar til risikoreduserende tiltak og en mer helhetlig regulering av tjenester tilknyttet virtuell valuta og kryptovaluta. En rekke typer aktiviteter og aktører som i dag driver uregulert, vil måtte underlegges omfattende regulering, og Norge vil knytte seg til dette gjennom EØSavtalen. På bakgrunn av dette avviser komiteens flertall forslagene i innstillingen.

Dersom jeg fikk valget mellom å forby kryptovaluta eller Justin Biebers «Despacito», er jeg nok mer for det siste. I arbeidet med denne saken kom jeg dessverre i skade for å se og høre nettopp denne på YouTube, og det anbefales ikke.

Lise Christoffersen (A) [15:26:10]: Jeg tror jeg kan slutte meg til saksordførers manglende anbefaling når det gjelder Justin Bieber. Vi kan heller bevege oss litt inn i rockens verden, men det er ikke akkurat det vi skal snakke om nå.

Først av alt har jeg lyst til å rette en takk til saksordføreren for vel utført arbeid og en god gjennomgang av sakens innhold og begrunnelsen for flertallsinnstillingen, som også Arbeiderpartiet stiller seg bak. Jeg skal ikke bruke tid på å gjenta det saksordføreren har sagt, bare kort kommentere hvorfor Arbeiderpartiet ikke støtter mindretallsforslagene i saken her og nå.

Vi ser en del av utfordringene som tas opp i representantforslaget, men mener at et forbud mot utvinning av kryptovaluta ikke er veien å gå, og det har også statsråden vært inne på i sitt svarbrev til komiteen. Forbud i ett land fører raskt til økt aktivitet og forbruk av energi i andre land, og da er vi like langt. Det er derfor en fordel med felles regelverk, f.eks. innenfor EU. Her er regel-

verksarbeidet allerede i gang. Statsråden viser også til andre helhetlige initiativ, som f.eks. et system for informasjonsutvikling og -utveksling innenfor OECD.

Den teknologiske utviklingen går veldig raskt på dette området. Full elavgift for datasentre som utvinner kryptovaluta, kan høres relativt enkelt ut, men som statsråden også viser til, kan det fort bli et komplisert system. Noen datasentre har ingen kryptovalutautvinning, andre utvinner kryptovaluta bare i liten grad, og en del av dem er helt nødvendige for å ivareta viktige samfunnsfunksjoner som helse, politi, bank, handel, industri og transport, slik det framgår av statsrådens svarbrev, som han har utarbeidet i samarbeid med de berørte departementene.

Helt avslutningsvis noen ord om strømmettet: Vi har i dag ikke et system for forbruk og behandling av konsjonssøknader som sorterer henvendelser etter type forbruk. Søknadene behandles i den rekkefølgen de kommer inn. Det kan imidlertid være gode grunner til å se nærmere på akkurat det. Vi får f.eks. henvendelser fra industribedrifter som ønsker å investere i det grønne skiftet, men som er usikre på energisituasjonen i det området der de kan tenke seg å investere. Helt konkret gjelder det Treklyngen på Ringerike, som har kommet med den typen henvendelser. Men dette er jo også et arbeid som er i gang, og som et eget strømmettutvalg skal vurdere innen midten av juni i år, så slike spørsmål får vi muligheten til å komme tilbake til på et bredere grunnlag enn gjennom et representantforslag. Sakens kompleksitet og grenseoverskridende karakter tilsier også at vi tar oss den tida.

Per Martin Sandtrøen (Sp) [15:29:15]: Senterpartiet stiller seg bak flertallets innstilling i saken. Men det ligger en viktig tanke bak forslaget om at Norge må prioritere elektrisk energi til mest mulig samfunnsnyttige formål. Etterspørselen vil øke de kommende årene; det vet vi.

Stadig større deler av samfunnet vårt blir drevet av elektrisk energi, og da må vi ha en klar plan for hvordan vi bruker denne svært verdifulle og knappe ressursen. Regjeringen deler bekymringen rundt energiforbruket til utvinningen av kryptovaluta i Norge.

Finansministeren peker i sitt brev til komiteen på at det går med betydelig energi til å utvinne bitcoin. Noen studier antyder om lag 0,5 pst. av verdens samlede forbruk av elektrisitet. Norges Bank har estimert at elektrisitetsforbruket i bitcoinsystemet på verdensbasis i januar-februar 2022 var om lag det samme som elektrisitetsforbruket i Norge. I tillegg kommer betydelige mengder elektronisk avfall. Samtidig er også en del av bildet at teknologien kan utvikles sånn at energiforbruket kan reduseres betydelig i framtiden.

Finansministeren peker i sitt svar på strømmnettutvalget og jobben utvalget skal gjøre. Innen 15. juni i år skal det vurderes sentrale problemstillinger knyttet til utviklingen av strømmettet. Utvalget skal bl.a. se på prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet – dette i en tid med stor usikkerhet om forbruksutviklingen. Utvalget skal også se på mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt. Her skal det bl.a. vurderes om det bør innføres kriterier for hvordan Statnett og nettselskapene kan prioritere nye tilknytninger i tilfeller der det oppstår kø av aktører som ønsker nettilknytning. I utvalgets mandat står det bl.a. at det skal «utrede om adgangen til å dispensere fra tilknytningsplikten for forbruk kan og bør utvides, og hvilke kriterier som kan legges til grunn for eventuell dispensasjon». Regjeringen vil selvfølgelig følge opp strømmnettutvalgets rapport.

Vi må vurdere samfunnsnyttene av alt vi bruker elektrisk energi på, og behandlingen av saken i dag er et bidrag til at spørsmålet blir satt på dagsordenen.

Sofie Marhaug (R) [15:32:06]: Kryptovaluta har ekstremt høye utvinnings- og transaksjonskostnader som krever mye energi og står for store CO₂-utslipp globalt. Datasentre for kryptoutvinning krever mye areal, og komponentene som brukes, er avhengige av mineraler og ressurser som fører med seg store klimagassutslipp og naturødeleggelser. Det meste av kryptovaluta, bl.a. den største valutatypen, bitcoin, utvinnes eller mines gjennom den såkalte «proof of work»-metoden. Det er en programvare som bruker energi på å løse komplekse matteproblemer, og den første datamaskinen som finner løsningen på problemet, tildeles valutaenheter.

Samtidig som vi står midt i en klimakrise, en naturkrise og noen vil kanskje også si en energikrise, nekter altså Stortinget både å stanse og å regulere gjennom elavgiften en virksomhet som etter alt å dømme medfører enorm sløsing med strøm og nedbygging av matjord eller verdifull natur.

I merknaden fra komitéflertallet er det gjort et forsøk på å sidestille kryptomining med andre strømmetjenester. Det er mildt sagt pinlig lesning og tyder på at flertallet verken har tatt problemstillingen eller forslagene på alvor. Det påstås at strømmingen av Justin Biebers «Despacito», som for øvrig er en cover av Luis Fonsi og Daddy Yankee, tilsvarende Barbados' totale strømforbruk. Hvordan dette er relevant for debatten, må gudene vite. Men det internasjonale energibyrået IEA vet at påstanden er gal, for de har faktasjekket den. Det viser seg at flertallet i finanskomiteen opererer med et anslag som er nærmere 22 ganger høyere enn IEAs beregning, et energibyrå politikerne på Stortinget ellers liker å vise til.

Jeg skjønner at noe av poenget med denne løgnaktige sammenligningen er at vi ikke kan forby alt vi misliker. Til det er det to ting å si: For det første har jeg ikke noe imot musikk, og for det andre har jeg heller ikke behov for å omtale «Despacito» i nedlatende toner i offentlige dokumenter. Den slags identitetspolitikk er, med ingen respekt å melde, fullstendig useriøs.

Jeg sitter i debatt etter debatt om hva slags energikilder vi skal leve av i framtiden, og hvordan vi skal møte framtidens energibehov. Da er «mining» av bitcoin for det første mer energikrevende enn strømming på YouTube, og for det andre er det nødvendig å regulere. Rødt vil si nei til storskala utvinning av kryptovaluta, og vi hadde i det minste forventet støtte til forslaget om å innføre elavgift, siden regjeringspartiene solgte dette inn som et løfte i media 8. september, rett før valget.

Statnetts kortsiktige analyse har fortalt at vi kan få 3 TWh i kraftunderskudd i 2026. De tallene kan diskuteres, men det som er helt sikkert, er at det er avhengig av politiske vedtak hvordan vi skal prioritere kraften vår framover. Med dette er forslagene Rødt har alene og sammen med andre fremmet.

Presidenten: Representanten Sofie Marhaug har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Sveinung Rotevatn (V) [15:35:24]: Enøk er opplagt viktig, energisparing er opplagt viktig, men eg kjem ikkje på nokre andre eksempel på at vi driv enøkpolitikk i Noreg ved å forby enkelte typar bruk av straum eller ved å forby enkelte typar bruk av internett, som i si tid vil føre til straumforbruk. Men viss forslagsstillarane har nokre eksempel på det, må dei gjerne dele dei med Stortinget, for det er ein grunn til at ein ikkje gjer det.

I det vi her snakkar om, bruk av kryptovaluta, er det eigentleg, etter mitt syn, eit ganske viktig prinsipp som står på spel – det er i alle fall eit viktig prinsipp for Vens-tre, sjølv om det opplagt ikkje er det for Raudt – og det er prinsippet om eit fritt internett. Det at politikarar skal sitje og detaljregulere kva ein brukar serverkapasitet på, kva det er marknadsetterspørsel etter når det gjeld bruk av internett, er ein problematisk veg å gå, for å seie det svært forsiktig. Viss vi først skal begynne å lage ei liste over ulike typar bruk av internett og serverkapasitet som kvar enkelt av oss kan ha moralske problem med eller ser på som meningslause, kan det verte ganske lange lister. Eg tippa òg at dei vert ganske individuelle for kvart parti og kvar person i denne salen. Då er sannsynlegvis eit godt utgangspunkt ikkje å lage sånne lister og ikkje begynne å tilpasse skattesystemet eller energikon-sesjonssystemet til kva ein føretrekkjer at folk brukar in-ternett til, og kva ein føretrekkjer at ein brukar server-parkar til. At partiet Raudt føreslår dette, overraskar meg

ikkje. Det overraskar meg meir at parti som SV og Miljøpartiet Dei Grøne er med på forslaga.

Bak dette ligg det at ein ikkje ser på bruk av kryptovaluta som ein aktverdig aktivitet, og at det ikkje har nokon funksjon. Eg veit ikkje om dette er arenaen for å ta den store debatten rundt det, men eg synest det er godt beskrive av fleirtalet i innstillinga at bruk av kryptovaluta kan ha fordelar i enkelte samanhengar i enkelte land. I eit velorganisert land med ein trygg valuta, som Noreg, er det kanskje mindre openberre fordelar. Men å stå her og spå om framtida trur eg vi alle skal vere forsiktede med. Då tenkjer eg det er eit godt utgangspunkt å la folk få lov til å bruke internett slik dei vil, og også å la folk som driv med serverparker, få lov til å tilby tenestene sine til dei som ønskjer det.

Forslaget om å begynne å differensiere elavgifta ut ifrå kva føremål ein nyttar ein servar til, er ikkje noko banebrytande nytt eller spennande forslag. Det har faktisk vorte vedteke av Stortinget før. Så har det vorte utgreidd, sendt på høyring og vorte slakta i høyringa og dermed lagt vekk – rett og slett fordi å begynne å differensiere ut ifrå det ikkje er praktisk mogleg. Det er i alle fall ikkje rettferdig. Det er også fortsatt ein dårleg idé, meiner eg – til liks med dei andre forslaga i representantforslaget, som det er grunn til å glede seg over at ikkje ser ut til å verte vedtekne her i dag.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:38:39]: Dette er en debatt som har vært i Stortinget før, og derfor er det litt underlig å høre representanten Sveinung Rotevatn, som er så høy og mørk når det gjelder kryptovaluta i dag, for han har tidligere, i forrige stortingsperiode, stemt aktivt for å innføre ulike satser når det gjelder ulike typer bruk av datasentre, bl.a. ved å innføre høyere leiesats på kryptovaluta. I sin tid, enten som statsråd eller stortingsrepresentant, stemte han for det han nå argumenterer mot – det er i hvert fall greit å huske. Men jeg har vokst opp med en Venstre-far og vet at de skifter ofte standpunkt, og at det er et kjennetegn.

Jeg vil bare minne representanten på at han selv har vært for et høyere avgiftsnivå for å gradere ulikt innhold på datasentre. Det hørtes ikke sånn ut i innlegget i sted, men jeg deler forslagsstillernes bekymring rundt energiforbruk ved utvinning av kryptovaluta.

Det er få land som har et generelt forbud mot kryptoutvinning i dag, og et norsk forbud alene, som vi ser det nå, vil ikke være noen god løsning siden kryptoutvinning er både internasjonal og av andre grunner krevende å regulere på en god måte. Så er det fordeler med en mest mulig felles tilnærming mellom likesinnede land, og derfor følger vi i regjeringen nøye med på internasjonale reguleringsinitiativ for kryptovaluta.

Utgangspunktet til dagens regelverk er at alle aktører har rett til tilknytning til overføringsnettet. Når nettselskapene håndterer henvendelser om forbud mot konsesjonssøknader, tas det ikke stilling til hvilket forbud det dreier seg om. Strømnettutvalget skal innen juni i år vurdere sentrale problemstillinger knyttet til utviklingen av strømmettet. Regjeringen ser fram til å mota strømnettutvalgets rapport og vil vurdere utvalgets forslag.

Full elavgift for datasentre som utvinner kryptovaluta, kan innebære at det også må belastes full elavgift for all kraft til datasentre som bare i liten grad utvinner kryptovaluta. Det er den problemstillingen vi var innom i starten, at forrige regjering, med bl.a. Venstre, ønsket å ha en gradert avgift, og landet på at de ikke ville ha det likevel.

Det er flere diskusjoner rundt kryptovaluta, for det kan undergrave internasjonale initiativer for skatte-transparens. Regjeringen arbeider for å motvirke skatteunngåelse og å bekjempe skatteunndragelser og økonomisk kriminalitet. Regjeringen støtter arbeidet i OECD om en internasjonal standard for rapportering og utveksling av informasjon om kryptovaluta.

Jeg takker forslagsstillerne for at de løfter debatten, for det er en viktig debatt. Og så har det vist seg i flere runder at det er krevende å ramme det inn på en god måte.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sofie Marhaug (R) [15:41:50]: Takk for svaret fra talerstolen, som var nokså oppløftende med tanke på elavgiften. Men problemet er at strømnettutvalget ble satt ned av den forrige regjeringen i juni i fjor, og jeg kan egentlig ikke se at vurdering av elavgift som virkemiddel for å begrense kryptovaluta er spesifisert i bestillingen. Jeg lurar i grunnen på om statsråden kan love at det er et tiltak som vil bli lagt fram og vurdert når rapporten kommer 15. juni, eller om det er ønsketenkning.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:42:38]: Da får vi se hva som kommer fra strømnettutvalget. Jeg har ikke innsikt i hva som kommer. Og så vil det uansett aktualisere en debatt om bruken av energiresursene vi har, og hvilket strømmett vi skal ha framover.

Når det gjelder intensjonen som forrige regjering vedtok, om at man skal ha et gradert system, var det gode argumenter for at man ønsket det. Men så viste det seg at det i praksis var vanskelig å gjennomføre, og at det skapte usikkerhet rundt datalagringsvirksomhet totalt. Det er spennende å se om det er noen som har vurderinger av om det er mulig å gradere på en annen måte. Så får

vi i god norsk tradisjon – når vi får utvalgets rapport – diskutere det og se hvordan vi kan gjøre ting litt bedre.

Sofie Marhaug (R) [15:43:22]: Disse problemstillingene regner jeg med at regjeringspartiene var klar over da de gikk ut i valgkampen 8. september og lovet at de ville innføre elavgift for datasentre som utvinner kryptovaluta. Mitt oppfølgingsspørsmål er: Hva har forandret seg siden den gang? Har man helt nye argumenter, eller var man klar over disse problemstillingene allerede da?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:43:56]: Som jeg også sa i innlegget mitt, har jeg forståelse for en del av problemstillingene representanten har løftet fram rundt energibruk, og andre dilemmaer rundt kryptovaluta som ikke var med i dette forslaget, men som er helt relevante problemstillinger. Så får man bygge sten på sten, og så får vi se hva som kommer fra utvalget.

Vi har vært opptatt av både samarbeidet med EUs medlemsland for å se hvordan man kan regulere kryptovaluta som fenomen, og arbeidet som skjer i OECD – om man kan klare å ramme det bedre inn.

Sofie Marhaug (R) [15:44:31]: Et siste spørsmål: I forslaget vårt har vi et punkt om å jobbe for internasjonale reguleringer. Det har vært lovarbeid som har strandet i EU og andre steder. Spørsmålet mitt er: Vil regjeringen gjennomføre det siste punktet selv om regjeringspartiene ikke nødvendigvis har støttet det i komiteen?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:44:57]: I samarbeid med EU er vi opptatt av å følge hva slags type reguleringsinitiativer som skjer der, og hvordan vi eventuelt kan påvirke det. Det er viktig også når det gjelder internasjonale standarder i OECD – med tanke på både rapportering og utveksling av informasjon om kryptovaluta. Kryptovaluta er en av tingene som har blitt til et ganske stort fenomen over ganske kort tid, og som vi sammen med andre land må se hvordan vi kan regulere på en best mulig egnet måte – eller om det er ting vi kan gjøre i stand.

Sveinung Rotevatn (V) [15:45:51]: Det stemmer at Stortinget i førre stortingsperiode bad regjeringa om å utgreie og differensiere elavgift. Eg trur til og med det var eit samrøystes vedtak. Det var ikkje eg med på, men eg sat i regjeringa som greidde det ut, og som etterpå svarte Stortinget at høyringsinstansane i hovudsak er negative til forslaget fordi det er avgiftsteknisk vanskelig å gjennomføre, er EØS-rettsleg usikkert, vil medføre administrative kostnader for dei avgiftspliktige nettselskapa og vil motverke eit ønske om etablering av fleire datasenter i Noreg. Næringa opplever situasjonen

som uvisst og lite føreseieleg, noko som er uheldig. Det var den regjeringa sitt svar.

Men finansminister Slagsvold Vedum har svart komiteen enkelt og greitt at desse omsyna framleis gjeld. Då vert spørsmålet, når eg no opplever at finansministeren har ei ganske anna haldning til dette og er ganske open for å differensiere: Kvifor svarer han då komiteen at desse omsyna, som avviser forslaget, framleis gjeld?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:46:49]: Hvis jeg ikke husker helt feil, la budsjettpartner Venstre, sammen med Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet, inn at de salderte budsjettet sitt med 10 mill. kr i inntekter, så det var ikke bare at de ba om en utredning. Jeg mener absolutt å huske at man også budsjetterte med inntekter av det i forrige periode, bare for å ha sagt det.

Til det som står i svaret mitt til Stortinget: Det kom jo fram i en runde at det var gode motforestillinger, og det kom ikke minst fram at det var vanskelig å skille det ut, altså hvilken del av et ulikt datalagringssted som er kryptovaluta, og hva som er noe annet. Det kom også fram mange andre problemstillinger om hva det offentlige skal ha innsikt i. Det viste seg at det kunne være en god idé, men vanskelig å gjennomføre i praksis. Det var vel også derfor Venstre først budsjetterte med dette i stortingssalen og så gikk imot det da de fikk tenkt seg nøyere om.

Sveinung Rotevatn (V) [15:47:46]: Då registrerer eg at finansministeren i sitt svar til representanten Sofie Marhaug går langt i å vere positiv til ei sånn differensiering, men i sitt svar til meg eit par minutt etterpå avviser det ganske tydeleg. Det bør Stortinget merke seg.

Eg vil likevel stille eit anna spørsmål. Det finansministeren seier, som eg er heilt einig i, er at kryptovaluta krev regulering, for det er klart at dette kan påverke finansiell stabilitet m.m., og det er godt å høyre at finansministeren er tett på arbeidet i EU og tydelegvis ser fordelane med å samarbeide om dette der når det gjeld den typen regulering. Men det er jo ikkje ulik regulering av det finansielle som vert føreslått i representantforslaget her. Det vert føreslått eit reint forbod mot å drive utvinning av kryptovaluta. Då lurar eg på om finansministeren vil avvise det som eit forslag, eller om det er noko han også vil vurdere.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:48:36]: Det svarte jeg på i innlegget mitt – at jeg deler en del av bekymringene rundt kryptovaluta. Men det å dele bekymringer rundt ting er ikke det samme som at en vil forby ting. Det er ikke alt man ser utfordringer ved, man vil forby. Det er veldig mange ting jeg ser utfordringer

ved, men som jeg ikke mener man skal forby. Man bør vel egentlig forby minst mulig i et samfunn. Likevel ser vi noen utfordringer rundt kryptovaluta og også rundt den dimensjonen som er løftet fram her når det gjelder energibruk. Så kan vi se hvordan det kan reguleres best mulig internasjonalt.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Jørgensen (R) [15:49:28]: Hvis man kunne ha gjort det så enkelt som Høyres representant her gjør, å få dette til å handle om Justin Bieber og hitlåten «Despacito», hadde vi vel trukket dette forslaget ganske raskt.

Nei, det er ikke det dette handler om, dette handler om en kryptovalutaindustri som på verdensbasis har et kolossalt klimaavtrykk. Etter at Kina i fjor la ned totalforbud mot denne industrien, har aktørene sett seg om etter andre områder, og selvfølgelig vil de etablere seg der kraften er rimeligst. Derfor har vi i Nord-Norge fått et enormt press mot kommunene for å få etablert disse datasentrene.

Hva er det som er det viktigste konkurransefortrinnet vi har for den eksisterende industrien og industrien som vi skal skape videre? Det er rikelig tilgang på fornybar kraft. Derfor ser vi nå at på steder som Rana, Sulitjelma, Bodø, Hadsel, Mosjøen, Glomfjord og Narvik kommer datasentrene og kryptoindustrien og forsøker å få langsiktige kontrakter på nøyaktig den samme elkraften som vi skal bygge framtidens industri på. Som om ikke det er nok, ser det ut til at Stortingets flertall her er med på å subsidiere denne industrien, som gir lite og ingenting igjen av ringvirkninger i de lokalsamfunnene de etablerer seg i. Den drar kraft ut av strømmettet og gir svært få arbeidsplasser. Det har skjedd i Glomfjord, hvor man forsøker å få i gang en solcelleindustri, noe vi kommer til å trenge i det grønne skiftet. Kraftkontraktene er allerede inngått, og de to kryptosentrene som har forsøkt å etablere seg på dette industristedet, står i veien for de hundrevis av arbeidsplassene som vi kan klare å skape på den kraften vi har. Dette er et svik mot det grønne skiftet. Det er et svik mot den industrireisingen som vi er nødt til å få. Og skal vi få gjennomført det grønne skiftet uten å rasere mer natur, er vi nødt til å være kritisk og økonomisere med hva vi faktisk bruker kraften på.

Og til representanten Rotevatn: Det er sånn at hva vi bruker vår fornybare energi til, er et politisk spørsmål.

Heidi Nordby Lunde (H) [15:52:31]: Jeg tror at Rødts humørløshet er omtrent omvendt proporsjonal med anerkjennelsen som komiteens flertall faktisk uttrykker for problemstillinger knyttet til både strømsik-

kerhet, klima og finansiell stabilitet, og hvorvidt datasentre bør defineres som kraftkrevende industri og få lav eller ingen avgift. Det er derfor hovedinnholdet i flertallets merknader er at vi avventer strømmettutvalgets rapport for videre debatt, samtidig som flertallet vil at Norge skal være en pådriver for bl.a. reguleringer og skattlegging.

Komiteen viser videre til at teknologi og maskinvare stadig blir mer energieffektivt, bl.a. gjennom EU-krav og reguleringer. For to år siden sto datasentre for rundt 1 pst. av verdens strømforbruk, til tross for at internetttrafikken hadde tredoblet seg siden 2015, og tjenesteyting gjennom datasentrene hadde doblet seg. Økt krav til energieffektivitet, som eksempelvis EUs 1 watts-direktiv, bidrar nettopp til innovasjon, omstilling, bedre teknologi og lavere utslipp. Og vi mener faktisk at det å diskriminere på datatrafikk er prinsipielt betenkelig.

Flertallet viser også at teknologien som ligger i bunnen, og kryptovalutaen som er utviklet på toppen, ikke bør forveksles, og at det utvikles nye tjenester som er nyttig, både innen bank og finans og innenfor bl.a. FN-prosjekter som bruker blokkjedeteknologi til å verifisere valg og transaksjoner i land som ikke har de gode institusjonene som Norge har. Jeg er ikke overrasket over at et land som Kina er ganske langt ute med å forby det.

Et forbud mot «proof of work», f.eks., kan hindre videre innovasjon innen blokkjedeteknologi, og det finnes allerede alternativer som jobber med andre typer transaksjoner for å verifisere «minere», som kan dokumentere at de allerede har gjennomført denne type verifikasjon. Det kan potensielt kutte strømforbruket for utvinning med 99 pst., men det er veldig tidlig i prosessen.

Så vises det til bl.a. at dette er teknologi som kan brukes flere steder, og at dersom vi forbyr det i Norge, flytter også utvinningen seg til et annet sted. Da mener jeg at det er usolidarisk at ikke vi er med på å bygge opp under teknologi som kan bidra til en positiv utvikling i land som ikke har de samme gode institusjonene som oss.

Jeg merker meg selvfølgelig at Rødt føler for å kalle dette «løgnaktig», at flertallet i komiteen står for en løgnaktig innstilling. Da skal jeg ta det på mine skuldre, ikke på komiteens skuldre, og bare vise til at jeg trodde jeg brukte en troverdig kilde da jeg brukte britiske Channel 4. Da beklager jeg det, men jeg bruker i hvert fall ikke steigan.no for å verifisere innholdet i mine merknader.

Sofie Marhaug (R) [15:55:30]: Jeg har aldri brukt steigan.no for å verifisere mine meninger eller analyser – så er det sagt. Men det understreker igjen at saksordføreren ikke er særlig etterrettelig med fakta og påstan-

der. Denne IEA-kilden er ikke spesielt vanskelig å finne. Jeg ble gjort oppmerksom på den på nettjenesten Reddit, som er opptatt av kryptovaluta, og der det finnes ulike meninger om kryptovaluta.

Det virker på meg som om høyresiden her ikke helt har forstått at den «miningen», den «proof of work»-metoden, i seg selv er ekstremt energikrevende, og at det i seg selv er et problem som ikke kan sammenlignes med annen databruk. Det er derfor vi ønsker å legge en begrensning, det er derfor vi ønsker å prioritere og si nei til storskala utvinning av kryptovaluta i Norge. Det handler om at vi ikke vil bygge ned natur og matjord. Det handler om at vi prioriterer kraften riktig og til viktige ting. Vi går ifølge Statnett mot et kraftunderskudd. NVE er mer optimistisk med tanke på når det kan komme et kraftunderskudd i Norge. Det er noe som Rødt blir beskyldt for ikke å ta på alvor i debatt etter debatt – og så skal vi bli møtt på denne måten i en helt annen debatt, og der vi helt konkret foreslår å redusere kraftforbruket og sørge for at vi ikke går mot det kraftunderskuddet i 2026. Jeg tar med meg videre til framtidige kraftdebatter at høyresiden ikke på noen som helst måte er interessert i å regulere kryptoutvinning, som er ekstremt energikrevende og mye mer energikrevende enn annen strømming og andre datatjenester – som er helt legitime, og som ingen vil forby.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [15:57:38]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Audun Lysbakken, Kirsti Bergstø, Lars Haltbrekken og Andreas Sjalg Unneland om skatteplikt ved utflytting fra Norge (Innst. 289 S (2021–2022), jf. Dokument 8:155 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver parti-gruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [15:58:27] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for godt samarbeid. Alle har oppført seg eksemplarisk og forholdt seg til frister, og jeg tror dette skal være en ryddig innstilling for Stortinget å behandle.

Saken som er til behandling, er et representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Audun Lysbakken, Kirsti Bergstø, Lars Haltbrekken og Andreas Sjalg Unneland om skatteplikt ved utflytting fra Norge.

I innstillingen presiserer komiteen at forslaget konkret gjelder regelen om skattlegging av latente gevinster på aksjer og tilsvarende eiendeler ved fysiske personers utflytting fra Norge.

Representantene anfører at gjeldende regler gir svært uheldige insentiver. Dette skyldes at man kan unngå å betale skatt til Norge dersom man venter fem år etter utflytting med å realisere inntekt som er oppspart i holdingsselskaper i Norge før utflyttingen. Denne bestemmelsen ble mye omtalt i media i vinter i forbindelse med at Bjørn Dæhlie flyttet til Sveits.

Tilliten til skattesystemet avhenger av at det oppleves som rettferdig. Flertallet i komiteen er enig at det er viktige prinsipper at verdier som opptjenes i Norge, bør beskattes her, og at alle bør skatte etter evne.

Flertallet i komiteen støtter også forslagsstillerne i at gjeldende regler om utflyttingsskatt for personer ikke ivaretar disse hensynene fullt ut, og at disse bør justeres slik at skattesystemet blir mest mulig effektivt og rettferdig.

Representantene problematiserer også at det er hull i skattesystemet knyttet til fritaksmetoden. I sitt svar til komiteen viser finansministeren til at regjeringen i desember ga skatteutvalget tilleggsmandat om å utrede hvilke tiltak som må til for å unngå utilsiktede tilpasninger til aksjonærmodellen og fritaksmetoden. Og når det gjelder fritaksmetoden, er det enighet i komiteen om at man avventer skatteutvalgets vurderinger før man tar stilling til endringer.

Videre opplyste finansministeren at arbeidet med å vurdere innstramminger av de norske reglene om utflyttingsskatt for personer, allerede er påbegynt i departementet. Flertallet i komiteen er glad for det og ser det som hensiktsmessig å avvente disse vurderingene før det tas stilling til konkrete innstrammingsforslag.

Det er vel i forbindelse med hvem som skal uttrede, og om det er nødvendig å uttrede, at komiteens medlemmer har litt ulikt syn. Et mindretall i komiteen, bestående av Høyre og Fremskrittspartiet, mener det er grunn til å gjennomgå de gjeldende reglene, men at dette arbeidet ikke bør utredes av departementet, men innlemmes i skatteutvalgets utredning. Et annet mindretall, bestående av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, mener denne endringen kan løses uavhengig av større omlegginger av skattesystemet, og at det derfor ikke er nødvendig å avvente skatteutvalgets vurderinger.

Summa summarum mener flertallet i komiteen at forslaget bør avvises, men at man da kommer tilbake til de reelle spørsmålene når sakene er ferdig utredet.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Helge Orten (H) [16:01:37]: Det er for så vidt som saksordføreren sa; det er i hvert fall relativt bred enighet om videre behandling av disse problemstillingene. I Høyre har vi helt siden skattereformen i 1992 bygget på prinsippene om både brede skattegrunnlag, lave satser, likebehandling av næringer, virksomhetsformer og investeringer og symmetrisk behandling av både inntekter og utgifter. Et bredt skattegrunnlag innebærer også at inntekter som er opptjent i Norge, i størst mulig grad skal beskattes i Norge og slik sett bidra til å finansiere velferdsytelser og andre formål i statsbudsjettet, samtidig som det legger grunnlaget for likebehandling, og at det betales skatt etter evne.

Sånn sett er det mye vi er enige om i dette. Jeg registrerer også at regjeringa har gitt et tilleggsmandat til skatteutvalget om å gå gjennom fritaksmetoden og aksjonærmodellen. I den forbindelse mener vi at det er fornuftig at utflyttingsskatt – det vi egentlig diskuterer i denne saken – burde ses i sammenheng med de vurderingene som skatteutvalget skal gjøre. Det er ikke fordi vi ikke mener at departementet bør utrede det, men vi ønsker gjerne at skatteutvalget ser dette i en helhet, som en del av det andre arbeidet som det utvalget også skal gjøre.

Det er viktig å gjøre disse vurderingene i et helhetlig perspektiv. Sammen med Fremskrittspartiet fremmer vi et forslag om det, og jeg vil gjerne ta opp det forslaget.

Presidenten: Da har representanten Helge Orten tatt opp det forslaget han refererte til.

Sara Bell (SV) [16:03:22]: Jeg er raskt innom talerstolen for å vise til merknadene fra SV, Rødt og Miljøpartiet De Grønne og tar med dette opp forslaget fra disse partiene.

Presidenten: Representanten Sara Bell har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [16:03:45]: Jeg skal ikke være like effektiv som forrige taler. Jeg tenker at med 17. mai friskt i minne må det være lov å reflektere litt over det norske samfunnet og demokratiet som vi er så glad i.

Ikke for å ta æren fra forskalingssnekkere og betonarbeidere, men en viktig del av grunnmuren i det norske samfunnet er nettopp skattesystemet. Det koster å lage et fellesskap som er åpent for alle, som er universelt

tilgjengelig, og som ikke spør hvem du er eller hvor du kommer fra. Det koster penger. Derfor mener jeg at skattesystemet er en 17. mai-sak som ingen annen, og at det er et problem hvis skattesystemet ikke oppleves rettferdig.

Når butikkmedarbeidere og lokførere betaler en betydelig og ganske sur andel av inntekten sin i skatt, er det provoserende når vi ser rapporter, bl.a. fra SSB, som forteller oss at Norges 1 pst. rikeste betaler mindre skatt per krone de tjener, enn alle oss andre. Noe av det handler så klart om skattesatser og nivåer, f.eks. selskapsskatten, som Rødt vil øke – og det er ikke tema for denne debatten – men noe handler rett og slett om hull og dårlige ordninger i skattesystemet. Det er det dette forslaget handler om, slik jeg ser det.

Jeg mener det er helt urimelig at man skal kunne flytte ut av Norge, ta med seg verdier og bo der i kun fem år – før man slipper å skatte hvis man flytter tilbake. Norge er et fantastisk land å bo i, så jeg regner med at stort sett alle har lyst til å være her, og at hvis man flytter ut med en formue og kan flytte tilbake etter fem år uten at det koster penger, så gjør man det. Derfor mener jeg at dette hullet i skattesystemet, som vel har fått navnet «Dæhlie-hølet» – i hvert fall hvis man er fra de deler av Østlandet som har den uttalen for «hull» – men også andre hull i skattesystemet, som Rødt nylig har fremmet et annet forslag om, og som ligger til behandling i finanskomiteen, må tettes.

Derfor er jeg glad for at flertallet i komiteen, utenom Høyre og Fremskrittspartiet, er helt enig om at prinsippet skal være at verdier som er opptjent i Norge, også skal skattes av i Norge. Det er også det som er det helt rådde i internasjonal skattedebatt, både faglig og politisk, og at alle skal skatte etter evne. Jeg er også fornøyd med at jeg opplever at støtten også fra regjeringspartiene når det gjelder å ta tak i dette, er relativt stor. Jeg gleder meg da så klart til at skatteutvalget har sett mer på dette, og også til at vi skal fortsette debatten om andre hull – og «høl» – i skattesystemet når Rødts representantforslag kommer opp til debatt.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [16:06:40]: Jeg har de siste ukene varslet at jeg ser på et annet hull, eller «høl» – kall det hva du vil – når det gjelder privat konsum i eget selskap, som nå er sendt på høring, som er noe av den samme diskusjonen. Det handler om at hele det norske samfunnet er et stort spleiselag, for at vi skal ha tilgang til en del fellesgoder, som sykehus, politi, skole, pensjon, sykepenges, altså alt det som gir en form for trygghet. Det er mer enn disse tingene som gir trygghet, men det kan gi en grunntrygghet at vi som fellesskap stiller opp for hverandre. Da er det også viktig, når

vi krever inn såpass mye skatt som man må gjøre for å få det til, at alle føler at de som kan bidra, skal bidra.

Derfor er det noe positivt i det prinsippet – og jeg opplever at det har ganske bred støtte her i salen – om at det som er opptjent i Norge, skal beskattes her. Så må det da lages et regelverk som gjør at dette gjøres på best mulig vis. Det er også derfor vi, fra regjeringens side, har bedt skatteutvalget se på hvordan de problemstillingene som løftes her i forslaget, kan rammes bedre inn – og forutsigbart inn og gjennomtenkt inn. For det er alltid sånn at når man har et grunnprinsipp, kan det også være gode grunner for at det skal være fleksibilitet og muligheter som gjør at man har forutsigbarhet for folk, men at vi også, parallelt med det, jobber med det i regjeringen.

Vi skal ha et bredest mulig og lavest mulig skattegrunnlag. Det er egentlig det som er poenget. Hvis vi har et bredest mulig skattegrunnlag, blir ikke en for stor del av den inntekten man har, beskattet, for da kan folk få sitte igjen med en gevinst hvis man står på og jobber eller skaper næringsvirksomhet. Men da må alle bidra, også de som velger å flytte ut av det vakre Norge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Dermed er dagens kart ferdig behandlet. Ber noen om ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.08.
